

**ANADOLU MASALLARINDA SİHİR
MOTİFİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Özlem KESKİNSU
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZKAN
Ekim, 2022
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANADOLU MASALLARINDA SİHİR MOTİFİ ÜZERİNE
BİR İNCELEME

Hazırlayan
Özlem KESKİNSU

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZKAN

AFYONKARAHİSAR 2022

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak sunduğum “**Anadolu Masallarında Sihar Motifi Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

17/10/2022

İmza

Özlem KESKİNSU

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Özlem KESKİNSU
	Numarası	190623126
	Anabilim Dalı	Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
	Programı	Türk Dili ve Edebiyatı
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Anadolu Masallarında Sihir Motifi
Tez Savunma Sınav Tarihi		17.10.2022
Tez Savunma Sınav Saati		13.00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

ANADOLU MASALLARINDA SİHİR MOTİFİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Özlem KESKİNSU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Ekim, 2022

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim ÖZKAN

Sözlü anlatı geleneğinin önemli bir parçası olan masallar geçmişten günümüze kadar önemini korumuş edebi türlerden biridir. Halkın ortak belleğinin ve kültürel öğelerinin birer yansıması olan masallar; iyilik ve kötülük kavramlarının aktarılmasında, hayal gücünü beslemede, içinde barındırdığı olağanüstülükler yönüyle toplumun bir tamamlayıcısı durumundadır. Bu olağanüstülüklerden birini de sihir motifi oluşturmaktadır. Bu çalışmada derlenmiş ve basımı yapılmış yetmiş Anadolu masalında yer alan sihir motifi tespit edilmiş olup bu sihir motifleri Stith Thompson'ın Motif Index of Folk-Literature adlı eserinde yer alan sihir motifine göre sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın masal alanında yapılan yapısal çalışmalara kaynaklık etmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu masalları, sihir, motif

ABSTRACT

AN INVESTIGATION ON THE MAGIC MOTIF IN ANATOLIAN TALES

Özlem KESKİNSU

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE**

October, 2022

Advisor: Asist. Prof. Dr. İbrahim ÖZKAN

Fairy tales, which are an important part of the oral narrative tradition, are one of the literary genres that have retained their importance from the past to the present day. Fairy tales, which are a reflection of the common memory and cultural elements of the people, are a complement of society in terms of transferring the concepts of good and evil, feeding the imagination, and the extraordinary things it contains. One of these extraordinary features is the magic motif. In this study, the magic motifs contained in seventy Anatolian fairy tales compiled and published have been identified and these magic motifs have been classified according to the magic motif contained in Stith Thompson's Motif Index of Folk-Literature. The study is intended to be a source of structural studies conducted in the field of fairy tales.

Keywords: Anatolian fairy tales, magic, motif

ÖN SÖZ

Toplumların kültürel mirasını oluşturan sözlü anlatı türleri arasında masallar da yer almaktadır. Masallar, toplum içerisinde paylaşımı arttırarak insanların ortak duygu ve düşüncelerine hitap etmektedir. Toplum hayatında meydana gelen tarihî, sosyolojik ve psikolojik olayları konu edinen masallar geçmişle günümüz arasında bağ kurmak için de önemli bir rol oynamaktadır.

İçerisinde pek çok motif barındıran masallar, konu ve içerik bakımından diğer anlatı türlerini de beslemektedir. Masallarda karşımıza çıkan sihir motifi ise hem anlatıyı kuvvetlendirmekte hem de masalları daha ilgi çekici hale getirmektedir. Masalların içerisinde yer alan olağan ve olağanüstü konular masalların, halk arasında her kesime hitap edebilen bir tür olmasına katkı sağlamıştır.

Çalışmamızın amacı, Anadolu masallarında yer alan sihir motifinin masalın şekillenmesi ve kahramana olan etkisini ortaya koymaktır. Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, Anadolu masallarında yer alan sihir motifinin işlenişi ve masalın toplumdaki yeri üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, masal kavramı, masal inceleme yöntemleri, masal tip ve motiflerinin tasnifi hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, Anadolu masallarında tespit edilen sihir motifinin Motif Index of Folk Literature göre tasnifine yer verilmiştir. Ayrıca ele alınan Anadolu masallarının epizotları ve masallardaki sihir motifi hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, sihir motifinin anlatılardaki yeri üzerinde durulmuş ve incelenen masallarda kahramanın dönüşümü, yapılan sihir ve sihir çeşitleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise, masallarda sihir motifinin masalın gelişiminde ve kahraman üzerindeki etkisine değinilmiştir. Ayrıca Anadolu masallarında tespit edilen motifler ile Motif Index of Literature’de yer alan Thompson’ın tespit ettiği motifler karşılaştırılmış olup masalların bu motiflere uygunluğu tespit edilmiştir.

Yapmış olduğum çalışmada bilgi ve tecrübesiyle her daim yanımda olan sevgili danışmanım Dr. İbrahim ÖZKAN’a teşekkür ederim.

Bu süreçte yardımını ve desteğini esirgemeyen sevgili aileme ve kardeşim Gizem KESKİNSU’ya teşekkür ederim.

Özlem KESKİNSU
2022, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI	ii
ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MASAL VE MASAL İNCELEME YÖNTEMLERİ, TASNİFİ

1. MASAL KAVRAMI.....	4
1.1. MASALIN TANIMI	4
1.1.1. Masalarda Şekil ve Muhteva	7
1.1.2 Masalların Sınıflandırılması.....	9
1.1.3 Masal Tipleri ve Motiflerinin Tasnifi	9
1.1.4.Masal İnceleme Yöntemleri	15
1.1.4.1.Tarihi- Coğrafi Fin Okulu	15
1.1.4.2. Psikoanalitik Yöntem	15
1.1.4.3. Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi	16
1.1.4.4.Antropoloji Yöntemi	16

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU MASALLARINDA TESPİT EDİLEN SİHİR MOTİFİNİN MOTİF INDEX of FOLK LITARETURE GÖRE TASNİFİ

1. MOTİF INDEX'TE SİHİR MOTİFİ.....	17
1.1. ANADOLU MASALLARINDA TESPİT EDİLEN SİHİR MOTİFLERİ	23
1.2. ANADOLU MASALLARININ EPİZOTLARI.....	48
1.2.1. Ahmet ile Mahmut.....	48
1.2.2. Ak Yılan- Kara Yılan	50
1.2.3. Altın Perçemli Oğlan ile Lüle Budun Saçlı Kız	52
1.2.4. Avcı Ahmet.....	53
1.2.5. Ayının Oğlu	54
1.2.6. Balık Anne ile Keloğlan.....	55
1.2.7. Balıkçı Ahmet.....	56
1.2.8. Cemile	57
1.2.9. Devin Oğlu.....	58
1.2.10. Eşek Prens	59
1.2.11. Geyik.....	61
1.2.12. İncili Kız	62
1.2.13. Keloğlan.....	63
1.2.14. Keloğlan ile Cangoloz.....	64
1.2.15. Narhanım.....	65

1.2.16. Padişahın Kızı ve Kara Köpek	65
1.2.17. Padişah ile Keloğlan	66
1.2.18. Padişah ve Üç Oğlu.....	67
1.2.19. Peri Kızı	68
1.2.20. Selvim Dahı	71
1.2.21. Sinem Padişahı.....	72
1.2.22. Şahmeran'ın Yüzüğü.....	73
1.2.23. Ahmak ile Çakmak.....	75
1.2.24. Tombul Çanak	76
1.2.25. Yılan Bey	77
1.2.26. Menekşe Yaprığından İncinen Kızım	79
1.2.27. Ahmet Ağa.....	80
1.2.28. Zümrüdüanka	81
1.2.29. Nahırcı ile Oğlu.....	81
1.2.30. Gülanber Hanım	82
1.2.31. Avcı Ali	83
1.2.32. İyilik ve Kötülük	84
1.2.33. Zümrüdüanka Kuşu	85
1.2.34. Kara Kedi	85
1.2.35. Keçi Kız	87
1.2.36. Kırkıncı Oda	88
1.2.37. Bir Göze Bir Gül.....	90
1.2.38. Peri Kızı.....	91
1.2.39. Peynir Tulumu	93
1.2.40. Bacı Bacı Can Bacı	94
1.2.41. Arap Lala	95
1.2.42. Oduncunun Kızı.....	96
1.2.43. Yeşil Kuş.....	97
1.2.44. Sihirli Oluk.....	98
1.2.45. Üvey Ana	100
1.2.46. Altındağ'ın Padişahı.....	101
1.2.47. Yeşil İnci.....	102
1.2.48. Kırk Haramiler	103
1.2.49. Üç Limon Kızı	104
1.2.50. Eski Anahtar	106
1.2.51. Muradına Nail Olamayan Dilber	107
1.2.52. Küfeci.....	109
1.2.53. Parmak Kadar Adam.....	110
1.2.54. Üç Kardeş	111
1.2.55. Üç Arkadaş.....	111
1.2.56. Sihirli Değnek.....	112
1.2.57. İlhan	113
1.2.58. Dev ile Küçük Kız.....	113
1.2.59. Gül Kız.....	114
1.2.60. Şahmaran	114
1.2.61. Fesleğenci Güzeli	115
1.2.62. Memişoğlu'nun Keçileri	115
1.2.63. Dev ile Padişahın Üç Oğlu.....	116
1.2.64. Sihirli Buz Çiçeği	118
1.2.65. Fındık Beyler.....	119

1.2.66. Esil ile Yeşil	119
1.2.67. Avcı ile Çocukları	120
1.2.68. İhtiyar Balıkçı	121
1.2.69. Yasemin	121
1.2.70. Kötü Kral	122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİHİR KAVRAMI VE ANLATILARDAKİ YERİ

1. SİHİR KAVRAMI VE ÇEŞİTLİ TANIMLARI	124
1.1. ANADOLU MASALLARINDA SİHİR VE ÇEŞİTLERİ.....	126
2. ANADOLU MASALLARINDA KAHRAMANIN DÖNÜŞÜM YOLCULUĞU	130
SONUÇ	134
KAYNAKÇA.....	137

TABLÖLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Sihirli Nesneler	128
Tablo 2. Sihirli Ev Eşyaları.....	128
Tablo 3. Sihirli Müzik Enstrümanları	128
Tablo 4. Sihirli Bahçeler ve Bitkiler	129
Tablo 5. Sihirli Taşıtlar	129
Tablo 6. Sihirli Meyveler ve Sebzeler	129
Tablo 7. Sihirli Bedensel Uzunlar- Hayvan.....	129

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

age.: Adı Geçen Eser
s. : Sayfa
TDK: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Toplumun ortak zihninin birer yansıması olan masallar, sözlü geleneğin ürünüdür. Bu sözlü gelenekte halkın gerek ders çıkarma gerek zaman geçirme gerekse eğlenme gibi pek çok işlevini yerine getiren edebi bir tür olması yönüyle önemlidir.

Geçmişten günümüze çeşitli içerik ve şekillerde karşımıza çıkan masalların diğer edebi türlerden ayrılan en önemli yanı içerisinde peri, cadı, dev, devler ülkesi gibi pek çok olağanüstü öğeden oluşmuş olmasıdır. Masallar gerçekte karşılaşamayacak olağanüstülükler yoluyla insanların zihinlerine iyilik ve kötülük kavramlarının yer etmesini sağlarken aynı zamanda toplumun ahlaki ve geleneksel değerlerine de katkıda bulunmaktadır.

Her toplumun, milletin farklı unsurlarla oluşturmuş olduğu masalları olmasına rağmen ortak değerlere ve duygulara hitap etmesi yönüyle evrensel bir özellik de gösteren masallar bu yönüyle halkın diğer edebi ürünlerini de çeşitli yönlerden beslemiştir. Masal *temeleri* ve motifleri bu bilgi alışverişinde etkili olması yönüyle önemli bir yere sahiptir.¹

Zamanla masalların bu yönü halkbilimcilerin ve araştırmacıların dikkatini çekmiş ve çeşitli yönleriyle sınıflandırılmıştır. Masallar sistematik olarak ya da bilimsel olarak Grimm kardeşlerden bu tarafa daha farklı bir boyut kazanmış olup incelenmesi gereken halk edebiyatı ürünlerinin başında gelmektedir. En yaygın olan çalışmalardan birini tür ve motif incelemeleri oluşturmaktadır.

Masallar, masal araştırmacıları tarafından çok farklı şekillerde sınıflandırılmışlardır. Masalları tiplerine göre ilk sınıflandırma girişiminin Alman masal araştırmacısı J. G. Von Hahn tarafından yapıldığı kabul edilir. Kapsamlı olmayan ancak yol gösterici nitelikteki bu çalışmadan sonra 1910 yılında Finlandiyalı Antti Aarne'nin hazırladığı çalışma, masal sınıflandırılması konusundaki ilk önemli çalışmadır. Aarne, masalları; hayvan masalları, asıl halk masalları ve fıkralar olarak sınıflandırmıştır. Aarne'nin öğrencisi Amerikalı Stith Thompson ise bu üçlü sınıflandırmayı genişleterek zincirlemeli masallar ve sınıflamaya girmeyen masallar olmak üzere iki ana başlık daha eklemiştir; her grubu kendi içinde alt başlıklara ayırmıştır. Motiflere göre en geniş

¹ Bkz: Pertev Naili Boratav, Zaman Zaman İçinde, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2021, Önsöz s.26.

sınıflandırmayı da 1932-1936 arasında Stith Thompson yapmış ve masalları motiflere göre 23 ana başlık altında toplamıştır.²

Karşılaştırmalı veya kültürler arası yaklaşımlar, halk kültürünün birçok ülkedeki birlik ve benzerliğini vurgularken, ulusal yaklaşımlarda dikkat, bir ülke üzerindeki folklor geleneklerinin ayırt edici özelliklerinde toplanmıştır.³

Bu bağlamda folklor malzemelerinin daha iyi sınıflandırılması için halk kültürü uzmanı ve halk bilimciler tarafından oluşturulan yaklaşım ve kuramlardan Stith Thompson'ın masal tasnifi çalışmanın temel yaklaşımını oluşturmaktadır. Temelde bu tasnife bağlı kalan çalışmamızda, masallardan hareketle sihir motifinin işlevselliğine göre de bir tasnife gidilecektir.

Sihir ya da diğer adıyla büyü yüzyıllar boyu toplumları etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Olağanüstü bir durum olması ve insanların yaşamında olumlu ya da olumsuz etkiler oluşturmaya yönüyle halkın ortak yaratımı olan masallarda da sıkça yerini bulmuştur.

Thompson'ın Motif Index'inde çeşitli yönleriyle ele alınan sihir motifi masal kahramanının olaylara atılmasında, fiziki ya da ruhi dönüşümünde, içinde bulunduğu sıkıntıyı, zorluğu atlatmasında önemli bir yere sahiptir. Bu yönüyle incelemiş olduğumuz Anadolu masallarında pek çok farklı şekilde karşımıza çıkan sihir, içinde bulunduğu masalların ana olayını oluşturmuş ve masalın gidişatını değiştiren bir etken olarak karşımıza çıkmıştır.

Thompson sihir motifinde ilk olarak sihrin kahramanın üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur. Dönüşüm kavramına dikkat çeken araştırmacı sihir yoluyla kahramanın bazen bir hayvana bazen de cansız bir varlığın insana dönüşebileceğini ve bunun için de birçok sihirli nesne, varlık ya da kelimededen faydalandığını masallarda tespit etmiştir.

Thompson'ın bu sınıflandırması ise beraberinde kahramanın özellikle manevi yönde gerçekleştirdiği dönüşümü üzerinde durulmasını da beraberinde getirmiştir. Masal kahramanının yola çıkması ile başlayan bu dönüşümü yolda karşısına çıkan engellerle mücadele etmesi, bu mücadelesinde ona yardımcı olan kişi ya da varlıklarla yoluna devam

² Gizem Tanrıverdi, Gürcü- Türk Masallarının Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Gürcü Halk Masallarının Türkçe İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi 2021, s.8.

³ Özkul, Çobanoğlu, Halk Bilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara 2019,s.33

ederek sonunda bir ödöl ile farklı bir kişilik olarak ülkesine, ayrıldığı yere geri dönüşü masallarda karşılaştığımız önemli bir örgüdür.

Tüm bu bağlantılar kapsamında çalışmamızda Stith Thompson'ın Motif Index'inde vermiş olduğu sihir motifi ve masallarda karşılaştığımız kahramanın kişiliği, benliği, maddi dünyadaki yerini bulma serüveni birlikte değerlendirilmiş olup bu değerlendirme sonucunda derlenmiş ve basımı yapılmış yetmiş Anadolu masalında sihir motifinin işlevi ve masaldaki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Konumuzla ilgili yapılan literatür taraması sonucu ortaya konan çalışmaların en az yetmiş masal üzerinden yapıldığı görülmüştür. Biz de bu sınırı dikkate alarak çalışmamızı yetmiş masal üzerinden değerlendirmiş bulunmaktayız.

Bu konu çerçevesinde amacımız halk anlatı geleneği içerisinde büyük bir yer tutan masallarda ele alınan konuların dinleyiciye/ okuyucuya aktarılması ve masal geleneğinin devamı için önemli parçalardan birini oluşturan masal motiflerinden sihir motifinin ne şekilde karşımıza çıktığının belirlenmesidir.

Çalışmamızda masal metinleri incelenirken aynı konu ve motiflere farklı kaynaklarda da rastlanmıştır. Bazı değişiklikler haricinde özünü koruyan bu masal metinleri eş metin olarak kabul edilip bunlardan bir tanesi örnek alınarak içerisindeki sihir motifi incelenmiştir.

Araştırmanın kapsamı içerisinde ise: Anadolu Türk Masallarından Derlemeler (Necati Demir), Taşeli Masalları (Ali Berat Alptekin), Erzurum Masalları (Bilge Seyidoğlu), Elazığ Masalları (Umay Günay), İstanbul Masalları (Naki Tezel), Anadolu Masalları (Hasan Latif Sarıyüce), Anadolu Masalları (Muhsine Helimoğlu Yavuz/ ilk beş kitap), Gümüşhane Masalları (Saim Sakaoğlu), Zaman Zaman İçinde, Az Gittik Uz Gittik (Pertev Naili Boratav), Billur Köşk Masalları, Keloğlan Masalları(Tahir Alangu) eserleri bulunmaktadır.

Bu eserler çalışmayı oluşturan temel eserler olarak kabul edilmiş olup, incelemeler sonucunda her bir masalda sihir motifi ve kahraman dönüşümüne rastlanmadığı ya da çok az farklar ile aynı şekilde olay ve kurgulara rastlandığı tespit edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MASAL VE MASAL İNCELEME YÖNTEMLERİ, TASNİFİ

1. MASAL KAVRAMI

1.1. MASALIN TANIMI

Halkın yaşamının ve zihinsel belleğinin bir parçası olan masallar geçmişten günümüze değin önemini korumuş edebi türler arasında gelmektedir. Gerek içeriği gerekse aktardığı pek çok olay ve kavram onun bu yerini korumasında büyük rol oynamıştır.

Sadece çocukların uykuya dalmasını kolaylaştıran ya da onlara hitap eden anlatılar olarak görülen masallar, küçük büyük herkesin bir şeyler bulacağı ve çeşitli anlamlar çıkarabileceği bir edebi türdür. Gerçek hayat ile hayal dünyasının bir bütün halinde ele alınması ise onun inandırıcılığını arttıran en önemli özelliğidir.

Hayal dünyasının yansımaları halinde karşımıza çıkan masallar aslında insanın psikoloji ve duygusunun en açık şekilde görüldüğü eserlerdir. Toplumu etkileyen siyasi kültürel durumlar, yaşam tarzı ve bazen de günlük hayatta anlatılamayacak olay ve duyguların her edebi eserde olduğu gibi masala da aktarıldığı görülmektedir. Bu yüzden masalların çeşitli yönleriyle ele alınması, değerlendirilmesi ve tanımının yapılması gerekmektedir.

Masal tanımı yapılırken masalın yaratım ve aktarım bağlamı özellikleri, şekil ve yapı özellikleri, içerik özellikleri ve işlev özellikleri göz önünde bulundurularak bir tanımının yapılması önemlidir.

Naki Tezel “Türk Masalları” adlı eserinin ön sözünde masalı şu şekilde tanımlamaktadır: “*Masal; köken olarak Arapça “mesel” kelimesinden gelmektedir. Kamûs- ı Osmanî’ ye göre “masal” kelimesi “mesel”in değiştirilmiş şeklidir. “Mesel” halk dilinde meşhur olan, adap ve öğütleri anlatan söz demektir. “Darb-ı mesel” , atalardan kalma hikmetler, ibretli sözler anlamındadır. Buna göre, “masal” Arapça bir kelime olan “mesel” den çıkmıştır.*”⁴ Bu tanımında Tezel, masalın sadece kelime kökeni ve anlamı ile ilgili bilgi vermektedir. Masalın içeriği ve konusu ile ilgili bilgilere yer vermemiştir.

⁴ Naki Tezel, Türk Masalları, Alfa Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2019, Ön söz s.n.y

*Ahmet Vefik Paşa masalı, Lehçe-i Osmanî’de “Mesel, hikâye, dasıtân, menkabe” Muallim Naci, Lügat-i Naci’ de “mesel, dâsitan, kıssa-i meşhûre” Ferit Devellioğlu, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat’te “Edeb, ahlâka uygun hikâye” olarak tanımlar.*⁵ Hayrettin Rayman “Halk Edebiyatı Anlatı Türleri” adlı eserinde masalın çeşitli sözlüklerdeki tanımına yer vermiştir. Bu tanımlara bakıldığında ise sadece masalın diğer isimleri verilmiştir. İçerik, konu, şekil, işlev ile ilgili bilgilere rastlanmamıştır.

Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlüğünde “*Genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür*”⁶ olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu’nun bu tanımında masalların kısmen de olsa kökeni, karakterleri ve içeriği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Şekil özellikleri ile ilgili bilgilere ise rastlanmadığı görülmektedir.

Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğünde masal “*Mesel (örnek, benzer, öğretici söz) den masal (öykü, özellikle örnek alınacak nitelikte, öğretici öykü)*”⁷ şeklinde aktarılmaktadır. Bu tanımın da masallar ile ilgili sınırlı bilgi içerdiği görülmektedir.

“Misalli Büyük Türkçe Sözlük” te ise masal “*Kulaktan kulağa nakledilerek zamanımıza kadar gelen ve olağanüstü maceralarla, kahramanlıklarla süslenmiş olan hayali hikâye*”⁸ olarak geçmektedir. Burada masalların aktarımları, konusu ile ilgili bilgilere ulaşılyorken şekil ve yapı ile ilgili bilgiler eksiktir.

Pertev Naili Boratav “100 soruda Türk Halk Edebiyatı” adlı eserinde ise masalın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “*Masal olağanüstü çeşidinde de gerçekçi çeşidinde de anlattığı olayların gerçeğe uyarlık derecesi ne olursa olsun, onların hayal yaratması oldukları izlenimini veren bir anlatı türüdür.*”⁹ Boratav, bu tanımında masalların şekil özelliği ile ilgili bilgileri verirken masallar ile ilgili diğer detaylara değinmemektedir. Yukarıda bahsedilen diğer tanımlarda olduğu gibi burada da masal “hayal ürünü” tanımıyla sınırlandırıldığı görülmektedir.

Saim Sakaoglu ise masalların inandırıcı olmasına dikkat çekerek şöyle bir tanım yapmaktadır: “*Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan,*

⁵ Hayrettin Rayman, *Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2010, s.39

⁶ TDK Güncel Türkçe Sözlük, (Erişim tarihi: 17.01.2020).

⁷ İsmet Zeki Eyüboğlu, *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınları, İstanbul 2004, s.476.

⁸ İlhan Ayverdi, “Kubbealtı Lügati Misalli Türkçe Sözlük”, Mas Matbaacılık, İstanbul 2011, s.1971.

⁹ Pertev Naili Boratav, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, 1. Baskı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1969, s.80.

olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.”¹⁰ Burada Sakaoğlu, masalların içeriği ile ilgili bilgiye yer verirken aynı zamanda masalın işlevine de değinmiştir.

Esmâ Şimşek “Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması” adlı çalışmasında masalı: “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.”¹¹ şeklinde tanımlamaktadır. Esmâ Şimşek burada masalların şekil, yapı, içerik özellikleri üzerinde dururken işlevlerine değinmemiştir.

Selami Fedakâr “Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar” adlı çalışmasında masalı şu şekilde tanımlamaktadır: “Halkın ve anlatıcıların hayal gücüne bağlı olarak kurmaca temelinde ilk örnekleri sözlü, sonradan hem sözlü hem de yazılı olarak yaratılan; çeşitli seviyelerde anlatma yeteneğine sahip anlatıcılar tarafından aktarılan; anlattıklarına inandırmak iddiası olmamakla birlikte, toplumun farklı kesimlerinden oluşan dinleyicilerde gerçek etkisi yaratabilen; kahramanları insan, hayvan veya olağanüstü varlıklar olan, bazı örneklerinde yaşanması mümkün olmayan olağanüstü olayları, bazı örneklerinde ise yaşanması muhtemel gerçekçi olayları konu edinen, anlatılan olaylar bakımından gerçeküstü fakat ifade ettiği anlam bakımından hayatın gerçekliğiyle yakından ilgili; başında, ortasında ve sonunda kalıp ifadelerle yer verilen, dinleyenleri eğlendirmek, eğitmek, öğüt vermek ve kıssadan hisse çıkarmak işlevleri olan bir anlatı türüdür.”¹² Fedakâr, tanımında masalın işlevi, şekilsel ve içerik özellikleri, kaynakları hakkında bilgi vermesi yönüyle diğer tanımlardan daha kapsamlı bir tanım yapmaktadır.

“Kazan Tatar Masalları (İnceleme-Metinler)” adlı eserinde Mustafa Gültekin masalın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “İnsan, hayvan veya olağanüstü varlıkların gerçek olmayan bir zaman ve mekânda başlarından geçen olayların anlatıldığı; toplumsal tecrübe ve gözlemlerin, geleceğe dair ümit ve beklentilerin yansıtıldığı; başında sonunda ve ortasında bazı kalıp ifadelerle yer verilen, inandırmak iddiası olmamakla birlikte, dinleyicilerin veya okuyucuların kahramanların yaşadığı olaylara acı, sevinç gibi duygularla katıldığı, kadın ve erkek anlatıcılar tarafından sözlü olarak

¹⁰ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay., Ankara 2010, s.2.

¹¹ Esmâ Şimşek, Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırmaları, Kültür Bakanlığı Yay., C.1, Ankara 2001, s.3.

¹² Selami Fedakâr, Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar, Egetan Yay., İzmir, 2011, s.74.

yaratılıp aktarılan; bazıları çeşitli nedenlere bağlı olarak yazıya geçirilen ve bir kısmı da yazılı olarak yaratılan; dinleyicileri eğitmek, eğlendirmek ve öğüt vermek gibi işlevleri olan halk bilgisi ürünlerine masal adı verilir.”¹³ Bu tanımda Gültekin’in masalın yapısı, içeriği, aktarımı ve işlevi hakkında bilgi vermesi masalın farklı bir açıdan değerlendirilmesinin örneğini oluşturmaktadır.

İbrahim Dilek “Altay Masalları” adlı çalışmasında ise masalı: “İnsanın gerçekte gerçeküstünü harmanlayıp, olmasını hayal ettiği dünyada, geçmişte belirsiz bir zamanda, sıradan insanların çoğu kez gerçeküstü güçlerle donanıp olağan veya olağanüstü varlık ve olaylarla mücadelesinin anlatıldığı hikâyelerdir. Bu hikâyelerde bazen hayvanların da insanlar gibi davrandığı; düşünüp, konuşabildiği hatta mahkeme kurup birbirlerini yargılayabildikleri görülür. Sesin, kelimelerin sihirle güç kazandığı; yeraltı, su altı ve gökyüzü dünyalarının iç içe girdiği, buralarda yaşayanların başlarından geçen hikâye edildiği; velhasıl “Keşke ... olsaydı.” cümlesinde boşluğun doldurulduğu anlatmadır masal.”¹⁴ şeklinde tanımlamakta olup, masalın sihrisel özelliğine vurgu yaparak onu olağanüstü bir hikaye olarak tanımlamıştır. Bu tanım diğer tanımlardan masal yapısı ile ilgili farklı bir yaklaşım içermektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi folklor araştırmacıları tarafından çeşitli tanımları yapılan masalların araştırmacının yaklaşımı ile pek çok farklı şekilde karşımıza çıktığı görülmektedir. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak masalı en genel tabiri ile “İçerisinde çeşitli olağanüstülükler barındıran, yaşatıldığı toplumdan izler taşıyan, kuşaktan kuşağa aktarılan, sözlü veya yazılı halk anlatıları.” şeklinde tanımlayabiliriz.

1.1.1. Masallarda Şekil ve Muhteva

Her anlatmaya bağlı edebi türde olduğu gibi masalların da temel yapısını olay oluşturur. Olay etrafında çeşitli olağanüstülüklerle süslenerek aktarılan masallarda ilk karşımıza çıkan yapısal özellik tekerlemelerdir.

Masalların döşeme bölümünü oluşturan tekerlemeler dinleyiciyi masala hazırlayan, ilgisini anlatıda toplamasını sağlayan önemli bir yardımcıdır. Çocuk oyunlarında ya da Ortaoyunu gibi türlerde karşımıza çıkan tekerlemeler ile oldukça çok ortak yönü olan masal tekerlemeleri amaç olarak bu örneklerden ayrılmaktadır.

¹³ Mustafa Gültekin, Kazan- Tatar Masalları (İnceleme- Metinler), Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 2013, s.50.

¹⁴ İbrahim Dilek, Altay Masalları, Alp Yayınevi, Ankara 2007, s.17-18.

*Masal tekerlemesi, masalın başında, ortasında, uygun yerlerde ve sonunda söylenen, yerine göre uzunca, ya da çok kısa (kimi kez birkaç kelimelik) kalıplaşmış birtakım sözlere verilen addır.*¹⁵ Birbiri ile ahenk içinde olan çeşitli anlamlı, anlamsız kelimelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan masal tekerlemeleri anlatıcının ve dinleyicinin durumuna göre farklı işlevler taşımaktadır. En genel amacı okuyucunun dikkatini anlatıcıya, masala toplamak olan masal tekerlemelerinin tarihi ve sosyal olayları hatırlatma gibi işlevleri de bulunmaktadır.¹⁶

Diğer yandan okuyucu üzerinde ritmik bir ahenk oluşturan bu tekerlemeler böylece masalın uçuk dünyasına bir ipucu özelliği de taşımaktadır. *Tekerlemelerde geçen aklın sınırlarını zorlayan olaylar, masalın olağanüstü olaylarına alıştırma amaçlı bir geçiştir. Masal kahramanının reel dünyadan ütöpik dünyaya geçişi gibi okuyucu/dinleyici de gerçek dünyadan alınarak; tekerlemenin geçiş görevi görmesiyle masal metninin dünyasına alınır.*¹⁷

Tüm bu hazırlık aşamasından sonra olayların geliştiği asıl bölüme geçilir ve bu genel olarak her masalda görülen “evvel zaman içinde kalbur saman içinde”, “bir varmış bir yokmuş, “zamanın birinde” gibi başlangıç formelleri ile sağlanır. Bunları ise olayın kahramanlarını, oluştuğu çevreyi tanıtmaya izler. Artık anlatıcı asıl olay bölümüne geçmeye hazırdır ve okuyucunun merakı da bu yöndedir.¹⁸

Asıl olayın geçtiği bölümde ise masal hareket olarak yükselişe geçer ve asıl olaya birbiri ardına farklı durumlar eklenir. Böylece ana kahramanın üzerinde dikkat çekilmek istenen tüm özellikler ön plana çıkarılır. Kahraman bulunduğu koşullardan çıkmaya ve maceraya atılmaya karar verir.

Yola çıkış ile başlayan maceralar yolda kahramanın olağanüstülüklerle karşılaşmasıyla devam eder. Bu olağanüstülükler karşısında kahraman çeşitli yardımlar görür. Bu yardımlar masalın kilit noktasını oluşturur. Çünkü kahraman bu yardımlar sayesinde şekil değiştirir ve içinde bulunduğu felaketten kurtulur.

Sonuç kısmında olaylar durulur, çözülür. Kahraman dönüşe geçer, memleketine sevdiklerine kavuşur. Tüm masal boyunca üzerinde durulan tema, verilmek istenen mesaj

¹⁵ Perteve Naili Boratav, age., s.82-83

¹⁶ Tahir Alangu, Türkiye Folkloru El Kitabı, Yapı Kredi Yay., İstanbul 2020.

¹⁷ Fevziye Alsaç, Anadolu Masallarında Yapı, İzlek ve Masal Kahramanlarının Tip Tahlili, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2017, s.46-47.

¹⁸ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay., Ankara 2010, s.58-59.

tam olarak okuyucuya aktarılır. Bir nasihat özelliği de taşıyan sonuç kısmında özellikle iyilik ve kötülük kavramlarına vurgu söz konusudur.

İyilik ve kötülük temalarının temsilcileri masallarda net bir şekilde karşımıza çıkar. Bu sembolik tiplerin kılık, kıyafet ve mizaç özellikleri açıkça okuyucuya aktarılır. Böylece masalda iyiler ve kötüler en bariz şekilde ayrılmış olur.

Kötü karakterler içerisinde cadı, üvey anne, üvey kardeş, dev belli başlı olanlarıdır. İyi karakterleri ise öksüz kız, fakir oğlan, masum çocuklar gibi genellikle saf ve fakir insan tipi oluşturur. Bu iki insan tipi masalın ana kahramanlarında görülür. Ana kahramanların yanında yine onlarla aynı özellikleri gösteren iyi veya kötü insan ve varlıklara rastlamak mümkündür.¹⁹

1.1.2 Masalların Sınıflandırılması

Masalların sınıflandırılması ile ilgili çalışmalar dünyada masalların ortaya çıkışı ve yayılışı ile ilgili araştırmalarla paralellik gösteren bir konudur. Özellikle Metin Merkezli Halkbilimi Kuramları bunun en önemli örneğini oluşturmaktadır.

Kendi kültür ve benliklerini ortaya koyma amacı ile çeşitli ülkelerde araştırmacılarının halkbilimi ürünlerine yönelmesi ile masalların kültürün temelini oluşturmaktaki önemi görülmüş ve birtakım teori ve sınıflandırmalar ortaya atılmıştır. *Masalların sınıflandırılmasıyla ilgili ilk çalışma J. G. Von Hahn'a aittir. 1864'te Leipzig'te iki cilt olarak neşredilen bu eser daha sonra hazırlananlara nispeten oldukça basit kalmıştır. Masalların tasnifiyle ilgili ilk sistemli çalışma Kaarle Krohn'un isteği üzerine Antti Aarne, Oscar Heckeman, Alex Olrik, Johannes Bolte ve C.W. von Sydow tarafından hazırlanmıştır.*²⁰ Masal sınıflandırmalarında halâ önemini koruyan bu çalışmalar günümüzde masalların incelenmesini kolaylaştırması ve bu incelemelere yol göstermesi yönüyle önemini korumaktadır.

1.1.3 Masal Tipleri ve Motiflerinin Tasnifi

Masalların sınıflandırılması ile masal tipleri de belli bir sınıflandırmaya tabî tutulmuştur. Dünyada masalların tip sınıflandırması ile ilgili ilk çalışma Antti Aarne tarafından yapılmıştır. Aarne çalışmasında Fin masallarını, bu masalların yanı sıra

¹⁹ Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Akçağ Yay., Ankara 1998, s.369.

²⁰ Esra Akyol, Muğla Masalları Metin İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, s.6.

Danimarkalı Grundtvig ve Grimm Kardeşlerin yayınladığı masal koleksiyonlarını da kullanır.²¹ Aarne'nin tip tasnifi şu şekildedir:

Antti Aarne'nin sınıflandırması şu şekildedir:

I. Hayvan Masalları (1-299)

1-99: Vahşi hayvanlar

100-149: Vahşi evcil hayvanlar

150-199: Vahşi hayvanlar ve insan

200-219: Evcil hayvanlar

220-249: Kuşlar

250-274: Balıklar

275-299: Öteki Hayvanlar

II. Asıl Halk Masalları (300-1199)

A-Sihir Masalları (300-749)

300-399: Tabiatüstü rakip

400-459: Tabiatüstü veya sihirli zevce (zevc) veya diğer ilgili kimseler

460-499: Tabiatüstü vazife

500-559: Tabiatüstü yardımcı

560-649: Tabiatüstü eşya

650-699: Tabiatüstü muktedir olma hâli veya bilme

700-749: Diğer tabiatüstü haller

B- Efsane Tarzındaki Masallar..... (750-849)

C-Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar(850-999)

D-Aptal Dev Masalları..... (1000-1199)

III. Fıkralar..... (1200-1999)

1200- 1349: Edepsizlik

1350- 1439: Evli Kimselerin Lâtifeleri

1440-1524: Kahraman olan bir kızın (kadının) lâtifeleri

1525-1874: Kahraman olan bir erkeğin lâtifeleri

1525-1639: Kurnaz adam

1640-1674: Tesadüf suretiyle mutluluk

1675-1724: Aptal

²¹ Özkul Çobanoğlu, age., s.134.

1725-1874: Papazların lâtifeleri

1875-1999: Yalan masalları ²²

Aarne' nin ölümünden sonra Thompson, onun çalışmalarını genişleterek “Masal Tipleri” ni yayınlamıştır. 1999 masallık kadro, Thompson'un eklemeleriyle 2499 masal tipi kadrosuna evrilmiştir. Bu masal kadrolarının içerisinde Boratav ve Eberhard'ın hazırladığı “Türk Masal Tipleri Kataloğu (Typen Türkischer Volksmärchen; TTV)” nda yer alan Türk masallarına da büyük ölçüde yer verilmiştir.²³ Oluşturduğu sisteme göre masalları ve masal tiplerini şu şekilde sınıflandırmıştır:

I. Hayvan Masalları (1-299)

1-99: Vahşi Hayvanlar

1-69: Tilki (Bazen çakal): Akıllı Hayvanlar

30-35: Çukurun İçinden Kurtuluş

70-99: Tilkinin Dışındaki Diğer Vahşi Hayvanlar

100-149: Vahşi ve Evcil Hayvanlar

150-199: Vahşi Hayvanlar ve İnsan

200-219: Evcil Hayvanlar

220-249: Kuşlar

250-274: Balıklar

275-299: Diğer Hayvanlar ve Objeler.

II. Asıl Halk Masalları (300-1199)

A. Sihir Masalları (300-749)

300-399: Tabiatüstü Rakip

300-399: Devin Yenilişi

400-459: Tabiatüstü veya Sihirli Zevce veya Diğer İlgili Akrabalar

400-424: Karı

425-449: Koca

450-459: Erkek veya Kız Kardeş

460-499: Tabiatüstü Vazifeler

460-462: Sorular

500-599: Tabiatüstü Yardımcılar

500-503: Yün Eğiren Kadınlar

²² Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.53,54.

²³ Eren Odaman, Anadolu Türk Masalları ile Hint Masallarında Karşılaştırmalı Kadın Tipleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2020, s.20.

505-508: Mütşekkîr Ölü	
500-559: Yardımcı Hayvanlar	
560-699: Sihirli Objeler	
560-568: Kahramandan Sihirli Nesneler Çalınır Fakat O Bunları Geri Alınmasını Zorla Sağlar.	
610-619: Sihirli Çareler	
650-699: Tabiatüstü Kabiliyet ve Malumat	
700-749: Diğer Tabiatüstü Masallar	
705-712: Karıyı veya Evlenmemiş Kişiyi Sürgüne Göndermek	
B. Dini Masallar.....	(750-849)
750-779: Tanrı Mükafatlandırır ve Cezalandırır.	
780-789: Gerçek Gün Işığına Çıkar	
800-809: Cennetteki İnsan	
810-814: Şeytan İnsana Söz Verir	
C. Romantik Masallar	(850-999)
850-869: Prensle Evlenir	
870-879: Genç Kız veya Kadın, Kahraman Prensle Evlendirilir.	
880-899: Sadakat ve Masumiyet	
900-904: Kurnaz Karı İyi bir İnsan Olur	
920-929: Nükteli Hareket ve Sözler	
930-949: Kader Masalları	
950-969: Hırsız ve Katiller	
970-999: Diğer Romantik Masallar	
D. Aptal Dev Masalları	(1000-1199)
1000-1029: İş Kontratı	
1030-1059: Âdemoğlu ve Dev Ortaklık Kurar	
1060-1114: Dev İnsan Mücadelesi	
1115-1129: Kahramanı Öldürme Teşebbüsleri	
1145-1154: Korkutulan veya Dehşete Düşürülen Dev	
1170-1199: İnsan Ruhunu Şeytan Satar	
III. Şakalar ve Anekdotlar	(1200-1999)
1200-1349: Mankafa Hikayeleri	
1350-1379: Evlilik Hikayeleri	
1380-1404: Akılsız Karı ve Koca	

1405-1429: Aptal Adam ve Hanımı	
1430-1439: Aptal Çiftçiler	
1440-1449: Kadınlar Hakkında Hikayeleri	
1450-1474: Bir Kariya Bakmak	
1475-1499: Yaşlı Bakireler Hakkında Fıkralar	
1500-1524: Diğer Anekdotalar ve Kadın	
1525-1640: Erkekler Hakkında Hikayeleri	
1640-1674: Şanslı Kazalar	
1675-1724: Aptal Adam	
1725-1774: Mezhepler, Dinler ve Vaizler Hakkında Şakalar	
1725-1774: Vaizin İhaneti	
1775-1799: Papaz ve Zangoç	
1800-1849: Dini Emirler Hakkında Diğer Şakalar	
1800-1809: Günah Çıkarma Hücreleri Hakkında Şakalar	
1850-1874: Diğer Halk Grupları Hakkında Şakalar	
1875-1889: Yalan Masalları	
1890-1999: Avcı Masalları	
IV. Formülle Başlayan Masallar	(2000-2399)
2000-2199: Zincirleme Masalları	
2000-2013: Numaralara veya Objelere Dayanan Masallar	
2019-2020: Evliliği içine Alan Masallar	
2025-2028: Bir Şeyi Yemeyi İçine Alan Zincirler	
2200-2249: Hileli Masallar	
2250-2299: Bitmemiş Masallar	
2300-2399: Diğer Zincirleme Masallar	
V. Sınıflamaya Girmeyen Masallar	²⁴

*Türkiye’de Wolfram Eberhard ile Pertev Naili Boratav 2500 masal metnini inceleyerek 378 tip tespit etmişlerdir. Fakat, bugün bu tip sayısı 500’ü çoktan aşmıştır.*²⁵

Typen Türkischer Volksmärchen (Türk Masallarının Tip Kataloğu) adlı çalışmada masal tipleri şu şekilde sınıflandırılmıştır:

A. Hayvan Masalları	1-22
B. Hayvan İnsan	22-33

²⁴ Ali Berat Alptekin, Taşeli Masalları, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s.54-56.

²⁵ Alptekin, age. s.57.

C. Hayvan veya Bir Ruh Bir İnsana Yardım Eder	34-82
Ç. Tabiatüstü Bir Ruh veya Hayvanla Evlenme	83-109
D. İyi Ruh veya Evliyalarla Yaşama	110-122
E. Kaderin Hakimiyeti	123-142
F. Rüya	143-145
G. Kötü Ruhlarla Yaşama	146-168
H. Sihirbazlar.....	169-184
I. Bir Kız Sevgili Bulur	185-196
İ. Bir Erkek Sevgili Bulur	197-222
J. Fakir Kız Zenginle Evlenir	223-238
K. Kıskançlık ve İftira	239-255
L. Hor Görülen Koca Kahraman	256-258
M. Zina ve Baştan Çıkarma	259-280
N. Acayip İcraat ve Olaylar	281-289
O. Acayip Davalar	289-301
Ö. Realist Masallar	302-310
P. Acayip Tesadüfler	311-316
R. Komik Hikayeler	317-332
S. Aptal ve Tembel Erkekler ve Kadınlar	323-338
Ş. Hırsız ve Dedektif	339-349
T. Akıllı, Hilekâr veya Cimri Erkek ve Kadınlar	350-378 ²⁶

Masal tiplerinin tasnifinde olduğu gibi motif tasnifinde de Stith Thompson' un altı ciltlik Motif Index of Folk-Literature adlı eseri birçok masal araştırmacısına örnek olan bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Thompson masal motifini “*Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan, masalın en küçük unsuru*” olarak tanımlamış ve masallardaki motifleri şu başlıklar altında ele almıştır:

- A. Mitolojik motifler
- B. Hayvanlar
- C. Yasak
- D. Sihir
- E. Ölüm
- F. Olağanüstülükler

²⁶ Alptekin, age ,s.57.

G. Devler
H. İmtihanlar, denemeler
I. Akıllı ve aptal
K. Aldatmalar
L. Kaderin ters dönmesi
M. Geleceğin tayini
N. Şans ve talih
P. Cemiyet
Q. Mükafatlar ve Cezalar
R. Esirler ve kaçaklar
S. Anormal zulümler
T. Cinsiyet
U. Hayatın tabiatı
V. Din
W. Karakter özellikleri
X. Mizah
Z. Çeşitli Motif Grupları²⁷

1.1.4.Masal İnceleme Yöntemleri

1.1.4.1.Tarihi- Coğrafi Fin Okulu

Bu yöntem ilk olarak Finlandiya başta olmak üzere İskandinav ülkelerindeki halkbilimi çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Kurucusu Julius Krohn'dur. *Julius Krohn yöntem üzerine çalışmaya başlamış ancak erken yaşta ölümüyle yarım kalan çalışmalar oğlu Kaarle Krohn tarafından tamamlanmıştır.*²⁸

Daha sonra Alex Olrik, Annti Aarne, Stith Thompson tarafından halkbilimi ürünleri incelenerek yöntem geliştirilmiş ve bu ürünlerin orijinal metni, ortaya çıktığı coğrafya ve zamanı tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.1.4.2. Psikoanalitik Yöntem

W.Wundt, Sigmund Freud, C.G. Jung'ın görüşleri doğrultusunda oluşmuş bir kuramdır. Halkbilimi ürünlerinin insan psikolojisi ile ilişkilendirilerek açıklandığı bu yöntemde bu ürünlerin kaynakları düş, imge, hülya ve cinsel içgüdülere dayandırılmıştır.

²⁷ Saim Sakaoğlu, Masal Araştırmaları, Akçağ Yay., Ankara 2010, s.16.

²⁸ Çobanoğlu, age, s.129.

Özellikle kuramın en yaygın uygulayıcısı olarak görülen Freud ve takipçileri bilinçaltı düşüncüyü ön plana çıkararak anlatılarda geçen figür ve kavramları simgelerle açıklamaya çalışmışlardır. “Edep dışı” ve “ahlaka aykırı” bulunması nedeniyle çok eleştiri alan bir kuramdır.²⁹

1.1.4.3. Vladimir Propp’un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi

Propp, masalların kişilik ve diğer muhteva kriterlerine göre değerlendirilmemesi düşüncesi ile masalarda “sabit” ve “değişken” unsurlar olduğunu ortaya koymuştur. Bu yöneme göre masalların sabit unsurlarını şahısların icra ettikleri hareketler veya aksiyonlar oluşturmakta olup bunlar ”fonksiyon” olarak tanımlanmıştır.

Propp’a göre fonksiyonlar bir masal kahramanından başka bir masal kahramanına aktarılırken şahıslar ve çevre değişken unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁰

1.1.4.4. Antropoloji Yöntemi

*Bu metot halk bilimi ürününün anlatıcısı, geleneğin ortaya çıkması, gelişmesi ve dinleyici unsurlarını dikkate alır. Yani sabit metnin içinde yaşadığı canlı ortamı da inceleme üzerine kuruludur.*³¹ Metnin oluştuğu ortamdan ayrı düşünölemeyeceğini savunan bu yöntem halk bilimi ürünlerinin temelinde yatan toplumsal duygu ve düşünceleri ortaya koymasından önemlidir. Benzer toplumsal şartlarda oluşan metinlerin ortaklıklarını veya farklılıklarını ayırt etmeye yarayan bu yöntem, halk bilimcileri sosyolojik ve antropolojik açıdan değerlendirme yapmaya yönlendirmektedir.

²⁹ Çobanoğlu, age, s.167-177.

³⁰ Çobanoğlu, age, s.210-211.

³¹ Akyol, a.g.e., s.6.

İKİNCİ BÖLÜM

ANADOLU MASALLARINDA TESPİT EDİLEN SİHİR MOTİFİNİN MOTİF INDEX of FOLK LITARETURE GÖRE TASNİFİ

1. MOTİF INDEX'TE SİHİR MOTİFİ

Stith Thopson tarafından geliştirilen Motif Index' te yer alan motiflerden biri de “sihir” motifidir. Altı ciltten oluşan kataloğun ikinci cildinde yer alan bu motif kendi içerisinde pek çok alt başlığa ayrılmaktadır. Motif Index'e göre sihir motifi alt başlıklarıyla şu şekilde sıralanmıştır:

D. Magic / Sihir

D0.-D699.TRANSFORMATION/ŞEKİL DEĞİŞTİRME (DÖNÜŞÜM)

D10. - D99. Transformation of man to different man / İnsanın başka bir insana dönüşmesi

D10. Transformation to person of different sex / Kişinin başka bir cinsiyete dönüşmesi

D20. Transformation to person of different social class / Kişinin başka bir sosyal sınıftan birine dönüşmesi

D30. Transformation to person of different race / Kişinin başka bir ırktan birine dönüşmesi

D40. Transformation to likeness of another person / Benzer başka bir kişiye dönüşme

D50. Magic changes in man himself / İnsanın kendisindeki sihirli değişimler

D90. Transformation: man to different man - miscellaneous / Dönüşüm: insanın başka bir insana dönüşmesi - Çeşitli motifler

D100. - D149. Transformation man to mammal / Dönüşüm: İnsanın memeliye

D110. Transformation: man to wild beast (mammal) / Dönüşüm: İnsanın vahşi bir canavara (memeli)

D130. Transformation: man to domestic beast (mammal) / Dönüşüm: İnsanın evcil bir canavara

D150. Transformation: man to bird / Dönüşüm: İnsanın kuşa

D170. Transformation: man to fish / Dönüşüm: İnsanın balığa

D180. Transformation: man to insect / Dönüşüm: İnsanın böceğe

D190. Transformation: man to reptiles and miscellaneous animals / Dönüşüm: İnsanın sürüngen ve değişik hayvanlara

- D200. - D299. Transformation: man to object / Dönüşüm: İnsanın nesneye
- D210. Transformation: man to vegetable form / Dönüşüm: İnsanın bitkiye
- D230. Transformation: man to mineral form / Dönüşüm: İnsanın elemente (mineral)
- D250. Transformation: man to manufactured object / Dönüşüm: İnsanın üretilmiş bir nesneye
- D270. Transformation: man to object - miscellaneous / Dönüşüm: İnsanın nesneye - Çeşitli motifler
- D300.- D399. Transformation: animal to person / Dönüşüm: Hayvanın insana
- D310.- D349. Transformation: mammal to person / Dönüşüm: Memelinin insana
- D310. Transformation: wild beast (mammal) to person / Dönüşüm: Vahşi canavarın (memeli) insana
- D330. Transformation: domestic beast (mammal) to person / Dönüşüm: Evcil canavarın (memeli) insana
- D350. Transformation: bird to person / Dönüşüm: Kuşun insana
- D370. Transformation: fish to man / Dönüşüm: Balığın insana
- D380. Transformation: insect to person / Dönüşüm: Böceğin insana
- D390. Transformation: reptiles and miscellaneous animals to persons / Dönüşüm: Sürüngenlerin ve türlü hayvanların insana
- D400.- D499. Other forms of transformation / Dönüşümlerin başka biçimleri
- D410. Transformation: one animal to another / Dönüşüm: Bir hayvanın başka bir hayvana
- D420. Transformation: animal to object / Dönüşüm: Hayvanın nesneye
- D430. Transformation: object to person / Dönüşüm: Nesnenin insana
- D440. Transformation: object to animal / Dönüşüm: Nesnenin hayvana
- D450.- D499. Transformation: object to object / Dönüşüm: Nesnenin nesneye
- D450. Transformation: object to another object / Dönüşüm: Nesnenin başka bir nesneye
- D470. Transformation: material of object changed / Dönüşüm: Değişen nesnenin maddeye
- D480. Size of object transformed / Dönüştürülen nesnenin boyutu
- D500. - D599. Means of transformation / Dönüşüm araçları
- D510. Transformation by breaking tabu / Dönüşüm yoluyla yasağın çiğnenmesi

D520. Transformation through power of the word / Kelimenin gücü yoluyla dönüşüm

D530. Transformation by putting on skin, clothing, etc. / Post, elbise vb. giyme yoluyla dönüşüm

D550. Transformation by eating or drinking / Yeme ya da içme yoluyla dönüşüm

D560. Transformation by various means / Türlü araçlar yoluyla dönüşüm

D600. - D699. Miscellaneous transformation incidents / Çeşitli dönüşüm olayları

D610. Repeated transformation / Yinelenen dönüşüm

D620. Periodic transformation / Düzenli dönüşüm

D630. Transformation and disenchantment at will / Dilek yoluyla dönüşüm ve büyüü bozma

D640. Reasons for voluntary transformation / Gönüllü dönüşüm için sebepler

D660. Motive for transformation of others / Başkalarının dönüşümü için güdüler

D670. Magic flight / Sihirli uçuş

D680. Miscellaneous circumstances of transformation / Dönüşümün çeşitli koşulları

D700. - D799. Disenchantment / Büyüyü çözme

D710. Disenchantment by rough treatment / Kaba tedavi yoluyla büyüü bozma

D720. Disenchantment by removing (destroying) covering of enchanted person / Büyülü kişiyi ortadan kaldırma (yok etme) yoluyla büyüü bozma

D730. Disenchantment by submission / Boyun eğme yoluyla büyüü bozma

D750. Disenchantment by faithfulness of others / Diğerlerinin bağlılığı yoluyla büyüü bozma

D760. Disenchantment by miscellaneous means / Çeşitli araçlar yoluyla büyüü bozma

D790. Attendant circumstances of disenchantment / Büyüyü bozmanın mevcut koşulları

D800. - D1699. MAGIC OBJECTS / SİHİRLİ NESNELER

D800. - D899. Ownership of magic objects / Sihirli nesnelerin sahipleri

D800. Magic object / Sihirli nesne

D810. - D859. Acquisition of magic object / Sihirli nesnenin edinilmesi

D810. Magic object a gift / Bir hediye olarak sihirli nesne

D830. Magic object acquired by trickery / Hilekârlık yoluyla sihirli nesnenin edinilmesi

- D840. Magic object found / Sihirli nesnenin bulunması
- D850. Magic object otherwise obtained / Sihirli nesnenin başka türlü elde edilmesi
- D860. Loss of magic object / Sihirli nesneyi kaybetme
- D880. Recovery of magic object / Sihirli nesneyi geri kazanma
- D900. - D1299. Kinds of magic objects / Sihirli nesnelerin türleri
- D900. Magic weather phenomena / Sihirli hava olayı
- D910. Magic body of water / Suyun sihirli kütlesi
- D930. Magic land features / Sihirli toprak özellikleri
- D940. Magic forests / Sihirli ormanlar
- D950. Magic tree / Sihirli ağaç
- D960. Magic gardens and plants / Sihirli bahçeler ve bitkiler
- D980. Magic fruits and vegetables / Sihirli meyveler ve sebzeler
- D990. - D1029. Magic bodily members / Sihirli bedensel uzuvlar
- D990. Magic bodily members - human / Sihirli bedensel uzuvlar - insan
- D1010. Magic bodily members - animal / Sihirli bedensel uzuvlar - hayvan
- D1030. Magic food / Sihirli yemek
- D1040. Magic drink / Sihirli içecek
- D1050. Magic clothes / Sihirli elbiseler
- D1070. Magic ornaments / Sihirli takılar
- D1080. Magic weapons / Sihirli silahlar
- D1110. Magic conveyances / Sihirli taşıtlar
- D1130. Magic buildings and parts / Sihirli binalar ve bölgeler
- D1150. Magic furniture / Sihirli ev eşyaları
- D1170. Magic utensils and implements / Sihirli mutfak eşyaları ve aletleri
- D1210. Magic musical instruments / Sihirli müzik enstrümanları
- D1240. Magic waters and medicines / Sihirli sular ve ilaçlar
- D1250. Miscellaneous magic objects / Çeşitli sihirli nesneler
- D1300. - D1599. Function of magic objects / Sihirli nesnelerin işlevleri
- D1300. - D1379. Magic objects effect changes in persons / Sihirli nesnelerin kişide değişiklikler gerçekleştirmesi
- D1300. Magic object gives supernatural wisdom / Sihirli nesnelerin olağanüstü bilgelik vermesi
- D1310. Magic object gives supernatural information / Sihirli

nesnelerin olağanüstü üstü bilgi vermesi

D1330. Magic objects works physical change / Sihirli nesnelerin fiziksel değişim sağlaması

D1350. Magic object changes person's disposition / Sihirli nesnenin kişinin mizacını değiştirmesi

D1360. Magic object effects temporary change in person / Sihirli nesnenin kişide geçici değişiklik gerçekleştirmesi

D1380. Magic object protects / Sihirli nesnenin koruyucu özelliği

D1390. Magic object rescues person / Sihirli nesnenin kişiyi kurtarma özelliği

D1400. - D1439. Magic object gives power over other persons / Sihirli nesnenin bir kişiye başka kişilerin üstünde güç vermesi

D1400. Magic object overcomes person / Sihirli nesnenin kişinin üstesinden gelmesi

D1410. Magic object renders person helpless / Sihirli nesnenin kişiyi güçsüz hâle getirmesi

D1420. Magic object draws person (thing) to it / Sihirli nesnenin kişinin bir şeyi yapması için onu cazibesi altına alması

D1430. Magic object pursues or captures / Sihirli nesnenin bir şeyin peşine düşmesi ya da onu ele geçirmesi

D1440. Magic object gives power over animals / Sihirli nesnenin kişiye hayvanların üzerinde güç vermesi

D1450. Magic object furnishes treasure / Sihirli nesnenin hazine sağlaması

D1470. Magic object as provider / Bir tedarikçi olarak sihirli nesne

D1500. Magic object controls disease / Sihirli nesnenin hastalıkları idare etmesi

D1520. Magic object affords miraculous transportation / Sihirli nesnenin olağanüstü ulaşım sağlaması

D1540. Magic object controls the elements / Sihirli nesnenin doğa güçlerini yönlendirmesi

D1550. Magic object miraculously opens and closes / Sihirli

nesnenin mucizevi bir şekilde açma ve kapama yapması

D1560. Magic object performs other services for owner / Sihirli nesnenin sahipleri için başka türlü hizmetleri yerine getirmesi

D1600. - D1699. Characteristics of magic objects / Sihirli nesnelerin özellikleri

D1600. - D1649. Automatic magic objects / Otomatik sihirli nesneler

D1600. Automatic object / Otomatik nesne

D1610. Magic speaking objects / Konuşan sihirli nesneler

D1620. Magic automata / Sihirli otomat

D1640. Other automatic objects / Başka otomatik nesneler

D1650. Other characteristics of magic objects / Sihirli nesnelerin başka özellikleri

D1700. - D2199. MAGIC POWERS AND MANIFESTATIONS / SİHİRLİ

GÜÇLER VE BELİRTİLER

D1710. - D1799. Possession and means of employment of magic powers / Sihirli güçlere sahip olma ve onları uygulama araçları

D1710. Possession of magic powers / Sihirli güçlere sahip olma

D1720. Acquisition of magic powers / Sihirli güçleri edinme

D1740. Loss of magic powers / Sihirli güçleri kaybetme

D1750. Other characteristics of magic power / Sihirli gücün başka özellikleri

D1760. Means of producing magic power / Sihirli güçleri üretme araçları

D1800. - D2199. Manifestations of magic power / Sihirli gücün belirtileri

D1800. - D1949. Lasting magic qualities / Kalıcı sihrin nitelikleri

D1810. Magic knowledge / Sihirbazlık bilgisi

D1820. Magic sight and hearing / Sihirli görme ve duyma yeteneği

D1830. Magic strength / Sihirli güç

D1840. Magic invulnerability / Sihirli yaralanmazlık

D1850. Immortality / Ölümsüzlük

D1860. Magic beautification / Sihirli güzellik

D1870. Magic hideousness / Sihirli çirkinlik

D1880. Magic rejuvenation / Sihirli gençleşme

D1890. Magic aging / Sihirli yaşlanma

D1900. Love induced by magic / Sihir yoluyla aşka sebep olma

D1910. Magic memory / Sihirli hafıza

D1920. Other permanent magic characteristics / Başka kalıcı sihirli özellikler

D1950. - D2049. Temporary magic characteristics / Geçici sihirli özellikler

D1960. Magic sleep / Sihirli uyku

D1980. Magic invisibility / Sihirli görünmezlik

D2000. Magic forgetfulness / Sihirli unutkanlık

D2020. Magic dumbness / Sihirli dilsizlik

D2030. Other temporary magic characteristics / Başka geçici sihirli özellikler

- D2050. - D2099. Destructive magic powers / Zararlı sihirli güçler
- D2060. Death or bodily injury by magic / Sihir yoluyla ölüm ya da bedensel yaralanma
- D2070. Bewitching / Büyüleme
- D2080. Magic used property / Sihrin mülk olarak kullanılması
- D2090. Other destructive magic powers / Başka zararlı sihirli güçler
- D2100. - D2149. Other manifestations of magic power / Sihirli gücün başka belirtileri
- D2100. Magic wealth / Sihirli zenginlik
- D2120. Magic transportation / Sihirli ulaşım (taşıma, nakliye)
- D2140. Magic control of the elements / Sihirli elementlerin yönlendirilmesi
- D2150. - D2199. Miscellaneous magical manifestations / Çeşitli sihirli alametler³²

1.1. ANADOLU MASALLARINDA TESPİT EDİLEN SİHİR MOTİFLERİ

- D100.-D199. Transformation: man to animal / Dönüşüm: İnsanın hayvana
- D.101. İnsanın eşeğe dönüşümü
- Burada eşek birden bire bir delikanlıya dönüşür ve adamdan padişahın kızını istemesini yoksa onu öldüreceğini söyler.(10)
- Keloğlan eşek kılığına girer ve annesi onunla pazara gider.(14)
- Padişahın kaynanasının tılsımlı bir çubuğu vardır ve bazı geceler padişaha vurur ve ona “ Sen olmayacaksın bir padişah olacaksın bir eşek.” der ve padişahı eşeğe çevirir.(21)
- Ertesi gün “eşek sıpası” eski haline dönüp yine hayvanları otlatmaya gider.(29)
- İhtiyar karısı eve gelince Arap’ın kellesini karısının önüne atar, kadın kelleyi eline alır bir eşek olur.(43)
- Eski padişah eşek olur.(44)
- D.102. İnsanın geyiğe dönüşümü
- Çocuk geyik izinden su içer ve geyik olup oradan uzaklaşır.(11)
- Yolda oğlan çok susar geyik izinden su içer geyik olur.(40)
- Yolda oğlan çok susar geyik izinden su içer ve bir geyiğe dönüşür.(67)
- D103. İnsanın köpeğe dönüşümü

³² Erkan Karagöz, Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması (Aktarma – Motif Tespiti (Motif-Index Of Folk Literature’ye Göre) – Motif Dizini), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016, s. 55-61.

Bir gün kocası evden çıktıktan sonra köpeğe dönüştüğünü ve etrafı koklayarak gittiğini görür.(16)

Gelince yine padişaha çubuğuyla vurup “ Sen olmayacaksın bir padişah olacaksın bir köpek.” der. Padişah köpek olur.(21)

D.104. İnsanın kartala dönüşümü

Yolda yaralı bir kartalın yardım istediğini duyarlar ve ona yardım ederler ona da aynı soruyu sorarlar ve o da büyülendiğini söyler.(64)

D.105. İnsanın keçiye dönüşümü

Kız ağaçtan iner, keçi elbisesini eline alır şöyle bir silkelenir yine eskisi gibi keçi olur.(35)

Dinlenirlerken bir dağ keçisinin yardım istediğini duyarlar. keçinin nasıl konuşabildiğini sorarlar. O da büyülendiğini söyler.(64)

D.106. İnsanın ata dönüşümü

Annesi ertesi gün “Alaza Yalaza Zulem” der ve Ali gösterişli bir ata dönüşür.(66)

Sihirli sözü söyler, Ali tekrar eski haline döner.(66)

D.107. İnsanın öküze dönüşümü

Yaşlı tüccar pazar yerinden çıkar çıkmaz yuları öküzün boynundan çıkarıp hemen oracıkta yakar. Böylelikle tekrar insan olma olanağı kalmayan Ali ömrünün geri kalan kısmını öküz olarak geçirir.(66)

D150. Transformation: man to bird / Dönüşüm: İnsanın kuşa

Delikanlı bir kuşa dönüşür ve kızı sırtına alıp uçmaya başlar.(10)

Bacısı ne yapıp edip anahtarı alır ve yanında getirdiği çam toprağını çit demirinin arasında ezdikten sonra oradaki suyun içine aktarır. Bu bir tılsımdır. Adam gelir, yıkanmak için suya girince su al kana belenir. O günden sonra adam bir daha hiç gelmez. Her gün o suyunun başına atın üstünde bir kuş gelir ve “ Selvim dalı selvim dalı, tez buldun tez yitirdin nazlı yâri, yârin bana edeceği bu muydu?” der. Bu kuş adamdır.(20)

“İfrit” bunları öldüreceği sırada, kız dua okur, oğlan da “âmin” der ve ikisi de birer güvercin olup memleketlerine dönerler.(29)

O da kuşların her birinin insan olduğunu, dünyanın neresinde haksızlığa uğramış, tasalı insan varsa onları alıp yeşil bir kuşa çevirip evlat edindiğini, her gün güzel sözlerle tasarılarını gidermeye çalıştığını söyler.(43)

Dilber kız Arap kıza tılsımının ne olduğunu sorar o da “Benim tılsımım başımdaki toplu iğnedir, eğer bu iğneyi başımdan çekerlerse kuş olup uçarım.” der. Toplu iğneyi çeker alır, kız kuş olup uçar gider.(49)

D190. Transformation: man to reptiles and miscellaneous animals / Dönüşüm: İnsanın sürüngen ve değişik hayvanlara

D.191. İnsanın yılan dönüşümü

Kız selvi olur, oğlan yılan olur, teyzenin yüzüne sarılır.(20)

Evlendiği gece yılan insan kılığına girer fakat karısından sırrını kimseye söylememesini ister.(27)

Bu yılan güzel bir kızdır fakat cinler onu bağlayarak yılan şekline sokmuştur.(46)

D210. Transformation: man to vegetable form / Dönüşüm: İnsanın bitkiye

D.211. İnsanın elmaya dönüşümü

Oğlan kıza bir tokat atıp onu bir elmaya çevirir ve kardeşinin evine götürür.(10)

D.212. İnsanın güle dönüşümü

Delikanlı bu kez prensesi bir güle kendini de yılana dönüştürür.(10)

D.213. İnsanın salatalığa dönüşümü

Kuş olan delikanlı kendini bir tarlaya kıza da bir salatalığa dönüştürür.(10)

Teyzesi gelir, selvim dalını gördünüz mü, der. Bostandan bir salatalık alıp yemeye başlar. Bir atlı gelir, oğlan “ Bu benim teyzem.” der.(20)

D214. İnsanın ağaca dönüşümü

Kız selvi olur, oğlan yılan olur, teyzenin yüzüne sarılır.(20)

Karısına vurur “ Sen olacaksın bir selvi kavak.” der.(21)

D.215. İnsanın bostana dönüşümü

Kız bostan olur oğlan bostancı olur.(20)

D230. Transformation: man to mineral form / Dönüşüm: İnsanın elemente (mineral)

D.231. İnsanın suya dönüşümü

Aşağı inince kendini bir havuza prensesi de içindeki suya dönüştürür.(10)

Bu sefer kız pınar olur, oğlan gümüş tas olur.(20)

D250. Transformation: man to manufactured object / Dönüşüm: İnsanın üretilmiş bir nesneye

D.251. İnsanın aynaya dönüşümü

Ayna “ Ay da güzel, günde güzel, sen de güzel. İlle de Cemile” der. Bu ayna bir delikanlıdır.(8)

D.252. İnsanın gümüş tasa dönüşümü

Bu sefer kız pınar olur, oğlan gümüş tas olur.(20)

D.253. İnsanın kütüğe dönüşümü

Padişah insan olur ve sihirli değneği kaynanasına vurur “ Sen olacaksın bir kütük.”
der.(21)

D310.- D349. Transformation: mammal to person / Dönüşüm: Memelinin insana

D.311. Eşeğin insana dönüşmesi

“Eşek sıpası”, derisinden çıkıp çok yakışıklı bir delikanlı olduktan sonra, kıza; peri padişahının oğlu olduğunu, cezalı olarak insanların arasına gönderildiğini ve bir “ifrit”in sürekli kendisini takip ettiğini, bu sebeple de sırrını kimseye söylememesini tembihler.(29)

D312. Kedinin insana dönüşümü

Kedi odanın ortasında üç defa silkinir ve çok yakışıklı bir delikanlı olur.(34)

D. 313. Keçinin insana dönüşümü

Kız büyür annesiyle çamaşır yıkamaya gider, kimse yokken iyice silkelenir ve çok güzel bir kız olur.(35)

Dağ keçisi ve kartal da sarayın sahipleri olan iki prence dönüşür.(64)

D330. Transformation: domestic beast (mammal) to person / Dönüşüm: Evcil canavarın (memeli) insana

D.331. Kedinin insana dönüşümü

Kedi aslında Arap laladır.(41)

D350. Transformation: bird to person / Dönüşüm: Kuşun insana

Bey, kuşu kesmek için yatırır. Kuşa her vurduğunda kuştan bir iğne çıkar, hepsi çıkınca kız eski haline döner.(15)

Dağ keçisi ve kartal da sarayın sahipleri olan iki prence dönüşür.(64)

D390. Transformation: reptiles and miscellaneous animals to persons / Dönüşüm: Sürüngenlerin ve türlü hayvanların insana

D391. Köpeğin insana dönüşümü

Köpek kızın yanına gelince bir delikanlıya dönüşür, kız olanları anlayamaz, ondan şüphelenmez.(16)

D.392. Yılanın insana dönüşümü

Yılan Bey on beş kat derisinden çıktıktan sonra bir delikanlı olur.(25)

D400.- D499. Other forms of transformation / Dönüşümlerin başka biçimleri

D.401. Canavarın hayvana dönüşümü

Dev onu kuyuya atar ve tekrar geyik kılığına bürünür.(9)

D.402. Geyiğin canavara dönüşümü

Bu ala geyik kılık değiştirir ve bir dev olur.(9)

D.403.Bitkinin insana dönüşümü

Oğlan da karısını elmaya çevirdiğini yemeyecekse onu eski haline getireceğini söyler. Kardeşi de kabul eder kız eski haline dönüşür.(10)

Delikanlı ile kız; kızın memleketinde sonsuza kadar mutlu yaşarlar.(10)

D.404. İnsanın buluta dönüşümü

Kız uçarken arkalarından beyaz bir bulutun geldiğini oğlana haber verir. Delikanlı bunun küçük kardeşi olduğunu söyler ve kızı aşağı indirir.(10)

Kız arkasına bakınca kara bir bulutun geldiğini oğlana söyler oğlan da bunun ortanca kardeşi olduğunu anlar.(10)

Oğlan ile kız kaçarken yine arkalarından büyük bir tozun geldiğini fark ederler. Bu toz da büyük kardeştir.(10)

D.405.İnsan dışı varlığın hayvana dönüşümü

Cangoloz pazarda Keloğlan'ı görür ve o da aslan kılığına girerek onun peşine takılır.(14)

Cangoloz da kartal kılığına girip onu kovalamaya başlar.(14)

D.406. Hayvanın sihirli varlığa dönüşümü

Bu havuzun kenarına konan güvercinler havuza girmekte çok güzel bir peri kızı olarak geri çıkmaktadır. Peri kızları gülüp eğlendikten sonra tekrar güvercin olmaktadır.(36)

D410. Transformation: one animal to another / Dönüşüm: Bir hayvanın başka bir hayvana

D.411. Kuşun yılanı dönüşümü

Kuş olan delikanlı bu kez prensesi bir güle kendini de yılanı dönüştürür.(10)

Eşek olan Keloğlan bunun üzerine şahin olup uçar.(14)

Şahin olan Keloğlan tavuk olur, buğdayları tek tek yer ve Cangoloz'u yutar.(14)

D.412. Köpeğin ata dönüşümü

Kız gidince köpek bir tüccarın yanına gider ve bir ata dönüşeceğini kendisini alıp padişaha götürüp ucuza satmasını söyler.(16)

D.413. Köpeğin katıra dönüşümü

Kara köpek bu kez de katır kılığına girerek saraya girer ve kıza yine aynı şeyler söyler.(16)

D.414. Yılanın kuşa dönüşümü

Kız, erkek kardeşinin düğününe gider. Yılan insan kılığında cirit oynarken herkes bunu çok beğenir. Kız kocasının o olduğunu söyleyince yılan çocuk güvercin olur uçar.(27)

D.415.Eşeğin güvercine dönüşümü

Ertesi gün “eşek sıpası” eski haline dönüp yine hayvanları otlatmaya gider.

“İfrit” bunları öldüreceği sırada, kız dua okur, oğlan da “âmin” der ve ikisi de birer güvercin olup memleketlerine dönerler.(29)

D420. Transformation: animal to object / Dönüşüm: Hayvanın nesneye

D.421. Kuşun tarlaya dönüşümü

Kuş olan delikanlı kendini bir tarlaya kızı da bir salatalığa dönüştürür.(10)

D.422. Kuşun havuza dönüşümü

Aşağı inince kuş olan delikanlı kendini bir havuza prensesi de içindeki suya dönüştürür.(10)

D430. Transformation: object to person / Dönüşüm: Nesnenin insana

D.431. Bitkinin insana dönüşümü

Şehzade yolda limonun birini keser, içinden kız çıkar fakat su bulamadığı için kız ölür. Biraz gittikten sonra tekrar birini keser, o da ölür. Bir havuz kenarında son limonu keser, kızı hemen havuzun içine atar. Kız sonra silkinerek ayın on dördü gibi güzel bir kız olur.(49)

D432. Çanağın insana dönüşümü

En yaşlı peri tombul çanağa “Tombul çanak, sen konuş, yürü, düşün ama hep böyle kal, insan olma.” der.(24)

D433. Tulumun insana dönüşümü

Tulum da kıza bir insana layık olduğunu söyler ve üzerindeki torbayı atar çok yakışıklı bir delikanlı olur.(39)

D450.- D499. Transformation: object to object / Dönüşüm: Nesnenin nesneye

D.451. Mağaranın saraya dönüşümü

Karanlık mağara muhteşem bir saraya dönüşür.(64)

D.452. Çalının saraya dönüşümü

Sabah kalktıklarında uyudukları çalının dibinin saray olduğunu görürler.(8)

D520. Transformation through power of the word / Kelimenin gücü yoluyla dönüşüm

Padişahın kaynanasının tılsımlı bir çubuğu vardır ve bazı geceler padişaha vurur ve ona “ Sen olmayacaksın bir padişah olacaksın bir eşek.” der ve padişahı eşeğe çevirir.(21)

O kız yine padişahı tanır ve gerçekte onun sihirli çubukla bu hâle geldiğini annesine söyler. Bir gün kaynanadan gizlice bu çubuğu alır ve “ Sen olmayacaksın bir eşek olacaksın Sinem Padişahı.” der.(21)

Karısına vurur “ Sen olacaksın bir selvi kavak.” der.(21)

En yaşlı peri tombul çanağa “Tombul çanak, sen konuş, yürü, düşün ama hep böyle kal, insan olma.” der.(24)

Oğlan Gülanber Hanım’ın penceresine gider ve “Gülanber Hanım çekmecenı getir.” Der ve beline kadar taş kesilir.(30)

Kardeşi yine Gülanber Hanım’ın yanına gider ve “Gülanber Hanım gel bize gidelim.” Der dizlerine kadar taş kesilir. Tekrar der, boğazına kadar taş kesilir.(30)

Annesi ertesi gün “Alaza Yalaza Zulem” der ve Ali gösterişli bir ata dönüşür.(66)

Sihirli sözü söyler, Ali tekrar eski haline döner.(66)

D530. Transformation by putting on skin, clothing, etc. / Post, elbise vb. giyme yoluyla dönüşüm

Balıkçı evden gidince balığın içinden bir kız çıkar ve evi temizler, yemeği yapar.(7)

Kız ağaçtan iner, keçi elbisesini eline alır şöyle bir silkelenir yine eskisi gibi keçi olur.(35)

D550. Transformation by eating or drinking / Yeme ya da içme yoluyla dönüşüm
Yolda oğlan çok susar geyik izinden su içer geyik olur.(40)

D560. Transformation by various means / Türlü araçlar yoluyla dönüşüm

D.561.Sihirli iğne yoluyla dönüşüm

Annesi hamama tellak olarak gider. Hizmetçilerden rica eder ve kızın yanına gelir. Kızın başına bir tas su döker ve bir iğne sokar. Kız da kuş olup camı kırarak uçup gider.(15)

D562. Sihirli su ile dönüşüm

Bacısı ne yapıp edip anahtarı alır ve yanında getirdiği çam toprağını çit demirinin arasında ezdikten sonra oradaki suyun içine aktarır. Bu bir tılsımdır. Adam gelir, yıkanmak için suya girince su al kana belenir. O günden sonra adam bir daha hiç gelmez. Her gün o suyunun başına atın üstünde bir kuş gelir ve “ Selvim dalı selvim dalı, tez buldun tez yitirdin nazlı yâri, yârin bana edeceği bu muydu?” der. Bu kuş adamdır.(20)

D563. Tahta ile dönüşüm

Servi ağacının parçaları yerde durur. Bir kadın bu parçaları ister, parçaları alarak eve gelir. Bu tahtaların arasından bir kız çıkar.(49)

D610. Repeated transformation / Yinelenen dönüşüm

Aşağı inince bu kez kendini bir havuza prensesi de içindeki suya dönüştürür.(10)

Kuş olan delikanlı bu kez prensesi bir güle kendini de yılanı dönüştürür.(10)

Cangoloz pazarda Keloğlan'ı görür ve o da aslan kılığına girerek onun peşine takılır.(14)

Cangoloz da kartal kılığına girip onu kovalamaya başlar.(14)

Ertesi gün “eşek sıpası” eski haline dönüp yine hayvanları otlatmaya gider.(29)

D630. Transformation and disenchantment at will / Dilek yoluyla dönüşüm ve büyüyi bozma

“İfrit” bunları öldüreceği sırada, kız dua okur, oğlan da “âmin” der ve ikisi de birer güvercin olup memleketlerine dönerler.(29)

D640. Reasons for voluntary transformation / Gönüllü dönüşüm için sebepler

Oğlan da karısını elmaya çevirdiğini yemeyecekse onu eski haline getireceğini söyler. Kardeşi de kabul eder kız eski haline dönüşür.(10)

Kız uçarken arkalarından beyaz bir bulutun geldiğini oğlana haber verir. Delikanlı bunun küçük kardeşi olduğunu söyler ve kızı aşağı indirir.(10)

Kız arkasına bakınca kara bir bulutun geldiğini oğlana söyler oğlan da bunun ortanca kardeşi olduğunu anlar.(10)

Oğlan ile kız kaçarken yine arkalarından büyük bir tozun geldiğini fark ederler. Bu toz da büyük kardeştir.(10)

Bir yerde su akmaktadır. Kız bostan olur oğlan bostancı olur. Teyzesi gelir, selvim dalını gördünüz mü, der. Bostandan bir salatalık alıp yemeye başlar. Bir atlı gelir, oğlan “ Bu benim teyzem.” der. Bu sefer kız pınar olur, oğlan gümüş tas olur. Kız selvi olur, oğlan yılan olur, teyzenin yüzüne sarılır.(20)

D670. Magic flight / Sihirli uçuş

Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.(23)

D680. Miscellaneous circumstances of transformation / Dönüşümün çeşitli koşulları

D.681. Vahşi canavarın hayvana dönüşümü

Kadın koça bakar ve onun Arap olduğunu anlar.(42)

D. 682. Vahşi canavarın nesneye dönüşümü

Gece raftaki ağızlık silkinir Arap olur.(42)

D720. Disenchantment by removing (destroying) covering of enchanted person / Büyülü kişiyi ortadan kaldırma (yok etme) yoluyla büyüü bozma

Fırına girince oğlan fırını kapatır ve dev yanarak ölür.(1)

D760. Disenchantment by miscellaneous means / Çeşitli araçlar yoluyla büyüü bozma

D.761. Sihirli iğnenin çıkarılması ile büyüün bozulması

Bey, kuşu kesmek için yatırır. Kuşa her vurduğunda kuştan bir iğne çıkar, hepsi çıkınca kız eski haline döner.(15)

D790. Attendant circumstances of disenchantment / Büyüyü bozmanın mevcut koşulları

D.791. Düğümün, bağın çözülmesi yoluyla büyüü bozma

Odaya girince kızın sağ yanağından öpmesini, elbisesinin kırk düğümü olduğunu otuz dokuz düğümü açıp kırkinci düğümü çözmemesini, bunun da bir tılsım olduğunu söyler.(19)

Oğlan uyur, uyanmaz. Daha sonra uyanır, kızı çözer ve oradan kurtulurlar.(20)

D.792. Sihirli nesneyi ortadan kaldırarak büyüü bozma

Kızın bir daha kabına girmemesi için kabı yakmaya karar verir ve yakar.(7)

Kardeşleri belindeki kuşağı çıkarır kız dirilir.(45)

Kardeşler eve gelince kızı ölü bulurlar parmağındaki yüzüğü çıkarınca kız uyanır.(45)

Yolda at sıçradıkça kızın ağzından elmalar dökülür kız canlanır.(45)

D.793. Derinin çıkarılarak büyüün bozulması

Yılan Bey on beş kat derisinden çıktıktan sonra bir delikanlı olur.(25)

D.794. Sihirli nesneyi çıkarma yoluyla büyüü bozma

Tulum da kıza bir insana layık olduğunu söyler ve üzerindeki torbayı atar çok yakışıklı bir delikanlı olur.(39)

Cadı kadının kızından bileziği alır ve türbeye gelerek tabuttaki kızın bileğine takar. kız hemen dirilir.(51)

D.795. Sihirli cümle ile büyüü bozma

Gülenber Hanım gelir ve “Bütün sihirler bozulsun da bütün millet uyansın.” der. Tüm taş kesilenler canlanır.(30)

Gölanber Hanım peri padişahının kızıdır. Kapandığı yerden Hızır'ın duasıyla kurtulur.(30)

D.796. Sihirli varlığı yok etme yoluyla büyüü bozma

Kutuları alır, ilk olarak beyaz güvercini öldürür. Yedi canlı Arap'ın gücü gider.(36)

D.797. Sihirli elbiseyi yakarak büyüü bozma

Şehzade bir ara dışarı çıkar ve karısının keçi elbisesini yakar.(35)

D. 798. Gerçeğin öğrenilmesi ile büyüün bozulması

Peri padişahının kızı şehzadenin konağında sultanın olduğunu öğrenir, tılsımı bozulur çocuğunu alıp uçar gider.(41)

D. 799. Sihirli nesneyi ortadan kaldırma yoluyla büyüü bozma

Onu götüreceksen kız dolaba çarpar, tılsım fincanı devrilir herkes uyanır.(42)

D800. Magic object / Sihirli nesne

D.801.Sihirli iğne

Annesi hamama tellak olarak gider. Hizmetçilerden rica eder ve kızın yanına gelir. Kızın başına bir tas su döker ve bir iğne sokar. Kız da kuş olup camı kırarak uçup gider.(15)

D810. - D859. Acquisition of magic object / Sihirli nesnenin edinilmesi

Oğlu annesinden bu sihrin bir topuz olduğunu, bu topuzla neye vurursa paramparça olacağını ama topuzu kılıfından çıkarırsa öleceğini söyler.(5)

Balıkçı Ahmet eve gelir kıza her şeyi anlatır kız yine çubuğu verir ve çubuğu göle vurup annesinden salkım üzüm istemesini söyler.(7)

Kaplan Adam' a bir de sarayın kırk sihirli kapısının anahtarını verir.(36)

D810. Magic object a gift / Bir hediye olarak sihirli nesne

Padişah namazını kılıp, selam verirken birden solunda sakallı bir derviş belirir ve ona ikiye bölünmüş bir elma uzatır.(1)

Oğlan kızın babasının yanına gider ve babası oğlana mührü hediye eder.(2)

Başı sıkışınca tüylerimi al ve onları birbirine çal ben gelirim der ve kız kaçar.(12)

Kargalardan tekrar dağarcığını ister. Kargalar da ona bir eşek verir.(13)

Keloğlan bunu görünce yine kargaların yanına gider, onlar da ondan kurtulmak için ona bir tokmak verirler.(13)

Bir gün hocası onu yanına çağırır. Ona üç tel verir ve bu tellerin sihirli olduğunu, başı sıkışınca bu telleri birbirine sürmesini söyler.(17)

Kız oğlan için endişe eder ve boynundan iki cam boncuk çıkarıp oğlana verir. Baş sıkışınca camları birbirine sürmesini, karşısına çıkacak olan biri ak biri kara koyundan ak olana binerek mağaranın dışına çıkacağını söyler. Eğer kara koyuna binerse oğlan mağaranın derinliklerine gidecektir.(18)

Delikanlı Şahmeran'la karşılaşır, ondan yüzüğünü ister o da kabul eder. Geri giderler, Şahmeran oğlana yüzüğe dilini sürerse karşısına bir Arap'ın çıkacağını ve Arap'tan istediği dileği dileyebileceğini söyler. Yılan gidince oğlan söylediklerini yapar karşısına bir Arap çıkar.(22)

Oğlan kadına her şeyi anlatır, kadın oğlanın bu cesaretinin karşısında cebinden iki tane çakıl taşını çıkartır ve baş sıkıştığında bu iki çakıl taşını birbirine sürmesini o zaman sıkıntılı durumdan kurtulacağını söyler.(61)

D.811. Sihirli nesnenin satın alınması

Çocuklar kamçının ve postun sihirli olduğunu posta binince uçurduğunu kamçı ile vurunca istediği yere götürdüğünü söyler. Kaplan Adam bunları alır.(36)

D830. Magic object acquired by trickery / Hilekârlık yoluyla sihirli nesnenin edinilmesi

Kız delikanlıya bu kadar nasıl zengin olduğunu sorar. Oğlan her şeyi anlatır. Kızın başka bir sevgilisi vardır ve oğlandan kurtulmak buna inanmamış gibi yapar ve yüzüğü kendisine vermesini, kedi ve köpeği ile ava çıkmasını daha sonra da onları avdan bu yüzük ile getirmeyi oğlana teklif eder. Oğlan kızın dediğini yapar. Kız tılsımlı yüzükle Arap'ı çağırır.(22)

D860. Loss of magic object / Sihirli nesneyi kaybetme

Oğlan hapşırınca mühür ağzından düşer ve kızın eline geçer.(2)

Bir gün Keloğlan'ın bu derisini komşuları ister, alıp götürür geri vermez.(13)

Gene bir komşusu gelir ve eşeği değirmene götürmek için ister. Keloğlan da verir ve eşeğin marifetini gören komşuları ona başka eşek verir.(13)

Elmayı yiyen ölümsüz olmaktadır fakat her yıl bu elmayı bir dev alıp götürmektedir.(18)

Oğlan bekler ama kız onu çağırılmaz, sonra geri döner annesinden olanları öğrenir.(22)

D880. Recovery of magic object / Sihirli nesneyi geri kazanma

Kedi, cariyenin ağzından mührü alır ve köpekle birlikte gidip oğlana verir.(2)

Eşek ile deriyi götürenlerin yanına bu tokmağı koyarak “Vur tokmağım, kır tokmağım” demesini söylerler. Böylece eşyaları alanlara bu tokmak bir sopa çekecektir. Keloğlan denileni yapar ve deri ile eşeğine kavuşur.(13)

Balığı kedi yer gizlice yüzüğü ağzına atar ve uzaklaşır, köpek olanları anlar ve kediden yüzüğü alarak sahibine ulaştırır. Sahibi yüzüğü alır, yüzüğü yalar ve Arap’tan sarayını geri ister.(22)

D960. Magic gardens and plants / Sihirli bahçeler ve bitkiler

D.961.Sihirli gül

Biraz daha gidince iki tane gül göreceğini bu güllerden birinin iyi birinin kötü olduğunu ve iyi gülün tılsımlı olup kötü gülü koklayarak “ Ne güzel gülmüşsün.” demesini bunun bir tılsım olduğunu söyler.(19)

D.962.Sihirli yaprak

Cinler gelip; incir ağacının yaprakları suda ıslatılıp göze sürüldüğü takdirde, körlüğün giderileceğini söylerler.(32)

D.963. Sihirli çiçek

Karısı çiçeği takar, yeşil bir kuşa dönüşüp uçar gider.(43)

D980. Magic fruits and vegetables / Sihirli meyveler ve sebzeler

D.981. Sihirli elma

Padişah namazını kılıp, selam verirken birden solunda sakallı bir derviş belirir ve ona ikiye bölünmüş bir elma uzatır.(1)

Bu padişahın ülkesinde her yıl bir tane elma veren bir ağaç vardır. Elmayı yiyen ölümsüz olmaktadır.(18)

Bir elma yer, elmayı yiyince başının iki yanında boynuzlar çıkar.(44)

Onlara elma yedirir, hepsinin boynuzları çıkar.(44)

Cadı bu kez bir elma alır içine afyon doldurur kızı yedirir kız ölür.(45)

D.982. Sihirli limon

Limonu kime koklatırsa o kişi derhal dirilecektir.(55)

D.983. Sihirli fasulye

İlhan’ın annesi buna çok sinirlenir ve fasulyeleri pencereden dışarı fırlatır. Sabah fasulyelerin olduğu yerde bir fasulye ağacı çıkmıştır.(57)

D.984. Sihirli ot

Bir ot bulur, yer, boynuzlar hemen düşer.(44)

Otlarken bir ota rastlar, onu yiyince insan olur.(44)

Yediği ottan onlara verir, eski hallerine dönerler.(44)

Yaşlı adam kızın iyileşmesi için Kaf Dağı'ndaki devler ülkesindeki ormandan sihirli otun suyunu içmesi gerektiğini söyler.(70)

D. 985. Sihirli armut

Armudu yiyince eşek olur. (44)

D1010. Magic bodily members - animal / Sihirli bedensel uzuvlar – hayvan

D.1011. Sihirli kuyruk

Bir gün yaşlı bir gezgin padişaha karşı dağda bir Şahmaran olduğunu onun yavrularından birinin kuyruğunu kestirip yastığın altına koyup yatarsa çocuğunun olacağını söyler.(60)

D1012.Sihirli kanat

Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.(23)

D1040. Magic drink / Sihirli içecek

D.1041.Sihirli su

Bu çeşmenin bir yanından su bir yanından irin akmaktadır. Su da tılsım vardır. İçerse ölecektir. İrinden içmesini ve “ Ne güzel suymuşsun.” demesini söyler.(19)

D1050. Magic clothes / Sihirli elbiseler

Odaya girince kızın sağ yanağından öpmesini, elbisesinin kırk düğümü olduğunu otuz dokuz düğümü açıp kırkinci düğümü çözmemesini, bunun da bir tılsım olduğunu söyler.(19)

Bunlardan üçüncüsü de bir fındığın içinde yer alan makas kesmedik bir giysidir.(63)

D.1051. Sihirli gömlek

Oğlan babasından kalan gömleği alır, gömleği giyince kendisini padişahın sarayında bulur gömleği çıkarınca eve geri gelir.(44)

D1070. Magic ornaments / Sihirli takılar

D.1071. Sihirli mühür

Mührü yalayınca ortaya her isteneni yapan iki Arap çıkar.(2)

D.1072. Sihirli yüzük

Şahmeran oğlana yüzüğe dilini sürerse karşısına bir Arap'ın çıkacağını ve Arap'tan istediği dileği dileyebileceğini söyler.(22)

Cadı kadın yüzük boncuk alır bunlardan birini efsunlar satıcı kılığında kızın evine girer. Kızın parmağına yüzüğü takar kız hemen ölür.(45)

Yüzüğü parmağına takmasını ne zaman bir ihtiyacı olursa parmağından çıkartıp istediğini söylemesini söyler.(46)

D.1073. Sihirli iğne

Dilber kız Arap kıza tılsımının ne olduğunu sorar o da “Benim tılsımım başımdaki toplu iğnedir, eğer bu iğneyi başımdan çekerlerse kuş olup uçarım.” der. Toplu iğneyi çeker alır, kız kuş olup uçar gider.(49)

D.1074. Sihirli muska/Bilezik

Bir muska çıkarıp çocuğun annesine vererek bu muskayı hiç çıkarmaması gerektiğini söyleyip ortadan kaybolurlar.(51)

Kocakarı bu kızın bulunduğu eve gelir, gece herkes uyuduktan sonra kızın bileziğini çalarak kaçır. Ertesi gün kız ölür.(51)

D1080. Magic weapons / Sihirli silahlar

D.1081. Sihirli topuz

Oğlu annesinden bu sihrin bir topuz olduğunu, bu topuzla neye vurursa paramparça olacağını ama topuzu kılıfından çıkarırsa öleceğini söyler.(5)

D1110. Magic conveyances / Sihirli taşıtlar

D.1111. Sihirli küp

Cadı karısı altın karşılığında kızı bulacağını söyler ve küpüne binip kız bulmaya gider.(5)

Cadı küpüne biner ve yılanan kamçısıyla küfecinin memleketine gelir.(52)

D.1112. Sihirli post

Kaplan Adam posta biner Arap'ın olduğu Geçitvermez Çay'a gider köşke ulaşır.Sihirli kamçı ile vurarak postu Arap'ın köşküne doğru yönlendirir.(36)

D1150. Magic furniture / Sihirli ev eşyaları

D.1151.Sihirli sahan/çanak

Üvey annesi oğlana kuyuyu açmasını “ Selver selver annen küçük sofrayı istiyor” deyince sahanların dizileceğini söyler.(3)

D.1152. Sihirli çanak

En yaşlı peri tombul çanağa “Tombul çanak, sen konuş, yürü, düşün ama hep böyle kal, insan olma.” der.(24)

D.1153. Sihirli çekmece

Oğlan çekmeceyi kardeşine götürür. Kız çekmeceyi açınca içinde bin türlü bülbül öter, güller açar, dünya sanki çekmecededir.(30)

D.1154. Sihirli tarak

İlk önce tarağı atarlar her yer diken olur. (40)

D.1155. Sihirli ayna

Aynanın karşısına geçerek “Annem mi güzel ben mi?” diye sorar ayna da “Sen güzelsin.” diye cevap verir.(45)

Aynaya bakınca istediği herhangi bir kimseyi derhal karşısında görmektedir.(55)

Kızın cebinde sihirli bir ayna vardır çıkarıp ona bakayım derken aynayı yere düşürür ve hemen orada bir göl oluşur.(67)

D.1156. Sihirli halı

Bu halının üzerine binince istediği yere gitmektedir.(55)

D.1157. Sihirli tarak

Kız tarağı elinden düşürür kocaman bir orman olur.(67)

D1210. Magic musical instruments / Sihirli müzik enstrümanları

D.1211. Sihirli saz

Bu saz sihirlidir sazı alıp kaçarken saz “Usta yetiş beni kaçırıyorlar.” diye bağırır.(57)

D.1272. Sihirli kaval

Memişoğlan da kavalının sihirli olduğunu, onu duyan hayvanların oynayıp bir arada kaldığını söyler.(62)

D1240. Magic waters and medicines / Sihirli sular ve ilaçlar

Bu anahtarlar kırk tane kapının anahtarıdır. Birini açar ve altın gibi bir suyun aktığını görür. Bu sudan saçına sürer, saçının bir tarafı altın gibi olur. Diğer kapıdan gümüş su akmaktadır bu sudan da saçının diğer tarafına sürer ve saçı gümüş gibi olur. (1)

Çocuğu hayat suyu ile yıkayarak tekrar hayata getirir.(46)

Sabah olunca el sihirli bir takım ilaçlarla yiyecek getirir, ilaçların tesiri ile Abbas iyileşir.(50)

Güzel bir kız gelir delikanlının vücuduna sihirli bir su sürer ve hiçbir şeyi kalmaz.(50)

D1250. Miscellaneous magic objects / Çeşitli sihirli nesneler

D1251. Sihirli tahta

Keloğlan kız ile arasına bir tahta koyar ve bunun bir tılsım olduğunu, kendisi kızıdan yana dönerse kendi ciğerine; kız kendisinden yana dönerse tahtanın kızın ciğerine uğrayacağını söyler. (1)

D1252. Sihirli tüy

Bu t   ler t  ls  mlidir. Birbirine s  rt  nce nerede olunursa olunsun at ve diğ  r geride kalan hayvanlar oraya gelir. Yola   k  nca iki t      birbiri  ne s  rter. K  r at, Anka  y  z  mr  t ku   u, aslan, kaplan gelir. (1)

K  za ka  cmasını s    ler. Ba   ı sık    nca t    lerimi al ve onları birbiri  ne   al ben gelirim der ve k  z ka   ar.(12)

Ku   lar birbiri  lerine mezarda yatan Ahmet'in buraya canlı g  m  ld  ğ  n  , bir tanesinden d     en iki t      k  z  n al  p mezar   kaz  nca Ahmet'in kurtulacağ  n   s    lerler.(25)

D.1253. Sihirli k  l

Delikanlı cebinden iki tane k  l     kar  r, bunları yakar ve dumandan bir cin ortaya     kar.(10)

En k     k k  z, yukarı     kmadan   nce oğlana iki sihirli k  l ile bir alt  n tepsi vermi   tir. Oğlan, k  l  n yard  m   ile ko  ları   ağ  r  p yery  z  ne     kmaya   alı  r.(33)

D.1254. Sihirli deri

Kargalar ona yemeğ  n   yediklerini s    lerler ve bunun kar    l  ğ  nda ona bir deri verirler. Bu deriyi duvara dayay  p ‘‘A    l derim, a    l; t  rl   yemekler sa    l’’ demesini ve b  ylece derinin ona yemek vereceğ  n   s    lerler.(13)

D.1255. Sihirli tokmak

E   ek ile deriyi g  t  renlerin yanına bu tokmağ  ı koyarak ‘‘Vur tokmağ  m, k  r tokmağ  m’’ demesini s    lerler. B  ylece e    al  r   alanlara bu tokmak bir sopa   ekecektir. Keloğlan denileni yapar ve deri ile e    ğ  ne kavu   ur.(13)

D.1256. Sihirli tel

Bir g  n hocası onu yanına   ağ  r  r. Ona      tel verir ve bu tellerin sihirli olduğ  n  , ba   ı sık    nca bu telleri birbiri  ne s  rmesini s    ler.(17)

D.1257. Sihirli boncuk

K  z oğlan i    in endi   e eder ve boynundan iki cam boncuk     kar  p oğlana verir. Ba   ı sık    nca camları birbiri  ne s  rmesini, kar    sına     kacak olan biri ak biri kara koyundan ak olana binerek mağaranın d    ına     kacağ  n   s    ler. Eğ  r kara koyuna binerse oğlan mağaranın derinliklerine gidecektir.(18)

D1258. Sihirli değ  nek/  ubuk

Balı      Ahmet eve gelir k  za her   eyi anlat  r k  z yine   ubuğ  ı verir ve   ubuğ  ı g  le vurup annesinden salk  m   z  m istemesini s    ler.(7)

Padi   ah  n kaynanasının t  ls  ml   bir   ubuğ  ı vardır ve bazı geceler padi   aha vurur ve ona ‘‘ Sen olmayacaks  n bir padi   ah olacaks  n bir e   ek.’’ der ve padi   ah  ı e     e   evirir.(21)

Çocuk yılandır herkesi sokar. Onu oradan kimse alamaz. Başını uzattığı zaman yeşil çubukla vurursun, kadın kurtulur. Sana da hiçbir şey olmaz.(25)

Değneğin içinden bir peri kızı o yokken çıkıp tüm işleri yapmakta olduğunu görür.(56)

D.1259. Sihirli yüzük

Şahmeran oğlana yüzüğe dilini sürerse karşısına bir Arap'ın çıkacağını ve Arap'tan istediği dileği dileyebileceğini söyler. Yılan gidince oğlan söylediklerini yapar karşısına bir Arap çıkar.(22)

D.1260. Sihirli saç teli

Peri kızı bir gün bahçedeki kuyudan su çekerken elinden kovayı kaçıır saçından bir tel uzatır ve saç uzayarak kuyunun dibine iner kovayı çıkarır.(38)

D.1261. Sihirli fırça

Fırçayı atarlar her yer yılan olur.(40)

D.1262. Sihirli sabun

Sabunu atarlar atlarında bir koca umman olur. Çocuklar kurtulur.(40)

D.1263. Sihirli topuz

Şehzade lalaya bir topuz verir. Bunu büyük çekmeceye vurunca dülgerler gelir evi tamir eder kırk siyah kırk beyaz cariye hizmet eder.(41)

D.1263. Sihirli silahlık

Oyunlarını satıp silahlığın içine üç akçe koyar, o akçeler yüz akçe olur.(44)

D.1264. Sihirli kaval

Kavalı alır, çaldıkça kavalıdan askerler çıkar.(44)

D.1265. Sihirli oluk

Annesi son olarak gümüş oluğu oğluna verir. Oğlan alır, kırdı yanına koyar, birden bir bahçe ve içinde meyve ağaçları ortaya çıkar.(44)

D.1266. Sihirli kuşak

Cadı kadın bu kez bir kuşağı sihirler, kız kuşağı takınca ölür.(45)

D.1267. Sihirli kılıç

Kılıca ne zaman “kılıcım kalk” denirse kılıç kalkar istenilen adamın başını keser.(46)

D.1268. Sihirli saat

Saate kim sahipse ne olmak isterse olur.(46)

D.1269. Sihirli çizme

Çizmeleri giyen istediği yere ne kadar uzak olursa olsun gider.(46)

D.1270. Sihirli kutu

Birinci kutuyu açar, meydanda bir saray kurulur. İkincisini açar kırk bir tane halayık çıkar kızı saraya götürür. Üçüncü kutuyu açar, billurdan bir köprü kurulur köprünün üstünden bir atlı gelir.(47)

Cüce, aşıya bir kutu verir kutunun üstüne vurunca her istediğinin olacağını söyler.(53)

D.1271. Sihirli taş

Oğlan kadına her şeyi anlatır, kadın oğlanın bu cesaretinin karşısında cebinden iki tane çakıl taşını çıkartır ve başı sıkıştığında bu iki çakıl taşını birbirine sürmesini o zaman sıkıntılı durumdan kurtulacağını söyler.(61)

D.1273. Sihirli çakmak

Bunlardan biri çakınca ak koç ve kara koç çıkan bir çakmaktır.(63)

D.1274. Sihirli tepsi

Bunlardan biri altın bir tazının altın tavşanı kovaladığı altın bir tepsidir.(63)

D.1275. Sihirli yular

Yaşlı tüccar pazar yerinden çıkar çıkmaz yuları öküzün boynundan çıkarıp hemen oracıkta yakar. Böylelikle tekrar insan olma olanağı kalmayan Ali ömrünün geri kalan kısmını öküz olarak geçirir.(66)

D.1276. Sihirli çuvaldız

Eve götürürlerken kızın ayağına büyümlü bir çuvaldız batar ve kız ölür.(69)

Kadın kızın topuğundaki çuvaldızı görüp çıkarır ve kız hemen dirilir kalkar.(69)

D1330. Magic objects works physical change / Sihirli nesnelerin fiziksel değişim sağlaması

Balıkçı evden gidince balığın içinden bir kız çıkar ve evi temizler, yemeği yapar.(7)

Annesi hamama tellak olarak gider. Hizmetçilerden rica eder ve kızın yanına gelir. Kızın başına bir tas su döker ve bir iğne sokar. Kız da kuş olup camı kırarak uçup gider.(15)

D1360. Magic object effects temporary change in person / Sihirli nesnenin kişide geçici değişiklik gerçekleştirmesi

D.1361. Sihirli nesnenin görünmezlik sağlaması

Padişah saati çıkarır kendi haline döner. Görünmezliği gider.(46)

D1380. Magic object protects / Sihirli nesnenin koruyucu özelliği

İhtiyar kadının verdiği çakıl taşlarını cebinden çıkarıp birbirine sürter ve ejderhalar taş kesilir.(61)

D1390. Magic object rescues person / Sihirli nesnenin kişiyi kurtarma özelliği

Kuşlar birbirlerine mezarda yatan Ahmet'in buraya canlı gömüldüğünü, bir tanesinden düşen iki tüyü kızın alıp mezarı kazınca Ahmet'in kurtulacağını söylerler.(25)

Çocuk yılandır herkesi sokar. Onu oradan kimse alamaz. Başını uzattığı zaman yeşil çubukla vurursun, kadın kurtulur. Sana da hiçbir şey olmaz.(25)

Sabunu atarlar atlarında bir koca umman olur. Çocuklar kurtulur.(40)

D1400. Magic object overcomes person / Sihirli nesnenin kişinin üstesinden gelmesi

D.1401. Sihirli nesnenin cadıyı öldürmesi

Çiçeğin ışığının yansıması ile büyücü toz haline gelerek yok olur. Büyücünün yok olması ile yaptığı bütün kötü büyüler bozulur.(64)

D1400. - D1439. Magic object gives power over other persons / Sihirli nesnenin bir kişiye başka kişilerin üstünde güç vermesi

Padişahın ülkesinde savaş çıkar. Keloğlan yine iki tüyü birbirine sürter ve kır at, aslan, kaplan, Anka yzümrüt kuşu ile savaşa katılır, düşmanı yener. (1)

Hepsi yenilir ama kendisi sihirli topuzun sayesinde yenilmekten kurtulur. (5)

Kız, Arap'ın yedi canlı olduğunu normal insan gibi olunca ona her şey yapılabileceğini, bunun sırrının Domuz Dağı'nda iri bir domuzun karnındaki iki kutuda olduğunu, beyaz kutudaki güvercinin onun gücü, siyah kutudaki güvercinin ise onun canı olduğunu söyler. Domuzun karnındaki güvercinlerin kafasını koparmadan ona bir şey yapamaz der.(36)

D1450. Magic object furnishes treasure / Sihirli nesnenin hazine sağlaması

Eve gidince oğlan mühür sayesinde ambarı buğdayla doldurur, annesi bu duruma çok şaşırır.(2)

Bu eşeğe giderken “çü çü” dememesini derse altın çıkaracağını söylerler. Keloğlan eve gelir dedikleri gibi yapar ve eşek altın verir.(13)

Ondan iki gözü altın dolu bir heybe, at, üzerine bir takım elbise ve evinin önüne de içinde ayrı ayrı yemekler pişen kırk kazan istediğini söyler, Arap dileğini yerine getirir.(22)

Delikanlı yüzüğüne dilini sürer, çıkan Arap'a padişahın sarayından daha görkemli bir saray yapmasını, bu sarayın padişahın sarayına gölge olmasını emreder.(22)

Devin elinde bir tavuk vardır, dev tavuğun sırtını sıvazlayıp “yumurtla tavuğum yumurtla.” dedikçe tavuk bir altın yumurtlamaktadır.(57)

İlhan dev uyuyunca tavuğu alıp aşağı iner böylece çok zengin olurlar.(57)

D1470. Magic object as provider / Bir tedarikçi olarak sihirli nesne

Kız, Ahmet’e bir çubuk verir ve onu bulduğu göle gitmesini, bu çubuğu vurup annesinden küçük çadırı istemesini söyler.(7)

Balıkçı Ahmet eve gelir kıza her şeyi anlatır kız yine çubuğu verir ve çubuğu göle vurup annesinden salkım üzüm istemesini söyler.(7)

Kız yine çubuğu gidip göle vurmasını ve gelinlerinin hamile olduğunu ve çocuğunu ona vereceğini söyler.(7)

Bu deriyi duvara dayayıp “Açıl derim, açıl; türlü yemekler saçıl” demesini ve böylece derinin ona yemek vereceğini söylerler.(13)

Eşek ile deriyi götürenlerin yanına bu tokmağı koyarak “Vur tokmağım, kır tokmağım” demesini söylerler. Böylece eşyaları alanlara bu tokmak bir sopa çekecektir. Keloğlan denileni yapar ve deri ile eşeğine kavuşur.(13)

Delikanlı Şahmeran’la karşılaşır, ondan yüzüğünü ister o da kabul eder. Geri giderler, Şahmeran oğlana yüzüğe dilini sürerse karşısına bir Arap’ın çıkacağını ve Arap’tan istediği dileği dileyebileceğini söyler. Yılan gidince oğlan söylediklerini yapar karşısına bir Arap çıkar.(22)

En küçük kız, yukarı çıkmadan önce oğlana iki sihirli kıl ile bir altın tepsi vermiştir. Oğlan, kılın yardımı ile koçları çağırıp yeryüzüne çıkmaya çalışır.(33)

Kız, oğlana bu çöpü yere koyunca “çöpelemin” demesini bir Arap’ın geleceğini ona ne isterse emredeceğini söyler.(52)

D1500. Magic object controls disease / Sihirli nesnenin hastalıkları idare etmesi

Cinler gelip; incir ağacının yaprakları suda ıslatılıp göze sürüldüğü taktirde, körlüğün giderileceğini söylerler.(32)

Bir gün yaşlı bir gezgin padişaha karşı dağda bir Şahmaran olduğunu onun yavrularından birinin kuyruğunu kestirip yastığın altına koyup yatarsa çocuğunun olacağını söyler.(60)

D1520. Magic object affords miraculous transportation / Sihirli nesnenin olağanüstü ulaşım sağlaması

Cadı karısı altın karşılığında kızı bulacağını söyler ve küpüne binip kız bulmaya gider.(5)

D1550. Magic object miraculously opens and closes / Sihirli nesnenin mucizevi bir şekilde açma ve kapama yapması

Şehzade lalaya bir topuz verir. Bunu büyük çekmeceye vurunca dülgerler gelir evi tamir eder kırk siyah kırk beyaz cariye hizmet eder.(41)

D1560. Magic object performs other services for owner / Sihirli nesnenin sahipleri için başka türlü hizmetleri yerine getirmesi

D.1561. Sihirli nesnenin çocuk vermesi

Elmayı yiyen padişah ve eşinin Ahmet ile Mahmut adında iki tane çocuğu olur.(1)

D.1562. Sihirli nesnenin başka varlığı yok etmesi

Oğlan mührü yalar gelen Araplara emir verir ve Araplar sabaha kadar dağı dümdüz ederler.(2)

D.1563. Sihirli nesnenin yapı inşa etmesi

Kız mührü yalar Araplara denizin ortasına bir konak yapmalarını cariyesi ile kendisini oraya götürmelerini söyler.(2)

Birinci kutuyu açar, meydanda bir saray kurulur. Üçüncü kutuyu açar, billurdan bir köprü kurulur köprünün üstünden bir atlı gelir.(47)

D.1564. Sihirli nesnenin sofrayı kurması

Üvey annesi oğlana kuyuyu açmasını “ Selver selver annen küçük sofrayı istiyor” deyince sahanların dizileceğini söyler.(3)

Kadın durumu anlar ve iki tüyü çıkarıp birbirine sürter, at hemen oraya gelir.(12)

D1565. Sihirli nesnenin sahibini zorluktan kurtarması

Padişahın ordusu yenilmek üzere iken tüyleri birbirine sürter ve ortaya ak sakallı bir dede çıkar. Keloğlan bu dededen at, kalkan, kılıç ister. Bunlarla önüne gelen düşmanı yener.(17)

Kız gidince mağara çok karanlık olur ve oğlan kızın dediğini yapar. Boncukları birbirine sürer. Karşısına ak koyun ve kara koyun çıkar fakat telaşla kara koyuna biner.(18)

D1566. Sihirli nesnenin sahibine ölümsüzlük vermesi

Elmayı yiyen ölümsüz olmaktadır fakat her yıl bu elmayı bir dev alıp götürmektedir.(18)

D.1567. Sihirli nesnenin yol göstermesi

İkinci kutuyu açar kırk bir tane halayık çıkar kız saraya götürür.(47)

D1610. Magic speaking objects / Konuşan sihirli nesneler

Sabah kadın çanağını arar ve çanak ambardan ona seslenir.(24)

D1650. Other characteristics of magic objects / Sihirli nesnelerin başka özellikleri

D.1651. Sihirli nesnenin yardımcı getirmesi

Yola çıkınca iki tüyü birbirine sürter. Kır at, Ankayızümrüt kuşu, aslan, kaplan gelir. (1)

D1710. Possession of magic powers / Sihirli güçlere sahip olma

Kız, ateşe “ateşim yan” der ateş yanar, “yağım gel” der tava ve yağ gelip ateşe konar. Yağın içine iki elini sokar ve “on parmağın balık ol da piş” der ve balıkları pişirir.(38)

Kız “fırınım gel” der fırın gelir “ateşim yan” der ateş yanar hamur teknesine “gel” der tekne gelir.(38)

Peri kızı kocası gidince yağ küpünü ve bal küpünü çağırır onlara yağcıdan yağ balcıdan bal almalarını söyler.(38)

D1720. Acquisition of magic powers / Sihirli güçleri edinme

Ahmet Şahmeran’dan ödül olarak ağzına tükürmesini ister.(4)

Balık yavruları olduğu için Keloğlan’a yalvarır ve onunla bir anlaşma yapar.“ Altın deredeki balık annenin emriyle, talihli Keloğlan’ın dileğiyle” deyince her ne isterse olacağını söyler ve böylece Keloğlan balığı serbest bırakır.(6)

Ona ölen annesinin yaptığı iyiliklerin karşılığı olarak on peri getirir.(59)

D1820. Magic sight and hearing / Sihirli görme ve duyma yeteneği

Yılanlar padişahı, Avcı Ali’nin tükürünce, o bütün hayvanların dilini öğrenir.(31)

D1830. Magic strength / Sihirli güç

Tılsımıyla fırını açıp içine girer.(1)

Yola çıkınca iki tüyü birbirine sürter. Kır at, Ankayızümrüt kuşu, aslan, kaplan gelir. (1)

Perilere emreder ve bir konak yaptırır, orada oturmaya başlarlar.(30)

Arap saraydaki herkesin uykularını bağlar bir fincana koyar.(42)

Zikrederken önünde bir meclis kurulur meclistekiler saraydaki vezirlerdir.(44)

Adam eline kepçeyi alınca bir anda tenceredeki yemeğin hepsi ortadan kaybolur.(53)

Kız parmaklarını her oynattığında bir peri çıkıp tüm işleri yapar.(59)

D1850. Immortality / Ölümsüzlük

Elmayı yiyen ölümsüz olmaktadır fakat her yıl bu elmayı bir dev alıp götürmektedir.(18)

D1920. Other permanent magic characteristics / Başka kalıcı sihirli özellikler

D.1921.Sihirli akarsu

Bu anahtarlar kırk tane kapının anahtarıdır. Birini açar ve altın gibi bir suyun aktığını görür. Bu sudan saçına sürer, saçının bir tarafı altın gibi olur. Diğer kapıdan gümüş su akmaktadır bu sudan da saçının diğer tarafına sürer ve saçı gümüş gibi olur. (1)

D.1922. Sihir sayesinde tüm hayvanları duyma

Bu sihir sayesinde Ahmet tüm hayvanları duyar ama bunu birine söylerse sihrin bozulacağını ve öleceğini Şahmeran ona söyler.(4)

D.1923. Ağlayınca gözden inciler dökülmesi

Kız ağlar, gözünden inciler dökülür.(37)

İkincisi “Ağladıkça gözünden inciler dökülsün.” der. kız ağladıkça gözünden inciler dökülür.(51)

D.1924. Gülünce yüzde güller açması

Kız güler yüzünde güller açar(37)

üçüncüsü ise “Güldükçe yüzünde güller açılsın.” der. Gülerken bu kızın yanağında iki gül açar.(51)

D. 1925. Sihir yoluyla nesneyi eski haline getirme

Akşam kızın kardeşi ağacın kesilen yerini yalar eski haline getirir.(40)

D. 1926. Yürüyünce yerde çimenler bitmesi

Kadınlardan biri “Bu kızın yürüdüğü yerde çimenler bitsin.” der ve öyle olur.(51)

D.1927. Sihirli nefes

Onların mutluluklarını bozmak için önce en küçük kardeşin evine üfler ev hemen yıkılır.(65)

D. 1928. Sihir yoluyla nesneyi eski haline getirme

Akşam geyik kesilen ağacı üç kere yalayarak yine eski haline getirir.(67)

D1980. Magic invisibility / Sihirli görünmezlik

Padişah saati çıkarır kendi haline döner. Görünmezliği gider.(46)

D2060. Death or bodily injury by magic / Sihir yoluyla ölüm ya da bedensel yaralanma

Keloğlan kız ile arasına bir tahta koyar ve bunun bir tılsım olduğunu, kendisi kızdan yana dönerse kendi ciğerine; kız kendisinden yana dönerse tahtanın kızın ciğerine uğrayacağını söyler. (1)

Kardeşler eve gelince kızı ölü bulurlar parmağındaki yüzüğü çıkarınca kız uyanır.(45)

D2070. Bewitching / Büyüleme

Oğlan Gülanber Hanım'ın penceresine gider ve "Gülanber Hanım çekmeceni getir." Der ve beline kadar taş kesilir.(30)

Kardeşi yine Gülanber Hanım'ın yanına gider ve "Gülanber Hanım gel bize gidelim." Der dizlerine kadar taş kesilir. Tekrar der, boğazına kadar taş kesilir.(30)

Kardeşi yine Gülanber Hanım'ın yanına gider ve "Gülanber Hanım gel bize gidelim." Der dizlerine kadar taş kesilir. Tekrar der, boğazına kadar taş kesilir.(30)

D2100. Magic wealth / Sihirli zenginlik

Eve gidince oğlan mühür sayesinde ambarı buğdayla doldurur, annesi bu duruma çok şaşırır.(2)

Sihirli kelimenin sayesinde bir dağa padişahın sarayı gibi bir saray yaptırır ve onun cariyeleri gibi saraya cariyeler bulur.(6)

D2120. Magic transportation / Sihirli ulaşım (taşıma, nakliye)

Küptünün içine düşürüp onu kaçıtır padişahın yanına götürür.(5)

Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.(23)

D2150. - D2199. Miscellaneous magical manifestations / Çeşitli sihirli alametler

D.2151.Sihirli eşek

Kargalardan tekrar dağarcığını ister. Kargalar da ona bir eşek verir.(13)

D2151. Sihirli at

Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.(23)

D.2152. Ak sakallı dede

Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.(23)

D.2151. Sihirli koç

Kuyunun dibinde bir peri kızı yanına gelir, ak koça binerse yeryüzüne kara koça binerse yeraltına gideceğini söyler.(28)

D.2152. Sihirli kelimenin söylenmesi

Balık gidince Keloğlan " Altın deredeki balık annenin emriyle, talihli Keloğlan'ın dileğiyle" der, bakraçların dolmasını, evin yolunu tutmasını diler ve bakraçlar dolar.(6)

Aynı cümle ile arabanın hazırlanmasını söyler ve araba hazırlanıp oduna gider. Keloğlan sihirli kelimeyi söyler ve sandıktan kurtulurlar.(6)

Bu deriyi duvara dayayıp "Açıl derim, açıl; türlü yemekler saçıl" demesini ve böylece derinin ona yemek vereceğini söylerler.(13)

Eşek ile deriyi götürenlerin yanına bu tokmağı koyarak “Vur tokmağım, kır tokmağım” demesini söylerler. Böylece eşyaları alanlara bu tokmak bir sopa çekecektir. Keloğlan denileni yapar ve deri ile eşeğine kavuşur.(13)

Bu eşeğe giderken “çü çü” dememesini derse altın çıkaracağını söylerler. Keloğlan eve gelir dedikleri gibi yapar ve eşek altın verir.(13)

Kız, ateşe “ateşim yan” der ateş yanar, “yağım gel” der tava ve yağ gelip ateşe konar. Yağın içine iki elini sokar ve “on parmağın balık ol da piş” der ve balıkları pişirir.(38)

Kız “fırınım gel” der fırın gelir “ateşim yan” der ateş yanar hamur teknesine “gel” der tekne gelir.(38)

Peri kızı kocası gidince yağ küpünü ve bal küpünü çağırır onlara yağcıdan yağ balcıdan bal almalarını söyler.(38)

Dinlemek için bir kayaya sırtını dayar ve derinden bir “of” çeker. Kaya yerinden oynar bir Arap ortaya çıkar oduncuya “Benim adım ‘of’ beni çağırdın, ne istiyorsun?” der.(42)

İhtiyar, zamanında karısının bir kayanın başına gidip “Yarıl kayam yarıl” deyince kayanın açıldığını söyler.(43)

Çalılıklar ile örtülü bir kapının önünde “Açıl susam açıl.” der kapı açılır içeri girenler işleri bitince reisleri yine “Kapan susam kapan.” der kapı kapanır.(48)

Kız havuzun yanında bir kavak ağacı görür “Eğil kavak ağacı.” der kavak ağacı eğilir.(49)

Kız, oğlana bu çöpü yere koyunca “çöpelemin” demesini bir Arap’ın geleceğini ona ne isterse emredeceğini söyler.(52)

Devin elinde bir tavuk vardır, dev tavuğun sırtını sıvazlayıp “yumurtla tavuğum yumurtla.” dedikçe tavuk bir altın yumurtlamaktadır.(57)

Kağıtta yazılanları heceleye heceleye okur “Esil Yesil Lef” demesi ile iki cin ortaya çıkar.(66)

D.2153. Sihirli kan

Şehzade güvercini keser, kuşun kanı yere damlar ve orada kocaman bir selvi ağacı çıkar.(49)

D.2154. Sihirli elin yol göstermesi

Gözünü açar bir el görür, bu elin parmakları arasında bir mum yanmaktadır.(50)

D2155. Ağacın kökünden kaz çıkması

Adam Kaya'ya bir ağaç gösterir ve bu ağacı kesmesini söyleyerek ortadan kaybolur. Kaya ağacı keser, kökünden altın tüylü bir kaz çıkar.(54)

D.2156. Konuşan sihirli kalp

Dev kalbe seslenir, kalp de çöpte olduğunu söyler.(58)

D.2157. Sihirli hayvan/aslan

Evlerinin önüne de iki tane sihirli bir aslan koyar.(58)

D.2158. Dua yoluyla sihre neden olma

Herkes bu durumdan çok şikayetçidir bir gün çaresizce dua eder.Birdenbire evin içinde aydınlık yüzlü bir kadın belirir.(59)

D.2159. Perinin/cinin her dileği yerine getirmesi

Bu cine padişahın sarayından daha büyük bir saray yapmasını söyler.(10)

Padişah perilere emir verir ve oğlunun bu sıkıntıdan kurtarının her dileğini yerine getirmelerini söyler. Peri kızları kocakarıya gençlik, güzellik, boy, huy gibi pek çok güzel özellik hediye ederler.(26)

Peri Kızı ona ne dilerse yerine getireceğini söyler.(68)

Balıkçı ailesi ile birlikte yiyebileceği güzel bir yemek ister.(68)

Peri kızından bir saray ister.(68)

D.2160. Sihirli nesnenin çıkarılması yoluyla dönüşüm

“Eşek sıpası”, derisinden çıkıp çok yakışıklı bir delikanlı olduktan sonra, kıza; peri padişahının oğlu olduğunu, cezalı olarak insanların arasına gönderildiğini ve bir “ifrit”in sürekli kendisini takip ettiğini, bu sebeple de sırrını kimseye söylememesini tembihler.(29)

D.2161.Hayvanın bitkiye dönüşümü

Kartal olan Cangoloz bu kez buğday olur.(14)

1.2. ANADOLU MASALLARININ EPİZOTLARI

1.2.1. Ahmet ile Mahmut

- Vaktin birinde bir padişah vardır ve çocuğu olmamaktadır.
- Buna bir çare aramaya kalkar ve yola çıkar.
- Yolda dinlenmeye karar verirler ve namaz kılarlar.
- Padişah namazını kılıp, selam verirken birden solunda sakallı bir derviş belirir ve ona ikiye bölünmüş bir elma uzatır.

- Elmanın yarısını eşinin yarısını da kendisinin yemesini ve böylece iki tane de çocuklarının olacağını söyler. Bu çocuklardan birinin zamanı gelince kendisi tarafından geri alınacağını da belirtir.
- Elmayı yiyen padişah ve eşinin Ahmet ile Mahmut adında iki tane çocuğu olur.
- Dervişin verdiği süre dolunca geri gelir ve çocuklardan Mahmut'u alıp gider.
- Yolda giderken derviş uyur, Mahmut gezinirken karşısına bir başka derviş çıkar ve babası bildiği dervişin aslında tılsımlı bir dev olduğunu söyler.
- Ondan kurtulmanın yolu fırının içine girince fırının kapağını kapatmak olduğunu söyler ve gözden kaybolur.
- Dervişin amacı çocuğu fırına kapatıp yemektir ama kendisi fırına girmek zorunda kalır.
- Tılsımıyla fırını açıp içine girer.
- Fırına girince oğlan fırını kapatır ve dev yanarak ölür.
- Devın küllerinin içinde oğlan bir zincirde kırk tane anahtarın olduğunu görür.
- Bu anahtarlar kırk tane kapının anahtarıdır. Birini açar ve altın gibi bir suyun aktığını görür. Bu sudan saçına sürer, saçının bir tarafı altın gibi olur. Diğer kapıdan gümüş su akmaktadır bu sudan da saçının diğer tarafına sürer ve saçı gümüş gibi olur.
- Kardeşine bir not bırakarak yola çıkar, yolda çeşitli maceralar yaşar.
- Yine yolda aslan, kaplan, Ankayüzürüt ona yoldaşlık yapar. Bir şehre gelince onları kaldığı yerde bırakır.
- Gitmeden önce atın tüylerinden iki tane alır. Bu tüyler tılsımlıdır. Birbirine sürtünce nerede olunursa olunsun at ve diğer geride kalan hayvanlar oraya gelir.
- Oğlan yolda bir çobanla karşılaşır. Ondan elbiselerini ve bir koyun vermesini ister. Sıcak başına geçmesin diye hayvanın derisini başına geçirir Keloğlan olur.
- Gizlice padişahın bahçesine girer ve oradan gül toplar. Gülleri altın ve gümüş iplerle bağlar. Bu durum padişahın kızlarının çok hoşuna gider.
- Ertesi gün yine çiçek bağlayıp, kızlara götürür. Küçük kız Keloğlan'a bahçıvan başının havuzu temizlemesi için emir verir.
- Bahçıvan havuzu temizler ve Keloğlan'ı başına nöbetçi bırakır. Keloğlan kızlar gelinceye kadar havuza girmeye karar verir.
- Başındaki deriyi çıkarır ve havuza girer bu sırada onun bu halini padişahın küçük kızı gizlice görür.
- Padişahın kızlarının evlilik çağı gelir ve bir altın top yaptırılır.

-Kızlar altın topu kime atarsa onunla evlenir. Küçük kız altın topu Keloğlan' a atar ve onunla evlenir.

- Bu duruma çok sinirlenen padişah kızına kaz damında yaşaması emrini verir ve üzüntüden hasta olur.

- Doktorlar bunun aslan eti ve kaplan sütü ile geçeceğini söyler.

- Bu arada Keloğlan kız ile arasına bir tahta koyar ve bunun bir tılsım olduğunu, kendisi kızıdan yana dönerse kendi ciğerine; kız kendisinden yana dönerse tahtanın kızın ciğerine uğrayacağını söyler.

-Keloğlan yola çıkmaya karar verir. Yola çıkınca iki tüyü birbirine sürter. Kır at, Ankayızümrüt kuşu, aslan, kaplan gelir.

-Onlara odun toplamaları için emir verir ve odunları ateşleyerek beklemeye başlar.

- Padişahın dermanını aramaya çıkan damatlar bu ateşi görür ve oraya gelirler.

- Ateşin başında aslan, kaplan sürüsü ve oğlan vardır. Ondan aslan eti, kaplan sütü alırlar ve geri giderler.

- Padişahın ülkesinde savaş çıkar. Keloğlan yine iki tüyü birbirine sürter ve kır at, aslan, kaplan, Ankayızümrüt kuşu ile savaşa katılır, düşmanı yener. Kendi gerçek kılığında katıldığı için padişah onu tanımaz.

- Aradan zaman geçince bu kişinin Keloğlan olduğu anlaşılır ve padişah bu durumdan çok memnun kalır.

- Oğlan padişahla arasını düzelttikten sonra ailesini aramaya giderken yolda Allah tarafından atı, kendisi, aslan, kaplan, Ankayızümrüt taş kesilir.

-Kardeşi Ahmet de onu aramaya çıkmıştır. O da taş kesilecekken son anda kurtulur, kardeşine kavuşur.

-Birlikte padişahın şehrine dönerler.³³

1.2.2. Ak Yılan- Kara Yılan

- Bir fakirin bir oğlu vardır. Bir gün oğluna satması için bir bilezik verir ve eve yiyecek almasını söyler.

- Oğlan yiyecek alacağı yerde bir kedinin asılacağını görür ve elindekileri vererek kediye kurtarır.

- Ertesi gün yine yiyecek almak için oraya gider ve busefer bir köpeğin asılacağını görür. Elindekileri verir ve köpeği de asılmaktan kurtarır.

³³ Necati DEMİR, Anadolu Türk Masallarından Derlemeler, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2017, s.28.

- Eve giderken ak yılan ile kara yılanın dövüştüğünü görür ve ayırmaya çalışırken kara yılanı öldürür.

- Ak yılan bir kıza dönüşür.

- Kız oğlanı altı yılan üstü insan babasının yanına götüreceğini söyler ve oğlana da babası dileğini sorunca “ dilinin altındaki mührü” istemesini, ardından da üç kez sağlığını istemesini söyler.

- Oğlan kızın babasının yanına gider ve babası oğlana mührü hediye eder.

- Mührü yalayınca ortaya her isteneni yapan iki Arap çıkar ve çok güzel bir sofraya kurarlar.

- Oğlan evine dönmek için yola çıkar.

- Eve gidince oğlan mühür sayesinde ambarı buğdayla doldurur, annesi bu duruma çok şaşırır.

- Daha sonra annesinden padişahın kızını istemesini söyler.

- Annesi saraya gider ve padişahın küçük kızını ister.

- Padişah Ali Dağı’nın dümdüz olması şartıyla kızını vereceğini yoksa oğlunun cellatlar tarafından öldürüleceğini söyler.

- Annesi ağlayarak eve gider ve oğluna her şeyi anlatır.

- Oğlan mühür yalar gelen Araplara emir verir ve Araplar sabaha kadar dağı dümdüz ederler.

- Oğlan hemen gider ve padişahın kızıyla evlenir.

- Padişahın kızı kapısındaki cariyeye aşıktır ve hiç mutlu değildir.

- Bir gün oğlan kıza bunun nedenini sorar kız da istediği her şeyin hemen olduğunu oğlanın marifetini anlamadığını söyler.

- Oğlan kıza tüm sırrın mühür olduğunu anlatır.

- Kız da cariyesi ile bir plan yapar ve saçını turşu küpüne batırır.

- Saçını oğlan uyurken oğlanın burnuna tutar ve oğlan hapsirir.

- Oğlan hapsirince mühür ağzından düşer ve kızın eline geçer.

- Kız mühür yalar Araplara denizin ortasına bir konak yapıp cariyesi ile kendisini oraya götürmelerini söyler.

- Oğlan bunun üzerine düşünürken yanına kurtardığı kedi ile köpek gelir ve onlara her şeyi anlatır.

- Kedi köpeğin sırtına biner köpek yüzerek konağa varırlar. Kırık camdan içerir girerler.

- Kedi farenin süt kabından kuyruğunu süt yapar ve cariyenin ağzına sürer. Böylece cariyenin ağzı açılır.

- Kedi, cariyenin ağzından mührü alır ve köpekle birlikte gidip oğlana verir.
- Oğlan mührü yalar, Araplara ikisini getirme emri verir.
- Padişahı da çağırır ve her şeyi ona gösterir.
- Padişah çok sinirlenir ve kız ile cariyeyi öldürür, diğer kızını oğlana verir.³⁴

1.2.3. Altın Perçemli Oğlan ile Lüle Budun Saçlı Kız

- Bir adamın üç kızı vardır.
- Bu kızlardan büyüğü camın önünde otururken padişahın oğlunun onu alırsa çadırına bir kilim dokuyacağını yanının da daha boş kalacağını söyler.
- Padişahın oğlu bunu duyar ve kız ile evlenir ama kız hiçbir şey yapmaz ve babasının evine geri döner.
- Diğer kız padişahın oğlu alırsa bir çadır dokuyacağını ve tüm askerlerin içine alacağını söyler ve padişahın oğluyla evlenir ama o da bir şey yapmaz.
- Küçük kız altın perçemli oğlan ile lüle budun saçlı kız doğururum der ve padişahın oğluyla evlenir.
- Çocuklar doğunca kıskanç kardeşler onları kaçıtır ve padişahın oğluna karısının it eniği doğurduğunu söylerler.
- Padişah oğlu çok sinirlenir ve karısının camız gönüne sarılıp gelen geçenin yüzüne tükürmesini söyler.
- Kardeşler çocukları ırmağa atarlar ve onları bir adam bulur büyütür.
- Çocuklar büyüyünce kız saçından tel koparıp işler oğlan da bunları pazarda satar.
- Teyzeleri oğlanı tanır ve bir plan yaparak kızın yanına bir cazı kadın gönderirler.
- Cazı kadın kıza yalnız sıkılacağına ağabeyinin Kafi Küf Dağı'nın arkasına gidip oradaki çengiye getirmesini söyler.
- Kız, kardeşine bunları söyler kardeşi yola çıkar.
- Yolda bir adam görür ve adam onun kandırıldığını anlatarak yoldaki tehlikelere karşı nasıl davranması gerektiğini söyler.
- Oğlan adamın dediklerini yapar ve evine döner.
- Bey oğlu bir gün bir davet verir. Oğlan üvey annesine gidip gitmeyeceğini sorar.
- Üvey annesi gitmesini söyler ve orada herkesin yüzüne tükürdüğü camız gönüne sarılmış bir kadın olduğunu ona tükürmeden yanından geçmesini söyler.

³⁴ Necati DEMİR age., s.45.

- Oğlan söyleneni yapar. Bey oğlu böyle yaptığı için onu cezalandırmaz.
- Bunun üzerine oğlan da Bey oğluna bir davet verir.
- Üvey annesi oğlana kuyuyu açmasını “ Selver selver annen küçük sofrayı istiyor” deyince sahanların dizileceğini söyler.
- Sahanları saymasını ve eksik çıkacağını, eksik çıkınca Bey oğlunun “ Bey oğlu sahan çalmaz” diyeceğini bunun üzerine oğlanın “analar it eniği doğurmaz, altın perçemli oğlanla lüle budun saçlı kız doğurur” demesini söyler.
- Dediği gibi olay gerçekleşir ver Bey oğlu her şeyi öğrenir. Çocukların teyzelerini de cezalandırır.³⁵

1.2.4. Avcı Ahmet

- Bir köyde Çoban Ahmet ve avcı babası vardır.
- Bir gün Çoban Ahmet’in babası ölür ve vasiyetinde oğluna ilerde avcı olunca karşı dağa ava gitmemesini söyler.
- Zaman geçer, Çoban Ahmet avcı olur ve babasının dediği dağa ava gider.
- Orada beyaz yılan ile siyah yılanın kavga ettiğini görür.
- Onları ayırmak amacıyla okunu siyah yılanı atmak ister fakat yanlışlıkla beyaz yılanı kuyruğundan yaralar.
- Beyaz yılan aslında Şahmeran’ın kızıdır ve siyah yılan da onunla zorla evlenmek isteyen düşmanlarıdır.
- Şahmeran Avcı Ahmet’i cezalandırmak için iki yılanı gönderir, yılanlar Ahmet’in ayakkabılarının içine girer.
- Avcı Ahmet köy odasında üzgün şekilde otururken başından geçenleri köylülere anlatır ve beyaz yılanı vurduğu için üzgün olduğunu söyler.
- Bunu duyan yılanlar olanları Şahmeran’a anlatır ve Şahmeran Avcı Ahmet’i ödüllendirmek için yanına getirtir.
- Ahmet Şahmeran’dan ödül olarak ağzına tükürmesini ister.
- Bu sihir sayesinde Ahmet tüm hayvanları duyar ama bunu birine söylerse sihrin bozulacağını ve öleceğini Şahmeran ona söyler.
- Ahmet ödülünü alıp giderken yolda koyun sürüsü ve onlara saldırmak için köpeklerle pazarlık yapan kurtları görür.
- Köpekler sahipleri onları doyurmazsa kurtlara izin vereceklerini ve bir koyunun da kuzusunu aradığını duyar.

³⁵ Necati DEMİR, age., s.58.

- Sürünün sahibinin yanına gider, sofrasına oturur.
- Sofrada yediği etin kemiğini köpeklerle atar ve köpekler kurtları kovalar.
- Bunun üzerine ona hediye olarak yavrusunu kaybeden koyunu ve yavrusunu verirler.

- Ahmet evine döner ve karısına hiçbir şey anlatmadan hayatlarına devam ederler.³⁶

1.2.5. Ayının Oğlu

- Bir gün oduncunun biri dağa odun kesmek için gider ve bir ayı tarafından kaçırlır.

- Ayı bu oduncu ile evlenir ve bir oğulları olur.

- Ayı mağarada oduncuyu ve oğlunu av yaparak besler. Her ava gittiğinde mağaranın kapısına bir kaya koyar.

- Bir gün oduncu ve oğlu mağaradan çıkmak için plan yaparlar.-

- Babası oğluna ona ayı tarafından verilmiş bir sihir gücü olduğunu ve bunu ayıdan öğrenmesi gerektiğini söyler.

- Oğlu annesinden bu sihrin bir topuz olduğunu, bu topuzla neye vurursa paramparça olacağını ama topuzu kılıfından çıkarırsa öleceğini söyler.

- Oğlu babasıyla birlikte ayı gidince mağaranın önündeki taş topuzla parçalayarak mağaradan kaçır.

- Baba oğul odunculuk yapmaya başlar.

- Oduncunun oğlu hangi ağacı tutsa kökünden söker bu namı da her yere yayılar.

- Bir gün oduncunun oğlu babasından ayrılıp uzaklara gitme kararı alır.

- Yolda karşısına kendisi gibi çok güçlü dört arkadaş ve yeri dinleyebilen, suları durdurabilen iki arkadaş daha bulur.

- Altı kişi giderlerken karşılarına bir harami çıkar ve onunla dövüşürler.

- Hepsi yenilir ama kendisi sihirli topuzun sayesinde yenilmekten kurtulur.

- Gerçekte bir kız olan bu harami ayı oğlan ile evlenmek ister ama o kabul etmez.

- Diğer cariyeler ile arkadaşlarını evlendirir ve oraya bir ağaç diker.

- Ağacın yaprakları kuruduğu zaman kendisini aramaya gelmelerini söyleyerek oradan ayrılır.

- Ayının oğlu yolda kapısı altından pencereleri gümüşten bir konak görür ve o konakta oturan peri gibi güzel bir kız görür.

³⁶ Necati DEMİR, age., s.69.

- Kız ayının oğlu konağa girmeyi başardığı için onunla evlenmek ister ve evlenir. Ayının oğluna “ Şah Mehmet” adını verir.

- Şah Mehmet ava giderek geçimini sağlar yine bir gün ava gitmeden önce karısından bir saç telini kendisine vermesini söyler.

- Karısı saç telini verir.

- Şah Mehmet karısının saç telini koklarken rüzgar onu uçurur ve bir balıkçının ağına takılır.

- Çok parlak olan bu teli balıkçı padişaha götürür.

- Padişah saç teline bakarken cadı karısı padişahın aklına girer ve bu saçın sahibini aratmaya başlar.

- Cadı karısı altın karşılığında kızı bulacağını söyler ve küpüne binip kız bulmaya gider.

- Kızı bulan cadı karısı onların evinde misafir olarak kalmaya başlar.

- Bir gün cadı karısı kıza bu altın gümüş evde oturması için bir kuvvet gerektiğini bunu kocasına sorarak öğrenmesini söyler.

- Kocası bu kuvvetin topuz olduğunu, topuzu kılıfından çıkarırsa ölçeğini söyler.

- Cadı karısı bunları duyar ve topuzu alıp kılıfını kuyuya atar.

- Sabah olunca kız kocasını uyandırır ama kocası uyanmaz. Cadı karısı kızı kandırıp onu bahçeye götürür.

- Küpünün içine düşürüp onu kaçıtır padişahın yanına götürür.

- Padişah ile evlenmek istemeyen kız kırk gün süre ister.

- Şah Mehmet’in diktiği ağacın yapraklarını döktüğünü gören arkadaşlar ve Şah Mehmet’i aramaya çıkar.

- Şah Mehmet’i bulurlar ve hep birlikte Şah Mehmet’in karısını padişahdan kurtarırlar.³⁷

1.2.6. Balık Anne ile Keloğlan

- Keloğlan ve iki kardeşi, kardeşlerinin yengeleri birlikte yaşarlar.

- Keloğlan hiç çalışmayı sevmez, yengeleri tehditle onu su doldurmaya girmeye ikna eder.

- Bir gün Keloğlan ırmağa su dolmaya gider ve suyu seyredirken bir alabalık görür.

- Onu tutar ve balığa onu kızartması için yengelerine götüreceğini söyler.

³⁷ Necati DEMİR, age., s.77.

- Balık yavruları olduğu için Keloğlan’a yalvarır ve onunla bir anlaşma yapar.“ Altın deredeki balık annenin emriyle, talihli Keloğlan’ın dileğiyle” deyince her ne isterse olacağını söyler ve böylece Keloğlan balığı serbest bırakır.

- Balık gidince Keloğlan bu cümleyi söyleyip bakraçların dolmasını, evin yolunu tutmasını diler ve bakraçlar dolar.

- Bakraçlar önde Keloğlan arkada eve giderler.

- Bir gün evde odun biter ama Keloğlan yine gitmek istemez.

- Aynı cümle ile arabanın hazırlanmasını söyler ve araba hazırlanıp oduna gider.

- Ormanda baltaya “ Altın deredeki annenin emriyle, Keloğlan’ın dileğiyle balta kalk odunları kes; arabaya yükle” der. Böylece odunları yükler.

- Bir gün Keloğlan padişahın kızına aşık olur, kız da Keloğlan’ı sever.

- Padişah buna çok sinirlenir ve onları bir sandığa koydurtup ırmağa attırır.

- Keloğlan sihirli kelimeyi söyler ve sandıktan kurtulurlar.

- Sihirli kelimenin sayesinde bir dağa padişahın sarayı gibi bir saray yaptırır ve onun cariyeleri gibi saraya cariyeler bulur.

- Burada padişahın kızıyla yaşarken bir gün padişahı eve yemeğe çağırır.

- Padişah ile barışıp mutlu mesut yaşarlar.³⁸

1.2.7. Balıkçı Ahmet

- Bir gün Balıkçı Ahmet bir balık tutar ve bunu satmayıp evine getirir.

- Balıkçı evden gidince balığın içinden bir kız çıkar ve evi temizler, yemeği yapar.

- Balıkçı her gün evinde böyle değişikler olduğunu görünce şaşırır ve bir gün kızı görür.

- Kızın bir daha kabına girmemesi için kabı yakmaya karar verir ve yakar.

- Kız bunun sonucunda Balıkçı Ahmet’in başına çok iş geleceğini söyler.

- Bir gün padişah bu kızı görür ve çok beğenir. Ahmet’ e türlü oyunlar oynamaya karar verir.

- Ondan tüm esirlerin, hane halkının içine sığacak bir çadır bulmasını yoksa başının gideceğini söyler.

- Bunu öğrenen kız Ahmet’e bir çubuk verir ve onu bulduğu göle gitmesini, bu çubuğu vurup annesinden küçük çadırı istemesini söyler.

- Balıkçı Ahmet denileni yapar ve gölün başında yere çubuğu vurunca kızın annesi çıkar.

³⁸ Necati DEMİR, age., s.85.

- Ahmet padişaha çadırı götürür padişah bu kez ondan herkesin yiyip bitiremeyeceği salkım üzüm ister.

- Balıkçı Ahmet eve gelir kıza her şeyi anlatır kız yine çubuğu verir ve çubuğu göle vurup annesinden salkım üzüm istemesini söyler.

- Ahmet padişaha üzümü de verir. Padişah bu kez de ondan annesinden yeni doğmuş bir bebek getirmesini ve çocuğun yanında konuşmasını ister.

- Kız yine çubuğu gidip göle vurmasını ve gelinlerinin hamile olduğunu ve çocuğunu ona vereceğini söyler.

- Ahmet denileni yapar ve çocuğu alıp padişaha götürür.

- Çocuk padişahın yanına gidince konuşmaya başlar ve ona beddua eder. Padişah taş kesilip ölür.

- Balıkçı ve kız evlenip hayatlarına devam eder.³⁹

1.2.8. Cemile

- Bir ihtiyar, karısı ve kızları Cemile birlikte yaşamaktadır. Bir gün ihtiyarın karısı ölür ve yeniden evlenir.

- Bunların iki göz odası vardır. Bu odalardan biri devamlı kilitli durur.

- Bir gün üvey annesi Cemile'den başındaki bitleri bakmasını ister.

- Cemile üvey annesinin başına bakarken gizlice ondan diğer odanın anahtarını alır ve odaya gider odada bir ayna ve bir de çeşme vardır. Kapıyı kapatıp geri gelir.

- Üvey annesi Cemile'den ona su getirmesi söyler ve odaya gider.

- Odadaki aynanın karşısına geçer ve “ Ay mı güzel gün mü ben mi?” diye sorar.

- Ayna “ Ay da güzel, günde güzel, sen de güzel. İlle de Cemile” der. Bu ayna bir delikanlıdır.

- Bunun üzerine üvey anne Cemile'ye tuzak kurar ve Cemile suyu getirirken düşüp bayılır.

- Üvey anne, baba eve gelince Cemile'nin öldüğünü onu Kefiküf Dağı'nın arkasına atmasını söyler ve adam denileni yapar.

- Burada Cemile'yi bir bey oğlu bulur ve orada bulunan bülbül yuvasından su getirip onu kendine getirir.

- Bey oğlu ile Cemile sarılıp uyurlar. Sabah kalktıklarında uyudukları çalının dibinin saray olduğunu görürler.

³⁹ Necati DEMİR, age., s.88.

- Bunların üç tane çocukları olur ve adını “Neydik” , “ Neden Neye Kaldık” , “ Tuzsuz” koyarlar.

- Zaman geçer, üvey anne kocasından Cemile’yi bulmasını ister.

- Adam Cemile’yi bıraktığı yere gider ve orada bir binanın olduğunu görür.

- Cemile babasını tanır ama kendini ona göstermeden evinde çocukları, eşi babasını misafir ederler. Sonra ona gerçeği anlatırlar.

- Adam evine geri döner. Üvey anne Cemile’nin gelmediğini görünce ona gider.

- Cemile’nin o sırada bir de oğlu olur.

- Üvey anne Cemile’nin evinde kalırken bir gün gece Cemile’nin oğlunun gözlerini oyar ve gözleri Cemile’nin cebine koyar.

- Sabah olunca gözler Cemile’nin cebinden çıkar ve eşi Cemile’nin de gözlerini oyup onu kovar.

- Cemile ve oğlunu bir bey oğlu bulur. Bu bey oğluna bir bülbül gözlerin yerini söyler ve bülbül yuvasındaki sudan sürünce iyileşeceklerini söyler.

- Bey oğlu ile Cemile evlenir, mutlu bir hayat sürerler.⁴⁰

1.2.9. Devin Oğlu

- Ülkenin birinde ölüm döşeğinde olan bir padişah vardır.

- Oğullarına ülkenin dışına çıkan üç yol olduğunu, sakın ortadaki yoldan gitmemeleri gerektiğini söyler.

- Babaları ölünce üç kardeş yola çıkar ve büyük kardeş babalarının gitmeyin dediği yola gider.

- Burada bir ala geyiği gözüne kestirir ve onu takip eder.

- Bu ala geyik kılık değiştirir ve bir dev olur.

- Oğlan deve kafa tutar ve o ala geyiği istediğini söyler.

- Dev onu kuyuya atar ve tekrar geyik kılığına bürünür.

- Ortanca kardeş de devin oyununa gelir, kuyuya düşer. Küçük kardeş devi yenip onu kuyuya atar.

- Küçük kardeş zamanla ağabeylerini aramaktan vazgeçer, kız kardeşini de yanına alarak onunla yaşamaya başlar.

- Bir gün kız kardeşi kuyudan ses duyar, kuyuya bakar. Devi görüp onu çıkarır ona âşık olur.

- Devden bir çocuğu olur. Ağabeyi bunu kabullenir.

⁴⁰ Necati DEMİR, age., s.115.

-Dev ağabeyine düşman olduğu için kızın aklını çeler ve ona zehirli ekmek yedirmek isterler.

- Çocuk dayısına her şeyi anlatır, zehirli ekmeği dev ve karısı yiyip ölür.

- Çocuk ve dayısı birlikte yaşamaya başlar. Çocuk büyür ava gider.

-Avda iki tane tavşan vurur onları pişirecekken uzakta bir duman görür, oraya gider.

- Orada kazan karıştıran bir ihtiyar görür, ondan ateş ister.

- İhtiyar ateşi veremez, verirse arkasındaki devin uyanacağını söyler.

- Delikanlı ateşi alır, dev uyanır. Devi öldürür ve ihtiyarı kurtarır.

- Delikanlının dayısı bir gün ölür. O da kendini yollara vurur.

- Kendini bir saray bahçesinde bulur. Burada gördüğü prensese âşık olur ve onu takip etmeye başlar.

- Prens bir gün uyurken yanına bir yılan gelir, oğlan yılanı öldürür ve kanlı hançerini de prensesin odasının kapısına saplar.

- Padişah bu hançeri oradan çıkarana ödül olduğunu söyler.

- Kimse hançeri oradan çıkaramaz. Oğlan gelir ve hançeri yerinden çıkarır.

- Padişahın kızına talip olur ve onunla evlenir.⁴¹

1.2.10. Eşek Prens

- Bir gün bir adam tarlada çalışırken konuşan bir eşek görür.

- Eşek onu eve götürmesini söyler ve adam eşiği evine getirir.

- Eşek eve gelince yukarıya çıkmak ister ve adam onu yukarı çıkarır.

- Burada eşek birden bire bir delikanlıya dönüşür ve adamdan padişahın kızını istemesini yiksa onu öldüreceğini söyler.

- Adam saraya gidip kızı ister fakat padişah kendi sarayından daha görkemli, büyük bir sarayı olana kızını vereceğini söyler.

- Eve gelen adam, olanları delikanlıya söyler.

- Delikanlı cebinden iki tane kıl çıkarır, bunları yakar ve dumandan bir cin ortaya çıkar.

- Bu cine padişahın sarayından daha büyük bir saray yapmasını söyler ve dileği yerine gelerek padişahın kızıyla evlenir.

- Padişah kızının çok mutlu olduğunu görünce eğlence düzenlemeye devam eder ve bu eğlencede yarışlar da olur.

⁴¹ Necati DEMİR, age., s.135.

- Oğlan kıza bu yarışlara yüzünü gizleyerek katılacağını kimseye de bundan bahsetmemesi gerektiğini, birine söylerse ayağına demir çarık giyip elinde demir sopayla onu aramak zorunda kalacağını söyler.

- Oğlan yarışlara katılır ve herkesi yener.

- Kız bir gün dayanamaz ve bu kişinin kocası olduğunu söyler.

- Bunu duyan oğlan ortalıktan yok olur.

- Kız oğlanı aramaya çıkar ve yolda bakırdan yapılmış bir ev görür.

- Bu evden elinde testiyle çıkan kıza kocasını sorar ve kız da görmediğini belki ilerde oturan kardeşinin görmüş olabileceğini söyler.

- Kız biraz daha gidince gümüş bir ev görür yine burada elinde testi ile gelen bir kız görür ondan da aynı cevabı alır.

- Tekrar yolda giderken bu kez altın bir ev görür ve o evden elinde testiyle çıkan kız ağacın altında bir oğlanın yattığını kıza söyler.

- Kız kocasını bulur ve kocası büyük kız kardeşinin evine götürmek ister.

- Oğlan kıza bir tokat atıp onu bir elmaya çevirir ve kardeşinin evine götürür.

- Kardeşi oğlana üzerinde insan eti kokusu olduğunu söyler.

- Oğlan da karısını elmaya çevirdiğini yemeyecekse onu eski haline getireceğini söyler.

- Kardeşi de kabul eder kız eski haline dönüşür ama kızı küçük kardeşinin yemesi için onun evine yollar.

- Oğlan kızın neden oraya gideceğini sorar.

- Kız da kepçe almak için ablasının gönderdiğini söyler ve oğlan bunun üzerine eve gidince açık kapıyı örtmesini, kapalı kapıyı açmasını, köpeğin önüne et atın önünde de ot koymasını söyler ve kızı yollar.

- Kız eve gider ve kocasının dediklerini yapar. Küçük kardeş yukarı çıkınca kepçeyi alıp kaçar.

- Küçük kardeş kızı yakalamak için kapıya, köpeğe, ata emir verir ama onlara sözünü geçiremez.

- Ablasıyla bir plan yapar ve kızı ortanca kardeşlerinin evine elek alması için yollarlar.

- Kızı yolda kocası görür ve buradan kaçmak gerektiğini ona söyler.

- Delikanlı bir kuşa dönüşür ve kızı sırtına alıp uçmaya başlar.

- Kız uçarken arkalarından beyaz bir bulutun geldiğini oğlana haber verir. Delikanlı bunun küçük kardeşi olduğunu söyler ve kızı aşağı indirir.

- Kendini bir tarlaya kızı da bir salatalığa dönüştürür.
- Küçük kardeş tarlaya gelir onları bulamaz. Yerden bir salatalık koparıp yer ve saçları dökülür.
- Bunun üzerine büyük kardeş salatalığın aslında o kız olduğunu söyler ve peşlerine ortanca kardeşi takar.
- Kız arkasına bakınca kara bir bulutun geldiğini oğlana söyler oğlan da bunun ortanca kardeşi olduğunu anlar ve aşağı iner.
- Aşağı inince kendini bir havuza prensesi de içindeki suya dönüştürür.
- Ortanca kardeş onları bulamaz havuzdan su içer ve onun da saçları dökülür.
- Bunun üzerine büyük kardeş peşlerine düşmeye karar verir.
- Oğlan ile kız kaçarken yine arkalarından büyük bir tozun geldiğini fark ederler. Bu toz da büyük kardeştir. Hemen aşağı inerler.
- Delikanlı bu kez prensesi bir güle kendini de yılanı dönüştürür ve gülün etrafına dolanır.
- Büyük kardeş yanlarına gelir ve onları bulur.
- Bunun üzerine oğlan bir plan yapar ve kardeşini öpmek ister onu yanına çağırır.
- Kardeşi yanına gelince onu ısırır ve orada öldürerek ondan sonsuza kadar kurtulmuş olur.
- Delikanlı ile kız; kızın memleketinde sonsuza kadar mutlu yaşarlar.⁴²

1.2.11. Geyik

- Bir adamın bir kızı ve bir oğlu vardır.
- Bir gün bu çocukları üvey annesi evde istemez ve kocasına onları ormana götürmesini söyler.
- Adam çocukları ormana götürür ve odun keseceğim diyerek yanlarından ayrılır.
- Ağacın birine kabak bağlar ve kabak rüzgarda ses çıkardıkça çocukları onu orada sanır.
- Çocuklar babalarını bekler ama babaları gelmez.
- Erkek çocuk çok susar ve iki kardeş bir gölete gider.
- Çocuk buradan su içmek ister fakat kız bu sudan içmemesi gerektiğini, geyik izinden içerse geyik olacağını, it izinden içerse it olacağını, at izinden içerse at olacağını, mal izinden içerse de mal olacağını söyler.
- Çocuk geyik izinden su içer ve geyik olup oradan uzaklaşır.

⁴²DEMİR, age, s.155.

- Giderken yolda bir kabağı görür ve babalarının onları terk ettiğini anlar.
- Kız çocuk yerinden hiç ayrılmaz ve onu bir çoban bulur, kız çobanla evlenir.
- Çobanın bir karısı vardır ve kıza sürekli kötülük yapar.
- Bir gün kuma kıızı ırmağa götürür ve onu oraya atar.
- Kıızı bir balık yutar ve kız balığın karnında çocuğunu doğurur.
- Irmağa gelen geyik kardeşinin ayak izlerini tanır ve hemen kızın kocasına haber verir.
- Kıızı oradan çıkarırlar ve hep birlikte mutlu bir şekilde yaşarlar.⁴³

1.2.12. İncili Kız

- Adamın biri bir gün gurbete çalışmaya gitmek ister ve kızlarına gelirken istekleri olup olmadığını sorar.
- Büyük kıızı ve ortanca kıızı isteklerini söyler, en küçük kıızı İnci de inci, boncuk ister.
- Adam atına biner, gider. İşini bitirip gelirken yolda kızının istediği inci boncuğu unuttuğunu fark eder.
- Atını ağaca bağlayıp şehre kızının istediklerini almaya gider.
- Döndüğünde atını bir devin aldığını görür.
- Deve kızının incisini almak için gittiğini söyler dev de atını İnci kıızı kendine vermesi şartıyla adama vereceğini söyler, adam da kabul eder.
- Adam canı sıkkın bir şekilde eve gelir ve küçük kızına atı ahıra götürmesini söyler.
- At tüm konuşulanları kıza anlatır, kız çok üzülür.
- Kıza üzülmemesini, gök gürleyip yağmur yağınca onu almaya gelenlere kendi atıyla gideceğini söylemesini söyler.
- Kız atın dediklerini yapar ve görücülerle yola çıkar.
- Yolun yarısında devlerin uykusu gelir ve onlar uykudayken at devlerin hepsini öldürür.
- Kıza kaçmasını söyler. Başı sıkışınca tüylerimi al ve onları birbirine çal ben gelirim der ve kız kaçar.
- Dev kıızı arar ama bulamaz.
- Kız kaçar bir ağacın tepesine çıkar. Kıızı ağaçta iki avcı görür.
- Kız başından geçenleri anlatır, avcının biri onu yanına alır, kızla evlenir.

⁴³ Demir, age., s.179.

- Kız, avcı, avcının annesi birlikte yaşarlarken bir gün dev onların evine hizmetçi olarak girer.

- Kız dev tanıır buna itiraz eder ama adam dinlemez ve gurbete gider.

- Adam gurbette iken dev adamın gönderdiği mektuplara yanlış cevaplar yazar ve karısının iki it eniği doğurduğunu söyler.

- Adam da buna çok sinirlenir ve kadını evden kovmasını söyler.

- Dev kadını ve çocuklarını alır ve onları öldürmek için eve götürür.

- Kadın durumu anlar ve iki tüyü çıkarıp birbirine sürter, at hemen oraya gelir.

- Devi öldürür, devin derisi bir ev ve bir çeşmeye dönüşür. Kadın ve çocukları burada yaşamaya başlar.

- Adam dönünce evinin halini görür ve çok üzülür

- Bir gün yine ava çıkınca bir ev ve çocukları görür. Karısı onu tanıır ve yeniden konuşup anlaşarak mutlu bir hayat sürerler.⁴⁴

1.2.13. Keloğlan

- Keloğlan köyünde köyün danasını yaymakla görevlidir. Bir gün kafasına sardığı azığını koydupu dağarcığını kargalar çalar.

- Keloğlan dağarcığın peşine düşer ve kargalardan alamaya gider.

- Kargalar ona yemeğini yediklerini söylerler ve bunun karşılığında ona bir deri verirler.

- Bu deriyi duvara dayayıp “Açıl derim, açıl; türlü yemekler saçıl” demesini ve böylece derinin ona yemek vereceğini söylerler.

- Keloğlan eve gelince kargaların dediğini yapar annesi çok şaşırır.

- Bir gün Keloğlan’ın bu derisini komşuları ister, alıp götürür geri vermez.

- Onun yerine Keloğlan’a başka deri verirler.

- Keloğlan eve gelince derinin eskisi gibi olmadığını görür ve kargaların yanına gider.

- Kargalardan tekrar dağarcığını ister. Kargalar da ona bir eşek verir.

- Bu eşeğe giderken “çü çü” dememesini derse altın çıkaracağını söylerler.

- Keloğlan eve gelir dedikleri gibi yapar ve eşek altın verir.

- Gene bir komşusu gelir ve eşeği değirmene götürmek için ister. Keloğlan da verir ve eşeğin marifetini gören komşuları ona başka eşek verir.

⁴⁴Demir, age., s.205.

- Keloğlan bunu görünce yine kargaların yanına gider, onlar da ondan kurtulmak için ona bir tokmak verirler.

- Eşek ile deriyi götürenlerin yanına bu tokmağı koyarak “Vur tokmağım, kır tokmağım” demesini söylerler. Böylece eşyaları alanlara bu tokmak bir sopa çekecektir.

- Keloğlan denileni yapar ve deri ile eşeğine kavuşur.⁴⁵

1.2.14. Keloğlan ile Cangoloz

- Keloğlan çok yaramaz bir çocuktur, annesini bu yüzden çok üzmektedir.

- Bir gün Keloğlan ve annesi pazara giderlerken annesi bir kayanın dibine oturur ve “Of anam, of” der.

- Bunun sonrasında ortaya bir dev gibi biri çıkar.

- Keloğlan’ın annesine kendisini çağırdığını bir adının “Of” diğer adının “Cangoloz” olduğunu söyler ve “Söyle arzun ne” der.

- Keloğlan’ın annesi Keloğlan’dan şikayetçi olur ve Cangoloz Keloğlan’ı yetiştirmek için çıkar alır.

- Birlikte Cangoloz’un yer altındaki sarayına giderler. Cangoloz ona kırk tane odayı gezdirir, kırk birinci odaya girmemesini söyler.

- Cangoloz Keloğlan’a kılıktan kılığa girmenin yollarını ve sihirbazlığı öğretir.

- Keloğlan bir gün boş zamanında kırk birinci odaya girer ve bir adamın ayaklarından tavana asılı olduğunu altında da bir mangalın bulunduğunu görür.

- Adama neden asılı olduğunu sorar adam da Cangoloz’un öğrencisi olduğunu her şeyi öğrendim deyince Cangoloz’un onu rakip olarak görerek buraya astığını söyler.

- Keloğlan’a Cangoloz “Öğrettiklerimi öğrendin mi?” diye sorar Keloğlan da öğrenmediğini söyler ve Cangoloz da buna sinirlenir ve onu dışarı atar.

- Keloğlan annesinin yanına gider.

-Bir gün annesi ile pazara giderken annesi bir eşeklerinin olmasını ister.

- Keloğlan eşek kılığına girer ve annesi onunla pazara gider.

- Cangoloz pazarda Keloğlan’ı görür ve o da aslan kılığına girerek onun peşine takılır.

- Keloğlan bunun üzerine şahin olup uçar. Cangoloz da kartal kılığına girip onu kovalamaya başlar.

⁴⁵ Demir, age., s.231.

- Keloğlan tavuk olur, Cangoloz buğday olur. Keloğlan buğdayları tek tek yer ve Cangoloz' u yutar.⁴⁶

1.2.15. Narhanım

- Bir kadın ve kocası vardır. Kadının çocuğu olmuyordur.
- Kadın sürekli çeşmeye giderek “Pınar pınar sen mi güzel ben mi?” diye sorar; pınar da “ Sen de güzel ben de güzel ama ille nar ille nar.” der.
- Bir gün kadın çeşmenin başında bir nar çekirdeği bulur ve onu yutar, hamile kalır. Bir kızı olur ve adını “Narhanım” koyar.
- Narhanım büyür, çok güzel bir kız olur. Annesi de onu kıskanmaya başlar.
- Annesi kızından kurtulmak için onu beyin oğluna verir.
- Beyin hizmetçileri kızı hamama götürür. Annesi hamama tellak olarak gider.
- Hizmetçilerden rica eder ve kızın yanına gelir. Kızın başına bir tas su döker ve bir iğne sokar.
- Kız da kuş olup camı kırarak uçup gider. Beyin bağındaki bir ağaca konar.
- Annesi de kızın yerine geçer, hizmetçiler onu beyin evine götürür.,
- Kadın hasta olur canı kuş eti yemek ister.
- Kız da beyin bağına dadanır, ağaçlara konarken “Bahçıvanoğlu bahçıvanoğlu konduğum dallar kuruya!” diyerek konduğu tüm ağaçları kurutur.
- Bahçıvan bunu beye söyler. Bey de gider kuşa tuzak kurar eve getirir.
- Kadına gösterir, kadın kuşu hemen tanır.
- Kadından artık ayağa kalkmasını ister fakat kadın kuşu yemek istediğini söyler.
- Bey kuşu kesmek için yatırır. Kuşa her vurduğunda kuştan bir iğne çıkar, hepsi çıkınca kız eski haline döner.
- Bey oğluna her şeyi anlatır ve kadını katırın arkasına bağlatır, cezalandırır. Narhanım'la evlenir.⁴⁷

1.2.16. Padişahın Kızı ve Kara Köpek

- İki ülkenin padişahlarının çocukları vardır, bunlar evlenir.
- Birkaç sene çocukları olmaz ve Allah'a “Bize bir çocuk ver ondan sonra istersen onu kapıdaki kara köpeğe verelim” diye dua ederler.
- Duaları kabul olur ve kızları olur.

⁴⁶Demir, age., s.235.

⁴⁷Demir, age., s.283.

- Kız büyür, okula giderken yolda karşısına bir kara köpek çıkar ve onu alacağını söyler.

- Kız çok korkar ama ailesine bir şey demez. Üç gün sonra kara köpek yine aynı şeyleri der ve kıza soyunurken bunları hatırlaması için taş verir.

- Kız eve gelir üstünü çıkarırken cebinden taşlar düşer ve annesi bunları görür, ona olanları anlatır.

- Prenses ile padişah ettikleri duayı hatırlar ve kızlarını kara köpeğe verirler.

- Kara köpek kıızı alıp sarayına götürür. Onu bir odaya bırakıp yanına bir düzine anahtar koyar.

- Köpek kızın yanına gelince bir delikanlıya dönüşür, kız olanları anlayamaz, ondan şüphelenmez.

- Bir gün kocası evden çıktıktan sonra köpeğe dönüştüğünü ve etrafı koklayarak gittiğini görür.

- Anahtarları alıp evde dolaşmaya başlar, anahtarlarla açtığı odaların karanlık olduğunu ve yardım çığlıklarının geldiğini duyar, korkup hepsini kilitler.

- Kocası eve gelince kızın odaları açtığını anlar ve ona çok kızar. Kız korkup ailesinin yanına döner.

- Kız gidince köpek bir tüccarın yanına gider ve bir ata dönüşeceğini kendisini alıp padişaha götürüp ucuza satmasını söyler.

- Tüccar denileni yapar. Padişah atı alır.

- Köpek gece yarısı kızın odasına gider ve onu yiyeceğini söyler.

- Kız babasına atı satmasını söyler, babası atı satar.

- Kara köpek bu kez de katır kılığına girerek saraya girer ve kıza yine aynı şeyler söyler.

- Kız çok korkar anne ve babasının odasına gider, annesine her şeyi anlatır.

- Bunları duyan babası kılıcını alır, ahıra gider katırı öldürür.⁴⁸

1.2.17. Padişah ile Keloğlan

- Keloğlan mektebe gitmektedir. Bir gün hocası onu yanına çağırır.

- Ona üç tel verir ve bu tellerin sihirli olduğunu, başı sıkışınca bu telleri birbirine sürmesini söyler.

- Keloğlan sihirli telleri yanına alır ve şehre iner, saraya gider.

- Saraya varınca kapıdakilerden iş ister, Keloğlan'ı saraya bahçıvan olarak alırlar.

⁴⁸Demir, age., s.299.

- Keloğlan padişaha her gün üç tane gül götürür. Bu güllerin biri solmuş, biri solmak üzere biri de tomurcuktur.

- Keloğlan böyle yaparak padişaha kızlarından en büyüğünün evlilik çağının geçtiğini, ortancanın geçmek üzere olduğunu, küçüğün de tam evlilik çağında olduğunu anlatmak ister.

- Padişah bunu anlar ve kızlarıyla evlenmek isteyenleri sarayına toplar, kızları da beğendiklerine gümüş top atar fakat küçük kız atmaz.

- Gelmeyen kim varsa araştırılır. Keloğlan gelir, kız topu Keloğlan' a atar ve onunla evlenir.

- Padişahın ülkesinde savaş çıkar. Kız Keloğlan'ın da katılacağını söyler. Babası istemez.

- Israr edince total ata binerek katılmasını söyler.

- Padişahın ordusu yenilmek üzere iken tüyleri birbirine sürter ve ortaya ak sakallı bir dede çıkar.

- Keloğlan bu dededen at, kalkan, kılıç ister. Bunlarla önüne gelen düşmanı yener.

- Aradan zaman geçer, padişah hastalanır. Hekimler aslan sütü ile iyileşeceğini söyler ve Keloğlan bunun için yola çıkar.

- Dinlenmek için bir pınarda durur. Burada gördüğü ihtiyara durumunu anlatır.

- İhtiyar bir aslanın pınardan su içtikten sonra çayırda uyuduğunu ve o zaman sütü sağabileceğini söyler.

- Keloğlan denileni yapar ve padişah kurtulur. Padişah da ülkenin yönetimini Keloğlan'a verir.⁴⁹

1.2.18. Padişah ve Üç Oğlu

- Bir padişah ve üç oğlu vardır.

- Bu padişahın ülkesinde her yıl bir tane elma veren bir ağaç vardır.

- Elmayı yiyen ölümsüz olmaktadır fakat her yıl bu elmayı bir dev alıp götürmektedir.

- Padişah buna son vermek için büyük oğlunu görevlendirir. Gece olunca büyük oğlan nöbet tutar fakat uyuyakalır. O uykudayken dev elmayı alıp gider.

- Ertesi yıl ortanca oğlan nöbet tutar fakat onda da aynısı olur.

⁴⁹Demir, age., s.304

- Diğler yıl küçük oğlan tutar. O, diğlerlerinden daha zekidir, uyumamak için elini keser ve gece gelen devı görür, elmayı alıp giderken onu takip etmeye başlar. Bir mağaranın önüne gelir.

- Sabah tüm olanları oğlan sarayda anlatır. Üç Kardeş devı öldürmek için mağaraya gelirler.

- Mağaraya ilk olarak büyük oğlan girer, yandım diyerek geri çıkar. Ortanca oğlan girer o da aynı şeyi yaşar.

- Küçük oğlan girer, ateşlerden geçer karşısına bir delik çıkar.

- O delikten geçer ve devın orada uyuduğunu görür, onu öldürür.

- Giderken üç yaldızlı sandalyede üç güzelin oturduğunu görür. Onlar devın esiridir ve onları kurtarmak ister.

- Hep birlikte çıkmanın tehlikeli olduğunu düşünür, ilk önce büyük ağabeyi için büyük kızı, ortancası için ortanca kızı gönderir.

- Sıra küçük kıza gelir. Kız oğlan için endişe eder ve boynundan iki cam boncuk çıkarıp oğlana verir.

- Başı sıkışınca camları birbirine sürmesini, karşısına çıkacak olan biri ak biri kara koyundan ak olana binerek mağaranın dışına çıkacağını söyler. Eğer kara koyuna binerse oğlan mağaranın derinliklerine gidecektir.

- Kız gidince mağara çok karanlık olur ve oğlan kızın dediğini yapar. Boncukları birbirine sürer.

- Karşısına ak koyun ve kara koyun çıkar fakat telaşla kara koyuna biner.

- Kara topraklara gider, burada gezer sonra karnı acıkır.

- O sırada bir kuş yuvası görür. Buradaki yavru kuşları yılan yemek üzere iken onları kurtarır ve anne kuş da ödöl olarak oğlanı yeryüzüne çıkarır.

- Oğlan onu bekleyen kızla evlenir ve babası da tahtı ona bırakır.⁵⁰

1.2.19. Peri Kızı

- Bir padişahın üç oğlu vardır, padişah hayrına bir cami yaptırır.

- Her gelen camiye “ Amma cami olmuş.” der. Fakat bir kişi “Amma olmuş ya amması var .” der.

- Padişah bunu duyar, caminin kusuru var diye yıktırır.

- Tekrar bir cami yapılır, yine bu kişi aynı şeyi söyler, padişah onu çağırır.

⁵⁰Demir, age., s.312.

- Adam periler ülkesinde bir peri kızının olduğunu, bu peri kızının peri kuşunun yetmiş iki dilde dua okuduğunu söyler.

- Bu kuşun ve kızın getirilip minarenin şerefesine konup yetmiş iki dilde dua okunursa o zaman “Amma cami olmuş.” diyeceğini söyler.

- Padişah bunun için oğullarını görevlendirir. Oğulları yola çıkar.

- Yolda karşılarına üç yol çıkar üçü de farklı bir yola sapar.

- Büyük olan birinci yoldan gider. Yolun sonunda karşısına kırk ayaklı merdiveni olan bir bina çıkar.

- Binada kız ve kırk harami vardır. Kız kırk ayaklı merdiveni çıkanla evleneceğini söyler.

- Çıkamayanın boynunu haramiler vurmaktadır.

- Oğlan merdivenleri çıkmaya başlar. Kızın ışığını görür ve devam edemez.

- Tam haramiler onu öldürecekken bir tanesi onu atlarla ilgilenmesi için hizmetçi yapalım der ve hizmetçi olur.

- Ortanca oğlan da ikinci yolda yine aynı şeyle karşılaşır, o da çıkamaz. O da hizmetçi olur.

- Küçük oğlan yolunda giderken bir su görür. Bir derviş kağıtlara yazı yazıp suya atmaktadır.

- Derviş Ahmet’in oğlunu Mehmet’in kızına, Mehmet’in kızını Ahmet’in oğluna yazmaktadır.

- Dervişten kendi derdi için yardım ister.

- O da aradığı peri kızının ve kuşun Kaf Dağı’nın ardında olduğunu bu yol üzerinde de devlerin olduğunu söyler.

- Devlerden tek kurtulmanın yolunun da analarının kazan kaynatınca devlerin ava gittiklerini, o zaman annesinin göğsünden emebilirse kurtulabileceğini söyler.

- Dev anası onu evlat edinir, çocuklarına da bir zamanlar insanın biriyle evlendiğini ve bir kardeşleri olduğunu söyler, oğlan da böylece kurtulur.

- Dev anasına her şeyi anlatır. O da oğlana bir yol tarif eder.

- Oğlan yola çıkar. Yolda çeşmenin başında bir derviş görür.

- Dervişe durumunu ve kararlılığını anlatır.

- Derviş de o yolda bazı tılsımların olduğunu söyler ve tılsımları anlatmaya başlar.

- Falan yere gidince bir çeşme göreceğini söyler.

- Bu çeşmenin bir yanından su bir yanından irin akmaktadır. Su da tılsım vardır. İçerse ölecektir.

- İrinden içmesini ve “ Ne güzel suymuşsun.” demesini söyler.
- Yine biraz daha gidince iki tane gül göreceğini bu güllerden birinin iyi birinin kötü olduğunu ve iyi gülün tılsımlı olup kötü gülü koklayarak “ Ne güzel gülmüşsün.” demesini söyler.
- Orayı da geçince peri padişahının bahçesine gireceğini ve bu bahçede sandalyede bir Arap’ın sakız çiğneyerek oturduğunu, Arap’ın gözleri açık uyuduğunu söyler.
- Atından bir kıl alıp Arap’ın ayağına vermesini ve böylece Arap’ın ağzındaki sakızın düşeceğini, Arap’ın da bayılacağını söyler.
- Arap bayılınca onun altında bulunan kırk odanın anahtarını almasını bu odaların hepsini açıp kırkuncı odaya gelince peri padişahının kızını bulacağını söyler.
- Odaya girince kızın sağ yanağından öpmesini, elbisesinin kırk düğümü olduğunu otuz dokuz düğümü açıp kırkuncı düğümü çözmemesini, bunun da bir tılsım olduğunu söyler. Böylece kuşu da kızın başından alıp gelebilecektir.
- Oğlan dervişin ediklerinin hepsini yapar ve tılsımları bozar.
- Kuşu alıp dönerken yolda büyük kardeşinin çıkamadığı merdiven karşısına çıkar.
- Onun çıkamadığı merdiveni çıkar ve kızı alıp gelirken ağabeyini görür, onu da alıp yoluna devam eder.
- Kız bacısını ziyaret etmek ister. Onun yanına gidince yine bir merdiven çıkar ve oğlan ortanca kardeşini ve bu kızı da alıp yola çıkar.
- Yolda susarlar ve bir kuyunun başına varırlar. Büyük ve ortanca kardeşler babalarına ne diyeceklerini düşünürler ve küçük kardeşlerini kuyuya inince onun ipini kesip kuyuda bırakarak kuş ve kızlarla birlikte giderler.
- Babalarının yanına gidince kuşu minareye koyarlar fakat kuş ötmez.
- Bu arada kuyudaki oğlanı kervancılar bulur, oğlanın babasının şehrine getirir.
- Peri kızı da uykusundan uyanır ve kuşun olmadığını görür. Tılsımlar bozulmuştur.
- Emir verir ve peri kızının adamları kuşu bulur.
- Padişaha bunu nasıl aldığını sorarlar, anlatmazsa peri kızının adamları şehri yakacaktır.
- Oğullarından çıkıp nasıl getirdiklerini söylemelerini ister.
- Büyük oğlan gider, yalan söylediği anlaşılır, periler onu kamçılar. Küçük oğlan gider o da yalan söyler ve aynı muameleyi görür.
- Küçük oğlan kervancılardan neler olduğunu öğrenir ve padişahın yanına gider, babası onu tanımaz.

- Dolaptaki kendi elbiselerini ve bir at ister. Giyinip olanları perilere anlatır.
- Periler inanır ve şehir kurtulur.
- Oğlan peri kızıyla evlenir, kardeşlerini affeder kuş da sahibini görünce ötmeye başlar.⁵¹

1.2.20. Selvim Dalı

- Bir adamın üç kızı vardır. Kızlarına evlenmelerini vasiyet eder ve ölür. İki kız evlenir, küçük kız evlenmek istemez.
- Bir gün bir sakallı gelir. Kıza sakalından bir kıl verir ve ne zaman evlenmek isterse bu kılı yüzüne sürmesini söyler.
- Kız zaman geçince sakallının dediğini yapar ve ortaya bir yakışıklı çıkar, onunla evlenir.
- Kocasını her gün çıkarken kızın yatağının altına bir avuç altın bırakır.
- Kız bir gün hamama gitmek için kocasından para ister. O da yatağının altında olduğunu söyler.
- Kız o zaman altınları her gün yatağını toplayan bacısının aldığını anlar ve odasının kapısını kilitler.
- Bacısı ne yapıp edip anahtarı alır ve yanında getirdiği çam toprağını çit demirinin arasında ezdikten sonra oradaki suyun içine aktarır. Bu bir tılsımdır.
- Adam gelir, yıkanmak için suya girince su al kana belenir. O günden sonra adam bir daha hiç gelmez.
- Her gün o suyunun başına atın üstünde bir kuş gelir ve “ Selvim dalı selvim dalı, tez buldun tez yitirdin nazlı yâri, yârin bana edeceği bu muydu?” der.
- Evin yamacında bir söğüt ağacı vardır, ağacın dibindeki toplayıcı ile torunu kuşu görürler.
- Kız mevlit okutur herkese kocasını sorar. En sonunda torun onu gördüğünü ve dediklerini söyler.
- Kız umutlanır, yola çıkar. Yolda bir kızın kovalarla su taşıdığını görür. Ona sorar.
- O da yedi yıldır selvim dalının yarasına su taşıdığını söyler.
- Kızdan bir tas ister ve tasın içine yüzüğünü atar.
- Oğlan yüzüğü görür, kız da ona her şeyi anlatır.
- Kızdan suyun başında konuştuğu kız getirmesini ister.

⁵¹ Demir, age., s.314.

- Kız gelmeden yatağının altına ekmek kurusu koyar.
- Kız gelince sağa sola döner ekmek hışırdar.
- Benim babam tılsımlı seni de öldürür beni de, der.
- Daha sonra kıza kırk deve verir, buna yük yüklemesini ve dünyadaki tüm kuşları toplamasını söyler.
- Filan yere gidip “ Selvim dalı öldü.” diye bağırmasını, o bağırınca tüm kuşların oraya toplanacağını alakuş gelince bunu yalanlamasını o zaman da kuşların gideceğini söyler.
- Kız oğlanın dediğini yapar ve kırk deve yükü de Allah tarafından yüklenir.
- Teyzesi “ Bu senin düzenin değil selvim dalının düzeni.” der ve kızın başına vurup gelin ederler.
- On parmağına mum yapıştırıp yakarlar.
- Oğlan uyur uyanmaz. Daha sonra uyanır, kızı çözer ve oradan kurtulurlar.
- Bir yerde su akmaktadır. Kız bostan olur oğlan bostancı olur.
- Teyzesi gelir, selvim dalını gördünüz mü, der. Bostandan bir salatalık alıp yemeye başlar.
- Bir atlı gelir, oğlan “ Bu benim teyzem.” der.
- Bu sefer kız pınar olur, oğlan gümüş tas olur.
- Teyze sudan içer. Çabalar tası çıkaramaz.
- Kız selvi olur, oğlan yılan olur, teyzenin yüzüne sarılır.⁵²

1.2.21. Sinem Padişahı

- Sinem Diyarı’ ında bir padişah vardır.
- Bu padişah karısına gülün ömrü az olur diye gülüm demez diyenlerin de başını kestirip onlardan dağ yapar.
- Padişahın kaynanasının tılsımlı bir çubuğu vardır ve bazı geceler padişaha vurur ve ona “ Sen olmayacaksın bir padişah olacaksın bir eşek.” der ve padişahı eşeğe çevirir.
- Kaynana ile karısı bazı geceler tavla çavuşunu kaldırıp atlarla haramilerin yanına eğlenceye gidip, sabaha karşı gelmektedir.
- Gelince yine padişaha çubuğuyla vurup “ Sen olmayacaksın bir padişah olacaksın bir köpek.” der.
- Padişah köpek olur, sokakta gezer. Sokakta bir kız onun gözlerini tanır ama annesi ona inanmaz.

⁵² Demir, age., s.330.

- Padişah bir gün karısı ile annesinden şüphelenir ve gece tavla çavuşunun yanına geçer, karısı ile kaynana ondan şüphelenmez ve atlarla kendilerini haramilerin yanına bıraktırırlar.

- Sabaha karşı saraya gelirler. Kaynanası yine padişahı eşeğe dönüştürür.

- O kız yine padişahı tanır ve gerçekte onun sihirli çubukla bu hâle geldiğini annesine söyler.

- Bir gün kaynanadan gizlice bu çubuğu alır ve “ Sen olmayacaksın bir eşek olacaksın Sinem Padişahı.” der.

- Padişah insan olur ve sihirli değneği kaynanasına vurur “ Sen olacaksın bir kütük.” der.

- Karısına vurur “ Sen olacaksın bir selvi kavak.” der.⁵³

1.2.22. Şahmeran’ın Yüzüğü

- Köyün birinde fakir bir kadın oğlu yaşamaktadır.

-Oğlunun istediği yardımlarla geçinmektedirler.

- Bir gün oğlan yolda giderken dere kenarında toplanmış bir kuş sürüsü görür.

- Kuşlar bir yavru yılanı yaralamaktadır. Yılana acır onu eve getirir.

- Annesi yılana nasıl bakacaklarını sorunca ineklerinin bir memesinden akan sütü yılana bir tanesinden akanı kendisine iki tanesinden akanı da annesine verip o şekilde geçineceklerini söyler.

- Yılanı bir sepete koyar ve beslemeye başlar.

- Yine bir gün yolda giderken çocukların küçük bir kediyle oynadıklarını görür ve kediyi onlardan satın alarak eve getirir. Annesi biraz karşı çıksa da onu ikna eder.

- Bir gün yolda giderken bu sefer bir köpek yavrusu görür onu da eve getirip beslemeye başlar.

- Zaman geçmiş oğlan annesinden kendisine padişahın kızını istemesini söyler.

- Annesi padişahın huzuruna gider ama eline iki altın verip geri yollarlar.

- Günler geçer, delikanlı yılanı bulunduğu sepetten dışarı çıkarır.

- Yılanın gövdesi insan gibi büyümüştür, alır onu dışarı koyar.

- Yılan dile gelir kendisinin Şahmeran’ın kızı olduğunu söyler ve sırtına binip gözünü kapamasını söyler.

- Delikanlı denileni yapar, gözünü açınca hiç görmediği bir dağın başına geldiğini görür.

⁵³ Demir, age., s.334.

- Yılan, delikanlıya bir kapının açılacağını, karşılarna üç tane oda çıkacağını bunlardan birinde yılanların, birinde örümceklerin, birinde de akreplerin olacağını en sondaki odada ise annesini göreceklerini söyler.

- Yolda annesinin ondan ne istediğini sorduğunda elindeki yüzüğü istemesini söyler.

- Delikanlı Şahmeran'la karşılaşır, ondan yüzüğünü ister o da kabul eder.

- Geri giderler, Şahmeran oğlana yüzüğe dilini sürerse karşısına bir Arap'ın çıkacağını ve Arap'tan istediği dileği dileyebileceğini söyler.

- Yılan gidince oğlan söylediklerini yapar karşısına bir Arap çıkar.

- Ondan iki gözü altın dolu bir heybe, at, üzerine bir takım elbise ve evinin önüne de içinde ayrı ayrı yemekler pişen kırk kazan istediğini söyler, Arap dileğini yerine getirir.

- Oğlan atına binip evine döner, annesi olanlara çok şaşırır.

- Delikanlı köylüleri evine yemek yemeye çağırır. Bu durum padişahın kulağına gider ve onu huzuruna çağırır.

- Delikanlı hiçbir şey söylemez, fırsat kollayıp padişahın kızını da ister.

- Padişah kızının onun gibi fakir ve kulübede yaşayan birine kızını vermeyeceğini söyler, bu sözler delikanlının zoruna gider.

- Delikanlı yüzüğüne dilini sürer, çıkan Arap'a padişahın sarayından daha görkemli bir saray yapmasını, bu sarayın padişahın sarayına gölge olmasını emreder.

- Dediği olur, padişah delikanlıyı saraydan kovduğuna pişman olur.

- Delikanlı annesini saraya yollar, padişah kızını ona verir ve delikanlı ile kız evlenir.

- Günler geçer, kız delikanlıya bu kadar nasıl zengin olduğunu sorar. Oğlan her şeyi anlatır.

- Kızın başka bir sevgilisi vardır ve oğlandan kurtulmak buna inanmamış gibi yapar ve yüzüğü kendisine vermesini, kedi ve köpeği ile ava çıkmasını daha sonra da onları avdan bu yüzük ile getirmeyi oğlana teklif eder.

- Oğlan kızın dediğini yapar. Kız tılsımlı yüzükle Arap'ı çağırır.

- Ondan kocasının sarayını alıp Akdeniz ve Karadeniz'in tam ortasına alıp yerleştirmesini ve içine de sevdiği oğlanı koymasını söyler.

- Oğlan bekler ama kız onu çağırılmaz, sonra geri döner annesinden olanları öğrenir.

- Kedisi ve köpeği ile sarayı arar, bulur. Köpek kediyi sırtına alıp saraya doğru yüzer.

- Kızın odasına girerler ve kedi kuyruğunu kızın burnuna sürter ve kız hapşırır, yüzük ağzından düşer.

- Kedi yüzüğü alır köpekle geri dönerken yüzüğü ağzından düşürür ve bir balık onu yutar.

- Kedi ile köpek kara kara düşünürken kıyıda balık tutan adamları görürler.

- Yanlarına giderler, adamlar onların şansına güvenip oltayı denize atarlar ve çıkan balık yüzüğü yutan balıktır.

- Balığı kedi yer gizlice yüzüğü ağzına atar ve uzaklaşır, köpek olanları anlar ve kediden yüzüğü alarak sahibine ulaştırır.

- Sahibi yüzüğü alır, yüzüğü yalar ve Arap'tan sarayını geri ister.

- Sarayın içinde olan prenses ve sevgilisini padişaha gösterir ve kızıdan boşanır.

- Başka biriyle evlenir, mutlu mesut yaşar.⁵⁴

1.2.23. Ahmak ile Çakmak

- Bir köyde Ahmak ile Çakmak adında iki kardeş vardır.

- Köye kıtlık gelince Çakmak Ahmak'a gitmeleri gerektiğini söyler ve yola çıkarlar.

- Yolda bir dereden geçecekleri sırada derenin içindeki alabalıkları görürler içlerinde bir tanesinin tacı vardır ve diğerlerinden farklıdır. Ahmak bu balığın başındaki tacı görür ve almak ister.

- Çakmak da bir taç için balığı öldürmek istemez ve suya bırakır. Diğerlerini yiyip yollarına devam ederler.

- Yolda çok yorulur ve acıkırlar ormana ulaşır bir çalının dibinde uyumaya çalışırlar.

- O sırada Çakmak bir inleme sesi duyar. Sesin geldiği yöne doğru gider ve bir alageyiğin tuzağa düştüğünü yavrularının da onun başında beklediğini görür.

- Abisi Ahmak geyiği yemek ister. Çakmak yavrularına acır ve onu serbest bırakır.

- Tekrar yola çıkarlar ve yolda ak sakallı bir ihtiyarın yerde uzandığını görürler.

- Yanına giderler, ihtiyar bacağının kırıldığını söyler.

- Ahmak adamı orada bırakmak ister ama Çakmak kabul etmez ve adamı sırtlarında taşırlar.

- Yolda giderken ihtiyarın aslında iyi olduğunu, onları sınamak için yalan söylediğini öğrenirler. İhtiyar onlardan ayrılır gider.

⁵⁴ Demir, age., s.354.

- Onlarda yollarına devam ederler ve deniz kıyısında çok güzel bir ülkeye gelirler.
- Şehrin kale kapısından içeri alınmazlar ve kolcular tarafından ıssız bir ada olan Garibanlar Adası'na götürülürler.

- Burada ne yapacaklarını düşünürlerken birden ak sakallı ihtiyar boz bir küheylanla karşılarına dikilir.

- İhtiyarı hemen tanırlar.

- Üç kişi boz küheylana binerler. Ak sakallı dede gözlerini yummalarını söyler, boz küheylanın kanatları çıkar ve uçarak şehrin ortasına inerler.

- Şaşkın şakin bakarlar bir tellalın Ejderhalar Denizi'nden en güzel inci çıkarana hazine ödülünün olacağını duyarlar.

- Çakmak gitmek ister, Ahmak'ı ikna edip giderler.

- Kıyıda inci çıkarmak için gelen birkaç kişiyi görürler. Onlar da bu uğurda kollarını, bacaklarını kaybetmişlerdir.

- Üç gün boyunca dalarlar bir şey bulamazlar. Dördüncü gün tam vazgeçecekleri sırada karşılarında taçlı alabalığı görürler. Ağzında kocaman bir pembe inci vardır. Ardında da bir sürü ağzında inci tutan alabalıklar vardır.

- Bu balık derede bağışladıkları alabalıktır.

- Bu duruma şaşırırlar. Pembe inci saraya verip karşılığında bir miktar hazine alıp yola çıkarlar.

- Yolda uyuyup kalırlar ve atları canavar tarafından yenir.

- Ne yapacaklarını düşünürlerken karşılarına üç alageyik çıkar.

- Onlara doğru yolu gösterirler ve böylece Ahmak ile Çakmak köylerine ulaşmış olur.⁵⁵

1.2.24. Tombul Çanak

- Bir köyde yaşayan dur bir kadın vardır. Yufka, çanak, çömlek yaparak geçinmektedir.

- Bu kadının hiç çocuğu yoktur. Bir gün bir tombul çanak yapar, komşusunun fırınında pişirir ama onu oradan almayı unutur.

- Akşam olunca fırına periler gelir ve bu çanakla oynayıp, eğlenirler.

- En yaşlı peri tombul çanağa "Tombul çanak, sen konuş, yürü, düşün ama hep böyle kal, insan olma." der.

- Tombul çanak akşam yorulduğu için un ambarına uyumaya gider.

⁵⁵ Hasan Latif Sarıyüce, Anadolu Masalları, Kapı Yayınevi, İstanbul 2010, s.16.

- Sabah kadın çanağını arar ve çanak ambardan ona seslenir.
- Kadın hem çok şaşırır hem çok sevinir, ona annelik yapar.
- Tombul çanak haksızlığı hiç sevmez ve buna son vermek ister.
- Büyür, evinden ayrılır.
- Yolda giderken Derebeyi ve adamları onu görür. Yaptıkları kavurmaları içine koymak için yanlarına alırlar.
- Derebeyi bir köye gelir, köylülerin hayvanlarını zorla alır ve onları kavurma yapıp çanağa doldurur.
- Götürmek için çanağı kaldırmaya çalışırlar, çanak kalkmaz ve bırakıp giderler.
- Çanak, tüm etleri köylülere verir ve yola çıkar.
- Bir ovaya varır. Burada bir ırmak ve tarlalar vardır.
- Bu ırmağın suyunu Ağaoğlu kullanmaktadır, köylüler buna karşı gelememektedir.
- Tombul çanak bunu öğrenir ve ırmağın tüm suyunu alır, köylülerin tarlasını sular. Köylüler çok memnun kalır.
- Tekrar yola çıkar ve bir ve bir şehre gelir. Bir hamamın kapısına gider ve bekler.
- Bu şehrin en zengini Haramioğlu' dur. Babası haramidir. Tüm serveti şimdi kendisine kalmıştır.
- Haramioğlu'nun kadınları, kızları hamama gelir ve Tombul çanakı görürler, içine değerli eşyalarını, kıyafetlerini koymak için alırlar.
- Eşyalarını koyarlar, gidecekleri zaman Tombul çanak onların eşyalarını vermez ve şehirden kaçır.
- Yolda fakirlere bu eşyaları dağıtır ve evine gider Kalan iki parçayı da annesine hediye eder.⁵⁶

1.2.25. Yılan Bey

- Ülkenin padişahının hiç çocuğu yoktur. Bir gün dere kenarından geçerken “Allah’ım bana bir çocuk ver istersen yılan olsun.” diye dua eder.
- Duası kabul olur. Padişahın yılan bir çocuğu olur, bu çocuğu hiçbir ebe doğurtamaz.
- Başka bir ülkede bir kız vardır. Bu haberi kızın üvey annesi duyar ve kızı kötülük yapmak için padişaha haber gönderir ve kızının bu çocuğu doğurabileceğini söyler.

⁵⁶ Sarıyüce, age., s.63.

- Padişahın adamları kızı almaya gelir, kız annesine yalvarsa da gitmek zorunda kalır.

- Yolda giderken bir çeşme görür. Çeşmeden abdest alıp iki rekat namaz kılar ve Allah’a “ Allah’ım benim canımı al, oraya gitmeyeyim yahut bana bir kolaylık göster orada yüzüm kara çıkmasın.” der.

- Duası kabul olur ikinci rekatta kız uykuya dalar.

- Rüyasına bir derviş girer ve “ Kızım ağlama, bu çeşmenin başında iki büyük çubuk var. Bu çubukları al. Bu çubuklardan biri kırmızı biri yeşildir. Gider o hastayı dışarı çıkarır has bahçeye alırsın. Önüne kalbur saman koyarsın, kadının arkasına geçersin, çocuk yılandır herkesi sokar. Onu oradan kimse alamaz. Başını uzattığı zaman yeşil çubukla vurursun, kadın kurtulur. Sana da hiçbir şey olmaz.” der.

- Kız uyanır, çubukları taşın altından alır ve arabaya biner.

- Saraya gelir dervişin dediğini yapar ve yılanı kalbura alıp arka odaya koyalar. Kız bir hafta sonra evine döner.

- Aradan yıllar geçer, oğlan on beş yaşına gelir ve annesi onu evlendirmek ister ama gelen tüm kızları yılan öldürür.

- Üvey anne bunu duyar ve padişaha kızını gelin olarak vermek ister.

- Padişahın adamları kızı alıp götürür. Kız yine yolda aynı çeşmenin başında namaz kılmak ister, yine rüyasına derviş girer.

- “Kızım ağlama, korkma. Ne kadar elbisen varsa giyin. Çoraplarını giyinin başını ört. Arabaya bin, çık git. Orada sana derler ki, üzerindeki çıkar, buradan giydirelim. Sakın kabul etme. Akşam olur seni içeri verirler. O zaman yılanı, yılan beyim sen bir kat derinden çık, ben bir kat elbisemden çıkayım dersin. O bir kat derisinden çıkar, sen bir kat elbiseni çıkarırsın. O bir kat derisinden çıkar sen bir kat başörtünü açarsın. O, peri padişahının oğludur. Sultan heveslendi diye Allah onu padişaha verdi. O peridir. Sizin gözünüze yılan görünür.” der.

- Kız dervişin dediklerini yapar. Yılan Bey on beş kat derisinden çıktıktan sonra bir delikanlı olur.

- Yılan Bey ve kızın evliliğinin üzerinden üç yıl geçer. Yılan Bey savaşa gitmek zorunda kalır, annesinden karısına çok iyi bakmalarını söyler.

- Kızın üvey annesi kızın yıllardır gelmediğini görünce Yılan Bey’in ağzından kızı saraydan kovmaları için mektuplar yazar.

- Zaman geçer, kız bunu öğrenir ve bir gece yatağının çarşafını başına örter, saraydan çıkıp gider.

- Nereye gideceğini bilemez ve bir mezarlıkta uyumaya karar verir. Yeni bir kabir taşının başına başını koyar, uykuya dalar dalmaz üç kuş gelir.

- Kuşlar birbirlerine mezarda yatan Ahmet'in buraya canlı gömüldüğünü, bir tanesinden düşen iki tüyü kızın alıp mezarı kazınca Ahmet'in kurtulacağını söylerler.

- Kız kuş dili bildiği için hepsini duyar ve dedikleri gibi yapar.

- Ahmet' e her şeyi anlatır. Ahmet karşı köyün beyi olduğunu, evine gidip evdekilere “Ahmet'in hatırına bizi bu gece misafir et.” demesini böylece içeri girebileceklerini söyler.

- Kız ve Ahmet içeri geçerler. Kız yüzünü açar, oğlan açmaz. Oğlanın gözünden kim olduğu anlaşılır. Kız her şeyi anlatır ve oğlanın babası kızını Ahmet'le evlendirir.

- Aradan yıllar geçer, kızın çocukları olur. Padişahın oğlu da savaştan döner her şeyi öğrenir ve kızını aramaya çıkar.

- Kızın köyüne gelir, kız da çocuklarına pencerenin içinde çocuklarına elma soymaktadır.

- Oğlan kızın sokağından geçerken kız onu görür ve elma yerine elini keser, çocuk da bunun nedenini sorar ama annesi cevap vermez.

- Yılan Bey de muhtardan evi öğrenir. Akşam olunca annesi babasına olanı anlatır. Kız da geçenin eski nişanlısı olduğunu anlatır.

- Akşam olunca Ahmet'in babasını muhtarın evine çağırırlar ve Yılan Bey nişanlısını götürmeye geldiğini söyler.

- Babası bunu kabul etmez. Müftüye giderler. Müftü de kızını susuz bırakıp üç gün tuzlu çörek yedirmelerini sonra su alıp dağa çıkmalarını, kız kimden su isterse onun olacağını söyler.

- Denileni yaparlar, kız Yılan Bey'den su ister. Yılan Bey ve kız saraya geri döner, Ahmet de çocuklarıyla kalır.⁵⁷

1.2.26. Menekşe Yaprığından İncinen Kızım

-Evvel zaman içinde bir anne ile kızını vardır, anne doksan kız ise yetmiş yaşındadır.

- Bir gün bahçede gezerken anne kızına “Menekşe yaprağından eli incinen kızım” diyerek seslenir.

- O sırada memleketin padişahı atının üstünde evin yanından geçerken bu sözleri duyar.

- Annesine gidip bu kızını kendisini istemesini söyler.

⁵⁷ Bilge Seyidoğlu, Erzurum Masalları, Dergah Yayınları, Erzurum 2006, s.11.

- Görücüler kadının evine gelir kadın nişan yüzüğünün kızı görmeden anahtar deliğinden kızın parmağına takılmasını söyler.
- Bir hafta sonra düğün kurulur.
- Damat gelinin yaşlı biri olduğunu görür gelini kucakladığı gibi pencereden fırlatır.
- Gelin pencerenin altındaki ağacın dallarına takılı kalır.
- O ağacın altında periler, padişahlarının oğlunu getirirler. Peri Şehzade'nin boğazına bir kemik saplanmıştı.
- Şehzade gelinin ağaçta asılı kaldığını görünce güler ve boğazındaki şişlik gider.
- Padişah perilere emir verir ve oğlunun bu sıkıntıdan kurtarının her dileğini yerine getirmelerini söyler.
- Peri kızları kocakarıya gençlik, güzellik, boy, huy gibi pek çok güzel özellik hediye ederler.
- Ertesi sabah padişah pişman olur ağacın altına gider ve bakar ki dalların arasında çok güzel bir kız vardır ve onunla evlenir.⁵⁸

1.2.27. Ahmet Ağa

- Allahtan çocuk isteyen Ahmet Ağa'ya Allah yılan bir çocuk verir.
- Yılan çocuk, babasına gidip Padişahın kızını istemesini söyler.
- Padişah, kendi sarayından daha yüksek bir saray, yılanın bile geçemeyeceği bir çit ve yüz tane aynı boyda aynı renkte süvari ister.
- Yılan istenilenleri gerçekleştirince kızını verir. Evlendiği gece yılan insan kılığına girer fakat karısından sırrını kimseye söylememesini ister.
- Kız, erkek kardeşinin düğününe gider. Yılan insan kılığında cirit oynarken herkes bunu çok beğenir. Kız kocasının o olduğunu söyleyince yılan çocuk güvercin olur uçar.
- Kız erkek kıyafetine girer, yola çıkar. İstanbul'da bir lokanta kiralar, başlarından geçeni anlatmak şartıyla herkese bedava yemek dağıtır.
- Dedesi ile oraya gelen bir çocuk yolda bir havuzda yıkanarak insan olan güvercinler gördüğünü kıza nakleder.
- Kız çocuğun dediği yere gider, kocasını bulur. Beraberce yola çıkarlar.

⁵⁸ Perteve Naili Boratav, Zaman Zaman İçinde, İmge Kitabevi, 4. Baskı, Ankara 2021, s.145.

- Peşlerinden gelen yılan çocuğun annesi olan araptan nasıl kurtulacaklarını çocuk kıza öğretir. Kız denileni yapar.

- Memleketlerine dönerler yeniden nikahları kıyılır.⁵⁹

1.2.28. Zümrüdüanka

- Padişahın kızı oğlana âşık olur fakat padişah izin vermez.
- Kız gizlice saraydan kaçır, bir kuyunun içine düşer
- Kuyunun dibinde bir peri kızı yanına gelir, ak koça binerse yeryüzüne kara koça binerse yeraltına gideceğini söyler.

- Kız yanlışlıkla kara koça biner yerin altına iner.

- Burada Zümrüdüanka ona kırk tulum su kırk kuzu eti bulursa onu yeryüzüne çıkaracağını söyler.

- Kız denileni yapar, yolda et biter ayağından bir parça kesip kuşa verir.

- Yeryüzüne çıkınca yürüyemez, Zümrüdüanka kestiği eti kıza verir, kız eskisi gibi yürümeye başlar.⁶⁰

1.2.29. Nahırcı ile Oğlu

- Çocuğu olmayan bir sığır çobanı(Mehmet Ağa), mağarada dua ederken, taşların arasından bir “eşek sıpası” çıkıp, Allah tarafından gönderildiğini ve kendisine evlat olacağını söyler.

- İnsan gibi konuşan “eşek sıpası”, babasının işlerini yaparak, herkesin sevgisini kazanır.

- Mehmet Ağa, Bey’in kızını, “eşek sıpası” na ister.

- Bey, Mehmet Ağa’ya kızını vermemek için ondan olmayacak isteklerde bulunur. Mehmet Ağa, “eşek sıpası” nın yardımını ile aynı mağaraya gidip istenilenleri, oradaki araptan alır.

- Bey, son olarak, kızı için istediği sarayın da yapıldığını görünce bunları evlendirir.

- “Eşek sıpası”, derisinden çıkıp çok yakışıklı bir delikanlı olduktan sonra, kıza; peri padişahının oğlu olduğunu, cezalı olarak insanların arasına gönderildiğini ve bir

⁵⁹ Umay Günay, Elazığ Masalları, Yayınlanmış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum 1975, s.127.

⁶⁰ Muhsine Helimoğlu Yavuz, Evvel Zaman İçinde/ Anadolu Masalları 1, Can Sanat Yayınları, İstanbul 2018, s.68.

“İfrit”in sürekli kendisini takip ettiğini, bu sebeple de sırrını kimseye söylememesini tembihler.

- Ertesi gün “eşek sıpası” eski haline dönüp yine hayvanları otlatmaya gider. Karısı Gül Hanım da, eve gelen teyzesine onun yakışıklı bir delikanlı olduğunu açıklar.

- Kız, sırrı açıklar açıklamaz bir gürültü kopar, “eşek sıpası” “İfrit”in kendisini götürdüğünü, ayağına bir demir çarık giyip ararsa, ancak bulabileceğini söyler.

- Kız, ayağına bir demir çarık giyip kocasını aramaya çıkar. Demir çarık delinip de baş parmağı çıkınca, bir su başında kocası ile karşılaşır.

- “İfrit” bunları öldüreceği sırada, kız dua okur, oğlan da “âmin” der ve ikisi de birer güvercin olup memleketlerine dönerler.⁶¹

1.2.30. Gülanber Hanım

- Bir çiftçi vardır. Karısı ölür. Oğlu ve kızı yetim kaldığı için tekrar evlenir.
- Baharda tohum ekeceği zaman karısı darıları kavurup tarlaya ekerse daha iyi biteceğini söyler.

- Adam bunu yapar ama darı bitmez.
- Kadın, tarlanın bir başında oğlunu bir başında kızını kesip kanlarını karıştırırsa darının biteceğini söyler.

- Adam da çocukları yıkayıp, karınlarını doyurmasını ve sonra karısının dediğini yapacağını söyler.

- Çocuklar sofrada yemeklerini yerken bir güvercin gelir ve bir lokma karşılığında bir sır vereceğini söyler.

- Oğlan lokma vermez, kız verir ve güvercin gerçekleri anlatır.
- Çocuklar hemen dağa kaçır.
- Oğlan kardeşine bir kulübe yapar, avlanır, karnını doyurur.
- Üvey anne bunların peşlerine bir kocakarı takar.
- Onları öldürüp kanlı gömleklerini getirmesi karşılığında bir kese altın vereceğini söyler.

- Kocakarı çocukları bulur, kız yalnız kulübede oturmaktadır.
- Kızın yanına gider ve yalnız oturacağına kardeşinden Gülanber Hanım’ın çekmecesini istemesini böylece o çekmeceye bakınca dünyadaki her şeyi görüp canının hiç sıkılmayacağını söyler.

⁶¹ Esmâ Şimşek, Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması 1. Cilt, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2001, s.108.

- Akşam kız, kardeşine bunları söyler ve onu ikna eder. Kardeşi yola çıkar.
- Oğlanın karşısına yolda bir dede çıkar, buranın kötü bir yer olduğunu söyler.
- Hızır oğlana dua eder, oğlan yolundan dönmez.
- Oğlan Gülanber Hanım'ın penceresine gider ve "Gülanber Hanım çekmecenı getir." Der ve beline kadar taş kesilir.
- Tekrar söyler boğazına kadar taş kesilir.
- Tekrar söyleyince Gülanber Hanım çekmeceyi getirir.
- Oğlan çekmeceyi kardeşine götürür.
- Kız çekmeceyi açınca içinde bin türlü bülbül öter, güller açar, dünya sanki çekmecededir.
- Üvey anne kocakarıyı yine yollar.
- Kocakarı bu sefer kıza, Gülanber Hanım'ın yanlarına gelmesini, kardeşiyle evlenip onları zengin etmesini söyler.
- Akşam olur, kardeşine bunları söyler.
- Kardeşi yine Gülanber Hanım'ın yanına gider ve "Gülanber Hanım gel bize gidelim." Der dizlerine kadar taş kesilir.
- Tekrar der, boğazına kadar taş kesilir.
- Biraz sonra Gülanber Hanım gelir ve "Bütün sihirler bozulsun da bütün millet uyansın." der. Tüm taş kesilenler canlanır.
- Oğlanla birlikte yola çıkar.
- Gülanber Hanım peri padişahının kızıdır. Kapandığı yerden Hızır'ın duasıyla kurtulur.
- Perilere emreder ve bir konak yaptırır., orada oturmaya başlarlar.
- Üvey anne yine kocakarıyı bunları öldürtmesi için yollar.
- Kocakarı iki cellat tutar, yolda kalmış gibi yapıp eve girer.
- Gece herkes uyurken cellatları ,içeri alır.
- Gülanber Hanım sopayla kocakarının başına vurur ve kapının önüne atar.
- Üvey anneyi de öldürtür, çocukların babaları da onlarla yaşamaya başlar.⁶²

1.2.31. Avcı Ali

- *Arkadaşları ile ava giden Avcı Ali, sarmaş dolaş olan iki yilandan çirkinini öldürmek isterken, yanlışlıkla güzel olanını yaralar.*

⁶² Seyidoğlu, age., s.104

- Bu yılan, yılanlar padişahının kızıdır. Padişah (Şahmaran), Avcı Ali'yi öldürtmek için askerlerini (yılanlarını) oraya gönderir.
- Şahmaran yılanları, Avcı Ali'yi öldürmek için beklerken, onun bu hadiseden dolayı çok üzüldüğünü ve güzel yılanın da bir sevgilisinin olduğunu öğrenirler.
- Gerçeği öğrenen padişah, askerlerine; Avcı Ali'yi yanına getirmelerini söyler.
- Yılanlar, Avcı Ali'yi getirirken; "Padişah, senden ne istediğini sorarsa, sadece tükürüğünü iste" diye tembihlerler.
- Yılanlar padişahı, Avcı Ali'nin tükürünce, o bütün hayvanların dilini öğrenir. Ancak bu sırrı başka birine söylerse ölecektir.
- Avcı Ali, yeni doğan iki cılız koyunun, bin koyuna anne ve baba olacaklarını konuşmalarından öğrenerek hemen onları satın alır.
- Bir gün, kuşların konuşmalarına gülen Avcı Ali'ye hanımı; gülmesinin sebebini sorar. Avcı Ali de, söylediği taktirde öleceğini, onun için önce kefenini ve suyunu hazırlamasını belirtir.⁶³

1.2.32. İyilik ve Kötülük

- Ailelerinden bikan "İyilik ve Kötülük", dünya yolculuğuna çıkarlar.
- Yolda, önce "İyilik" in ağızğını yerler. Sıra, "Kötülük" ün yemeğine gelince o, bir bardak suyu, bir göz karşılığında vereceğini söyler.
- İki bardak su karşılığında, iki gözünü de veren "İyilik", arkadaşından ayrılıp bir incir ağacının dibine oturur.
- Biraz sonra, ağacın yanına cinler gelip; incir ağacının yaprakları suda ıslatılıp göze sürüldüğü taktirde, körlüğün giderileceğini ve ağacın yanındaki taş kırıldığında, bütün dünyaya yetecek suyun çıkacağını söylerler.
- Konuşmalara kulak misafiri olan "İyilik", yanına bir miktar yaprak alarak, "Körler Ülkesi" ne gider. Orada, önce padişahın kızının gözlerini açar.
- Daha sonra, yine cinlerin söylediklerini tatbik ederek, işaret edilen taşı kaldırıp, ülkeyi suya kavuşturur. Yanında getirdiği yapraklarla da, bütün insanların gözlerini açar.
- Artık rahata kavuşan "İyilik", arkadaşı "Kötülük" ü buldurup idam ettirir, kendisi de padişahın kızı ile evlenir.⁶⁴

⁶³ Şimşek, age., s.94.

⁶⁴ Şimşek, age., s.98.

1.2.33. Zümrüdüanka Kuşu

- Padişahın, yılda sadece bir tane elma veren ağacının meyvesini, bir dev yer.
- Devi yakalamak için bekleyen padişahın üç oğlundan ikisi bir şey yapamaz, üçüncüsü yaralar.
- Devi takip eden üç kardeş, bir kuyuya varırlar. Büyükler cesaret edemeyince, küçük aşağı inip hem dev öldürür hem de oradaki üç kızı yuları gönderir.
- Ağabeyleri, kızları yukarı çektikten sonra, küçük kardeşlerini kıskanarak kuyuda bırakırlar.
- En küçük kız, yukarı çıkmadan önce oğlana iki sihirli kıl ile bir altın tepsi vermiştir.
- Oğlan, kılın yardımı ile koçları çağırıp yeryüzüne çıkayım derken, yanlışlıkla kara koça binip yer altına iner.
- Yer altında, önce su başını tutan dev öldürerek ülkeyi suya kavuşturur, sonra da Zümrüdüanka kuşunun yavrularını yilandan kurtarır.
- Oğlan, yer altı padişahından kırk tuluk et ile kırk tuluk su alıp, Zümrüdüanka kuşunun sırtında yeryüzüne çıkar.
- Yeryüzüne çıkan oğlan; keloğlan kılığında girerek bir kahveci yanına çırak durarak, büyük ağabeyinin düğününde onu attan düşürür.
- Terzi yanına çırak durup, ortanca ağabeyinin düğününe giderek, onu da attan düşürür.
- Bir kuyumcu yanında çırak durup, küçük kızın istediği altın tepsiyi getirerek onunla evlenmeye hak kazanır.
- Küçük kızın düğününe kıyafet değiştirerek gelen oğlan, ağabeylerini düşürdükten sonra babasının huzuruna çıkarak, başından geçenleri anlatır.
- Bu oğlan küçük kızla evlenerek muradına erer.⁶⁵

1.2.34. Kara Kedi

- Bir padişahın üç kızı vardır. Bunlar gelinlik çağa gelince padişah üç altın top yaptırır.
- Onlarla evlenmek isteyenleri sarayın önünde toplar.
- Büyük kız altın topu üç kez atar, üçü de sarayın karşısındaki viran kulübeye gider.

⁶⁵Şimşek, age., s.99.

- Kızı gelin edip oraya götürürler.
- Kız kulübede beklemeye başlar, canı sıkılır, dolaşırken bir kapı görür içeri girer.
- İçeride kocaman bir saray vardır.
- Dolaşırken peşine bir kara kedi takılır bir türlü gitmez, sonunda ona vurur, kedi gider.
- Kedi gidince sultan bir kapının önünde durur, içeride bir sofra vardır.
- Sultan oturup yemek yerken kara kedi yeniden gelir, kız onu kovup kapıyı kilitler.
- Akşam olur, masadaki mumlar kendiliğinden yanar, kız şaşırır, kalkıp tüm kapıları açar.
- En sonunda çok güzel bir oda bulur, burada uyur.
- Gece fırtına çıkar kız çok korkar sabah babasının sarayına geri döner.
- Ortanca kız da kısmeti için altın top atar.
- Onun da attığı top bu kulübeye denk gelir, ablası gibi gelin olup buraya gelir.
- Büyük ablası ne yaşadıysa o da aynısını yaşar, kara kediye o da kötü davranır, gece korkar babasının sarayına geri döner.
- Küçük kız da topu atar ve kulübeye gelin gelir.
- Kara kedi onun da karşısına çıkar ama o kediye çok iyi davranır ve kediyi sever.
- Sofraya oturur ona da yemek yedirir. Akşam olunca kara kedi ile beraber uyur.
- Sabah kalkınca karşımda cariyelerin, halayıkların ona hizmet için beklediklerini görür cariyelere sorar onlar konuşmaz.
- Kız iki gün boyunca sarayda bu şekilde yaşar. Akşamları kara kedi ile buluşup gezer sabahları güler yüzlü cariyeleri karşısında bulur.
- Üçüncü gece kız yatar uyur gibi yapıp uyumaz kara kedinin yataktan indiğini görür.
- Kedi odanın ortasında üç defa silkinir ve çok yakışıklı bir delikanlı olur. Bunu gören kız delikanlı ile konuşur delikanlı sadece geceleri sadece sultanın yanına gelebileceğini söyler.
- O günden sonra cariyelerin de dili açılır onunla konuşmaya başlar.
- Kızın ziyaretine kardeşleri gelir, kız onlarla kocasının tanıştırmak ister. Kocasını da bahçe tarafındaki pencereye bakınca kendisini görebileceklerini söyler.
- Yemeklerini yerlerken bahçeden delikanlı geçer kızlar çok şaşırır ve kardeşlerini kıskanır tekrar yemeği başladıkları zaman bir kara kedi gelip tabaktaki hindi dolmasından alıp kaçar.

- Sultan da kedinin peşinden gider yolunu kaybeder etrafına bakınırken karşısına bir kapı çıkar.

- Kapıyı açınca karşısına altın karyolada yatan sırma saçlı bir kadın çıkar kadının saçları gül saksının içindeki gül dalına sarılıdır.

- Karyolanın yanında içinde bebek olan altın bir beşik vardır bebeğin yüzüne güneş vurduğu için ağlamaktadır.

- Kız çocuğun terini siler yüzünü örter kızın da saçlarını daldan kurtarır.

- Tam giderken karşısında şehzadeyi görür, şehzade ona bu kadının peri olduğunu uyarırsa onu boğulacağını söyler.

- Kadın uyanır ama kızın yaptığı iyiliğe karşı onları bağışlar. Sarayı ve içindeki her şeyi onları bırakır çocuğunu da alıp gözden kaybolur.

- Şehzade artık bu felaketten kurtulduğu için sultanla düğün yapıp evlenir.⁶⁶

1.2.35. Keçi Kız

- Çocuğu olmayan bir kadın “Ne olur, bir evladım olsun da isterse dört ayaklı olsun razıyım.” diye dua eder duası kabul olur ve başı insan olan boynuzlu bir keçi doğurur.

- Kadının kocası ölür çamaşırcılık yaparak kızını büyötmeye başlar.

- Kız büyür annesiyle çamaşır yıkamaya gider, kimse yokken iyice silkelenir ve çok güzel bir kız olur.

- Derede yıkanır çamaşırları da yıkar dinlenmek için derenin kenarındaki ağaçlardan birine çıkar.

- Tam o sırada padişahın oğlu atı ile gezmektedir, kız oğlanı görür sessizce bekler.

- Oğlan atı derede sulamaya getirince at ürker, neden ürktüğünü anlamak için suya bakınca kızı görür.

- Kıza kim olduğunu sorar cevap alamaz, kızı götürmeye karar verir, kız ağlamaya başlar.

- Şehzade gidiyormuş gibi yapıp oradan uzaklaşır kızı izlemeye başlar.

- Kız ağaçtan iner, keçi elbisesini eline alır şöyle bir silkelenir yine eskisi gibi keçi olur annesini beklemeye başlar.

- Annesi gelir, su bakraçlarını kızının boynuzlarına takıp evin yolunu tutar.

⁶⁶ Naki Tezel, Türk Masalları, Alfa Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2019, s.79.

- Şehzade saraya gider ve babasına layık bir gelini bulmak için memleketin bütün kızlarının bir kap yemek yapıp getirmesini en güzel kim yaparsa onun evleneceğini söyler.

- Herkes yemek yapıp saraya gider. Kızın annesi de bakraca tarhana çorbası koyar ve kızını saraya yollar.

- Oğlan kimsenin yemeğini beğenmez sadece keçi kızın çorbasını beğenir onunla evlenir.

- Evlendikleri gece kız odada ışık yaktırmaz ve yine silkinerek çok güzel bir kız olur ama kızı herkes keçi olarak bilir.

- Bir gün köyün birinde bir düğün olur. Şehzade annesi annesine geliniyle düğüne gitmesini söyler, annesi kabul etmez.

- Sultan aşağı aşçıbaşının yanına iner keçi kız da onların yanına gelir yardım etmek isteyince sultan keçi kızın boynuzuna oklavayla vurur.

- Kız odasına gelir şehzade ondan elbisesini çıkarmasını ve düğüne gitmesini söyler.

- Keçi kız düğüne gider, sultan keçi kızı çok beğenir ve nereli olduğunu sorar keçi kız da oklava mahallesinde oturduğunu söyler ve sultandan önce şehzade ile birlikte saraya geri gelir.

- Yine bir düğün günü keçi kız sultan aşçıbaşının yanındayken onlara yardım için gelir Sultan bu kez keçi kızın boynuzuna maşa ile vurur ve onu kırar.

- Keçi kız insan kılığına girip sultandan önce düğüne gider. Sultan nereli olduğunu sorunca maşa mahallesinde oturduğunu söyler, sultandan önce saraya gelir ve olanları kocasına anlatıp gülüşürler.

- Şehzade bir ara dışarı çıkar ve karısının keçi elbisesini yakar. Kız bayılır.

- Sultan düğünde gördüğü kızı sarayda görünce çok sevinir, kız kendine gelir mutlu mesut yaşarlar.⁶⁷

1.2.36. Kırkıncı Oda

-Ormanda kulübede yaşayan bir aile vardır.

-Bir gün kadın çocuğunu da alıp su doldurmaya gider, kaplarına su doldururken düşer suya kapılır.

- Çocuk annesiz kalır. Ormanda çocuğun sesini duyan bir dişi kaplan onu görür ve emzirir.

⁶⁷ Tezel, age., s.97.

- Kimsesiz çocuğu kaplan büyütür fakat zamanla ondan korkar yavrularını da alıp çocuktan kaçır.
- Çocuk onları arar ama bulamaz gidip inine yatar.
- O sırada memleketin şehzadesi ava çıkmıştır, çocuğu görür şehzadenin adamları o uyurken onu alıp bir kafesin içinde saraya götürür.
- Şehzade ona Kaplan Adam ismini verir çünkü kaplan gibi güçlü ve yırtıcıdır.
- Zamanla Kaplan Adam insanlar gibi davranmayı öğrenir onlar gibi olur.
- Bir gün savaş çıkar ve Kaplan Adam da bu savaşa katılır en önde savaşır ve düşmanı korkutur kimse onu yenemez.
- Savaş kazanılır padişah onu başkomutan yapar.
- Padişah biraz dinlenmek için oğlu ile birlikte Mısır'a gider ülkeyi Kaplan Adam'a bırakır. - Giderken Kaplan Adam' a bir de sarayın kırk sihirli kapısının anahtarını verir, otuz dokuz kapıyı açmasını ama kırkinci kapıyı açmamasını söyler.
- Kaplan Adam merakını yenemez bir gün anahtarları alarak odaları açmaya başlar.
- İlk odanın içinde cennet gibi bir bahçede küçük peri kızların uçtuğunu görür.
- İkinci odada güzel bir ormanlıkta oynayan devler ve cüceler görür.
- Üçüncü odada tepe tepe altın vardır.
- Dördüncü odada karşısına bir bahçe bahçenin ortasında da kristal camdan bir havuz görür.
- Bu havuzun kenarına konan güvercinler havuza girmekte çok güzel bir peri kızı olarak geri çıkmaktadır. Peri kızları gülüp eğlendikten sonra tekrar güvercin olmaktadır.
- Sonunda kırkinci odayı açar ve orada esir tutulan Arap adamı görür.
- Arap bir gün padişahın hastalandığını hastalığın çaresini Kafdağı'nın arkasındaki kırmızı sulu derede olduğunu ve bunu getirene on kese altın vereceğini getirmeyenin de kellesinin uçurulacağını söylediğini ona anlatır.
- Yaşlı bir kadının suyu getirmeye gittiğini getirmeyince onu öldürme görevinin kendisine verildiğini kabul etmeyince de padişah tarafından bu odaya bağlandığını söyler.
- Kaplan Adam Arap'ı serbest bırakır, padişah saraya döner. Kaplan Adam durumu ona anlatır.
- Padişah aslında Arap'ın torunu Bilge'yi evlatlık almak için kaçırdığını yerini söylemesi için oraya hapsedildiğini anlatır.
- Kaplan Adam Bilge'nin babası şehzade ile Arap'ı bulmaya çıkar.

- Dağ başında bir mağara görüleri burada bir dev vardır. Dev ve oğullarına Arap'ı sorarlar. Arap'ın yerini öğrenen Kaplan Adam onun peşine düşer.
- Bir çeşme başını varır. Burada üç çocuğun kavga ettiğini görür.
- Çocukların babalarından miras bir koyun postu ve bir kamçıyı aralarında paylaşamadıklarını öğrenir bunları satın alır ve altınları çocuklara paylaştırır.
- Çocuklar kamçının ve postun sihirli olduğunu posta binince uçurduğunu kamçı ile vurunca istediği yere götürdüğünü söyler.
- Kaplan Adam posta biner Arap'ın olduğu Geçitvermez Çay'a gider köşke ulaşır.
- Köşkte kimse yoktur, bir kızın türküsü söylediğini duyar bu kız Bilge'dir.
- Kaplan Adam kıza her şeyi anlatır. Kız, Arap'ın yedi canlı olduğunu normal insan gibi olunca ona her şey yapılabileceğini, bunun sırrının Domuz Dağı'nda iri bir domuzun karnındaki iki kutuda olduğunu, beyaz kutudaki güvercinin onun gücü, siyah kutudaki güvercinin ise onun canı olduğunu söyler. Domuzun karnındaki güvercinlerin kafasını koparmadan ona bir şey yapılamaz der.
- Domuz uykudayken Arap'ın güçsüz olduğunu o zaman dedesinin onu yakalatıp sihirli odaya kapatmış olabileceğini söyler.
- Arap gelir Kaplan Adam'ı görür. Kaplan Adam Arap'la kavgaya tutuşur ama onu yenemez. Postuna binip uçar.
- Domuzla boğuşur sol elini bu sırada kaybeder.
- Kutuları alır, ilk olarak beyaz güvercini öldürür Arap yalvarır ama Kaplan Adam onu dinlemez.
- Kara güvercinin bulunduğu kutuyu ve Arap'ı alır posta biner sihirli kamçı ile vurarak postu Arap'ın köşküne doğru yönlendirir.
- Bilge'yi alıp şehzadenin bulunduğu devlerin mağarasına giderler, burada bir gün kalıp padişahın sarayına varırlar.
- Padişah torununa kavuşur mutlu mesut yaşamlarına devam ederler.⁶⁸

1.2.37. Bir Göze Bir Gül

- Ülkenin padişahı evlenmek ister annesi ağladıkça gözünden inciler dökülen güldükçe yüzünde güller açan bir kız olduğunu duyar ve onu istemeye gider.
- Kız, üvey annesi ve onun kızı ile yaşamaktadır Üvey anne istemeyerek kızı verir ve bir plan yapar.

⁶⁸ Tezel, age., s.113.

- Padişahın memleketine giderken yolda kıza tuzlu çörek yedirir kız susar üvey anneden Su ister.

- Üvey anne arabadan inip su aramaya çıkar.

- Kıza suyun başında bir dev olduğunu bir göz karşılığında suyu vereceğini söyler ve kız gözünün birini çıkarıp üvey annesine verir.

- Yola çıkarlar ama kız yine susar üvey anne yine aynı şeyi söyler, kız diğer gözünü de vermek zorunda kalır.

- Üvey anne yolda kendi kızının gelinliği giydirir diğer kızını da ormanda bırakıp saraya gider.

- Kız ormanda yalnız kalınca ağlamaya başlar önüne inciler birikir.

- Bir ihtiyar kız bulur onu evlat edinir.

- Padişah evlendiği kızın gözünden inciler dökülmediğini anlar anne ve kız plan yapar.

- Kız ile ihtiyar otururken kız güler yüzünde güller açar ihtiyara bu gülleri almasını ve padişahın sarayının önünden “Vakitsiz gül satarım bir göze bir gül” diye bağırarak geçmesini böylece kendi gözlerini alabileceğini söyler.

- İhtiyar denileni yapar kızın gözlerini alır.

- Üvey kız gülleri alıp padişaha verir padişah gülleri koklayıp “oh” deyince ormandaki kız bayılır.

- İhtiyar kulübeye gelince kız öldü zanneder, üzülmeye ormana kız gömer.

- O sırada padişah ormanda ava çıkar bir tümsek önüne gelince atı ayağı ile toprağı eşelemeye başlar.

- Padişah yeri dinler ağlama sesi duyar atı ile birlikte toprağı kazar kız görür onu çıkarır kızın çıktığı yerde bir çok inci olduğunu görür.

- Padişah kıza onu buraya kimin gömdüğünü söyler, o sırada kız gülmeye başlar yanaklarında kırmızı güller açar padişah gerçek karısını bulduğunu anlar onu saraya götürür.

- Üvey anne ve kızını da kırk katırın kuyruğuna bağlatıp dağlara salar.⁶⁹

1.2.38. Peri Kızı

- Köyün birinde delikanlı bir kadının her gün penceresinden bir şey döktüğünü görür.

⁶⁹ Tezel, age., s.145.

-Bir gün kadının bir tas süt döktüğünü görünce sorar kadın kızının elinin kiri olduğunu söyler.

- Delikanlı bunu annesine söyler, bu kadının kızı ile evlenmek ister.

- Köylü kadın oğlana yalan söylemiştir aslında bir kızı yoktur ama bunu belli etmez oğlanın annesine kızını vereceğini söyler.

- Düğün günü mutfakta bir hamur yapıp onu gelin diye arabaya bindirir, araba gölün kenarından geçerken hamuru suya atar kızı düşmüş gibi yapıp ağlar.

- Oğlan ve arkadaşları balık ağını alıp suya atarlar suda yaşayan peri kızlarından en küçüğü bu ağı tutup yukarı çıkar.

- Oğlan ile kız evlenir fakat oğlan kıza hep “köylü kızı” diye hitap eder.

- Peri kızı buna gücenir ve hiç konuşmaz, oğlan kızı odaya kapatır.

- Bir gün oğlanın ablası anahtar deliğinden kıza bakar kız ateşe “ateşim yan” der ateş yanar, “yağım gel” der tava ve yağ gelip ateşe konar.

- Kız yağın içine iki elini sokar ve “on parmağın balık ol da piş” der ve balıkları pişirip kocasına götürür.

- Bunları gören oğlanın ablası kızı kıskanır ve gördüklerini yapmaya çalışır ama elleri yanar.

- Oğlan bu kez ev işlerini ortanca ablasına verir.

- Peri kızı bir gün bahçedeki kuyudan su çekerken elinden kovayı kaçıır saçından bir tel uzatır ve saç uzayarak kuyunun dibine iner kovayı çıkarır.

- Oğlanın ortanca ablası bunları görür aynısını o da yapmaya çalışır ve kuyuya düşüp boğulur.

- Oğlan bu kez küçük ablasına işleri verir.

- Küçük abla ekmek yapmak ister, kız bunu duyar ve “fırınım gel” der fırın gelir “ateşim yan” der ateş yanar hamur teknesine “gel” der tekne gelir.

- Peri kızı fırının içine girer saçlarını süpürge gibi yaparak külleri bir tarafa ateşi bir tarafa çekip fırından çıkar ekmekleri pişirir.

- Anahtar deliğinden olanları gören abla gördüklerini aynısını yapmaya çalışır, fırında yanıp kömür olur.

- Oğlan bunlara neden olanın karısı olduğunu düşünür ona kızar, kız yine konuşmaz.

- Peri kızı kocası gidince yağ küpünü ve bal küpünü çağırır onlara yağcıdan yağ balcıdan bal almalarını söyler.

- Küpler gider kızın kocası da onları takip eder.

- Küpler denilenleri yapıp geri gelirken yağ küpü bal küpüne çarparak onun ağzını kırar.

- Bal küpü ağlayarak onu kızı şikayet edeceğini söyler yağ küpü de “Ay baban, Güneş annen, Yıldız kardeşlerinin başı için vurma” derim o da bana dokunmaz der.

- Dedikleri gibi olur, delikanlı da o anda içeri girer ve aynı cümleyi kurarak kızıdan konuşmasını ister.

- Kız ve konuşur ve kocası ile barışır.⁷⁰

1.2.39. Peynir Tulumu

- Peynir tulumu yuvarlana yuvarlana koca karının evine gider, kapıyı çalar.

- Tulum kocakarıya bir avuç gümüş lira verir ve kendisine padişahın kızını istemesini söyler.

- Kocakarı gider padişah on küp altın karşılığında büyük kızını peynir tulumuna vereceğini söyler.

- Tulum yirmi küp altını kocakarıya verir, tulumla kız evlenir.

- Kız, evlendikleri gece “bu ne biçim adam” diyerek bir tekme atar, odadan çıkıp gider.

- Tulum bu kez kocakarı ya bir avuç inci verir ve kendisine padişahın ortanca kızını istemesini söyler.

- Kocakarı kızı ister, padişah yirmi küp dolusu inci getirilirse kızı vereceğini söyler.

- Tulum kırk küp dolusu inci verir, kızla evlenir.

- Evlendikleri gece ortanca kız da ablası gibi tulumla bir tekme vurup annesinin yanına gider.

- Tulum yine kocakarının yanına gider, bu kez ona altın verir ve kendisine padişahın küçük kızını istemesini söyler.

- Kocakarı kızı ister, padişah kırk küp dolusu altın ister, tulum seksen küp altın verir ve kızla evlenir.

- Kız tulumla ablası gibi yapmaz, ona çok iyi davranır.

- Tulum da kızı bir insana layık olduğunu söyler ve üzerindeki torbayı atar çok yakışıklı bir delikanlı olur.

- Oğlan yarın üç kardeş oturlarken bu haliyle önlerinden geçeceğini, kardeşleri onunla alay ederse gerçekte kim olduğunu söylememesi için kızı uyarır.

⁷⁰ Tezel, age., s.43.

- Ertesi gün kız kardeşleri ile otururken oğlan yakışıklı bir delikanlı olarak önlerinden geçer.

- Kız dayanamaz ve gerçekleri kardeşlerine söyler, bunun üzerine oğlan kayıplara karışır.

- Kız demir elbise, demir baston, demir çarık giyip kocasını aramaya çıkar.

- Altındağ'ın da kocasını bulur ve beraber memlekete gelirler.⁷¹

1.2.40. Bacı Bacı Can Bacı

- Bir adamın kızı ve oğlu vardır, üvey annesi bunları istememektedir.

- Bir gün üvey anne çocukları yakmak ister, oğlan bunu öğrenir iki kardeş annelerinin mezarına gider.

- O zaman mezardan bir ses gelir onlara bir fırça, bir tarak bir de sabun almalarını peşlerinden gelene ilk önce tarağı sonra fırçayı en sonunda da sabunu atmalarını söyler.

- Çocuklar kaçar, arkalarından üvey annenin adamları gelir.

- İlk önce tarağı atarlar her yer diken olur. Daha sonra fırçayı atarlar her yer yılan olur. Son olarak sabunu atarlar atlarında bir koca umman olur.

- Çocuklar kurtulur. Yolda oğlan çok susar geyik izinden su içer geyik olur.

- Geyik gündüz gezer akşam ablasının yanına gelir.

- Bir gün geyik yine gider kız kavak ağacının başına çıkar.

- Bey oğlu atını sulamaya gelir kızı görür kızı ağaçtan indirmeye çalışır.

- Adamlarına ağacı kesmelerini söyler, adamlar ağacı keser ama yarıda bırakırlar.

- Akşam kızın kardeşi ağacın kesilen yerini yalar eski haline getirir.

- Şehzade üzüntüsünden hastalığını derdini bir nineye anlatır.

- Nine ağaca gider kızı indirmeyi başarır, şehzade ile kız evlenir.

- Kızın çocuğu olacaktır, bir gün suya yıkanmaya gider.

- Kız yıkanırken Arap halayık onu suya iter kızın giysilerini giyip yerine geçer.

- Şehzadeyi kandırır, halayık hamile kalır, canı geyik eti çeker.

- Kızın kardeşini kesmeye karar verirler.

- Geyik gölün kıyısına gelir ablasının seslenir.

- Ablasını göle düşünce balık onu yutmuştur, ablası balığın karnından cevap verir.

- Şehzade onları dinler, kızı çocuğu ile birlikte balığın karnından çıkarır.

- Her şeyi anlar, Arap halayı cezalandırır.⁷²

⁷¹ Tezel, age., s.71.

⁷² Boratav, age., s.103.

1.2.41. Arap Lala

- Padişahın üç kızı evlilik çağına gelmesine rağmen evlenmezler.
- Bir gün lalası en büyük kızı bir yere götürür, kıza beğenirse orada kalmasını söyler.
- Bir konağın önüne gelirler, kız içeride bir deve katarının gelip yüklerini boşaltıp gittiğini görür akşama kadar orada bekler.
- Akşam olur gene kapı kendiliğinden açılır içeri elinde iki kuş bir tüfek bulunan bir Arap gelir.
- Kız korkudan bayılır sabah saraya geri döner.
- Ertesi gün ortanca kız gider o da aynı şeyleri görür sabah saraya geri döner.
- Bu sefer küçük kızı gider ablalarının gördüklerini o da görür ama saraydan kaçmaz.
- Sarayı temizler, yemekler yapar, kız artık o evin kızı olur.
- Lalası kuşlardan birini kıza yedirir, bir bardak da şerbet içerir kız bunu içer içmez derin bir uykuya dalar.
- Her gün böyle olur.
- Bir gün lalası kıza bir elbise getirir, terzi parasını kızın vermesi gerektiğini söyler.
- Kız kabul eder ama parayı nereden bulacağını bilemez, bütün gece ağlar.
- Ertesi günü lalası gelir, kız her şeyi anlatır.
- Her akşam kız uyuduktan sonra sarayın şehzadesi gelir, lala diğer kuşu da ona yedirir.
- Şehzade uyuyunca onu kızın yanına yatırır.
- Lala gene şehzadeyi doyurur, elini yıkarken üç damla fazla su döker şehzade “Emret lalacığım” der. Lala her şeyi anlatır.
- Şehzade bir tokmak verir bununla küçük çekmeceye vurmasını bir kese altın almasını söyler.
- Lala, altını kıza verir.
- Lala, bu kez ailesinin kızı ve damatlarını görmek için gelmek istediklerini söyler.
- Kız gene ağlar, lalası bunu şehzadeye söyler.
- Şehzade lalaya bir topuz verir.
- Bunu büyük çekmeceye vurunca dülgerler gelir evi tamir eder kırk siyah kırk beyaz cariye hizmet eder.

- Ailesi gelir onlara eşinin seyahatte olduğunu söyler, sofraya bakmaya gider.
- Masada duran hindinin birini kara bir kedi alıp kaçar.
- Kız kedinin peşinden gider, bir havuzun yanına gelir burada bir karyola içinde bir kadın ve bir delikanlının yatmakta olduğunu görür, geri döner.
- Kedi aslında Arap laladır, orada yatan genç şehzadedir, yanındaki peri padişahın kızıdır.
- Peri padişahının kızı şehzadenin konağında sultanın olduğunu öğrenir, tılsımı bozulur çocuğunu alıp uçar gider.
- Şehzade de kızla evlenir.⁷³

1.2.42. Oduncunun Kızı

- İhtiyar oduncu ormana gider odun keser yorulur.
- Dinlemek için bir kayaya sırtını da yar ve derinden bir “of” çeker.
- Kaya yerinden oynar bir Arap ortaya çıkar oduncuya “Benim adım ‘of’ beni çağırdın, ne istiyorsun?” der.
- Oduncu onu çağırmadığını söyler.
- Arap çok sinirlenir adamı yemek ister.
- Eve gidince karşına çıkan ilk insanı kendisine getirirse onu yemeyeceğini söyler.
- Adam eve gider, kapıyı kızı açar, kızını Arap’a verir.
- Arap kızı kayanın altındaki mağaraya götürür.
- Ona bütün odaların anahtarlarını verir, sadece en uçtaki odaya gitmemesini söyler.
- Kız dayanamaz odaya gider, orada insan kemikleri cesetleri olduğunu görür.
- Akşam Arap’a anne babasını görmek istediğini söyler.
- Ertesi gün kızın annesi gelir, kız ona odada gördüklerini anlatır.
- Arap gizlice kızın annesinin kılığına girer.
- Kız sözünü bitirince kadın bir silkinir Arap olur, onu yemek ister.
- Kız hamama gider, hamamcı kızın üzgün olduğunu görür.
- Biraz bez ve zift ile kızı örter, kız böylece oradan kaçar Arap onu bulamaz.
- Kız bir ormana varır. Ormanda avlanmaya gelen padişah kızı görür.
- Beyaz bir hayvan sanıp saraya götürürler.
- Bir gün padişah ava çıkacaktır annesi ona çörek hazırlamaya başlar.
- Kız hamurdan çörek yapmak ister, sultan hanım izin vermez, padişah izin verir.

⁷³Boratav, age. , s.148.

- Kız çörek yaparken içine yüzüğünü koyar.
- Padişah onu yerken fark eder ve annesine söyler.
- Kızın bir hayvan değil insan olduğu anlaşılır ve onunla evlenir.
- Kız başından geçenleri anlatır.
- Bir gün padişah bir koç almak ister. Kadın koça bakar ve onun Arap olduğunu anlar.

- Padişah koçu almaz ve odalarının önüne bir aslan bir kaplan bağlar.
- Padişah çarşıdan bir ağızlık alır, yatak odasındaki rafa koyar.
- Gece raftaki ağızlık silkinir Arap olur.
- Arap saraydaki herkesin uykularını bağlar bir fincana koyar.
- Fincanı padişahın yatağının başucundaki dolaba yerleştirir, kızı uyandırır.
- Onu götüreceksen kız dolaba çarpar, tılsım fincanı devrilir herkes uyanır.
- Arap'ı tutup aslan ile kaplanın önüne atarlar.⁷⁴

1.2.43. Yeşil Kuş

- Zengin bir adamın oğlu padişahın kızını ister, padişah kızını verir.
- Evlendikleri gece oğlan kızın kendisini sevip sevmediğini anlamak için bir altın tabağın içine beyaz üzüm bir gümüş tabağın içine kara üzüm koyar.
- Kıza hangi tabağın daha uygun durduğunu sorar.
- Kız da gümüş tabağı seçer. Oğlan onun kendisini değil kapısındaki Arap'ı sevdiğini söyler.
- Kız kırk gün kocasından dayak yer.
- Fakir bir kocakarı ile oğlu vardır. oğlu annesine kumaş getirir ve bundan gömlek yapmasını, buna da tasasız birini kestirmesini söyler.
- Annesi bu zengin adamın köşküne gelir, durumu anlatır.
- Kız tasasız kimsenin olmayacağını söyler ve kendi tasasını görsün diye kocakarıyı dolaba saklar.
- Kocakarı kızın dayak yediğini görür oğluna anlatır.
- Oğlan, kızın kocasına “Ne seni seviyorum ne de Arap'ı yeşil kuşların dedesini seviyorum.” derse kocasının dayığından kurtulacağını söyler.
- Kocakarı hemen bunları kıza anlatır.
- Bunları duyan kocası yeşil kuşların dedesini aramaya çıkar.
- Bir konağa varır önüne bir kapı çıkar. Kapı kendi kendine açılır.

⁷⁴Boratav, age. ,s.191.

- İçeride her yerde ağaç ağaçların tepesinde de yeşil kuşlar vardır.
- Odanın sonunda uzun beyaz sakallı bir ihtiyarın kuşlara bir şey öğrettiğini görür.
- Başından geçenleri ihtiyara anlatır, ihtiyar onun haksız olduğunu söyler.
-İhtiyar, zamanında karısının bir kayanın başına gidip “Yarıl kayam yarıl” deyince kayanın açıldığını burada bir Arap’la buluştuğunu ve kendisinin Arap’ı öldürdüğünü anlatmaya başlar.

- İhtiyar karısı eve gelince Arap’ın kellesini karısının önüne atar, kadın kelleyi eline alır bir eşek olur.

- Adam da onu ahıra bağlar o zamandan bu yana karısı eşek olarak kalır.
- Delikanlı ihtiyara kuşları sorar.
- O da kuşların her birinin insan olduğunu, dünyanın neresinde haksızlığa uğramış, tasalı insan varsa onları alıp yeşil bir kuşa çevirip evlat edindiğini, her gün güzel sözlerle tasarılarını gidermeye çalıştığını söyler.

- Delikanlı giderken ihtiyar ona bir çiçek verir.
- Karısının bunu başına takarsa kederden kurtulacağını söyler.
- Karısı çiçeği takar, yeşil bir kuşa dönüşüp uçar gider.⁷⁵

1.2.44. Sihirli Oluk

- Bir gün oduncu zengin olmak için evden çıkar.
- Yolda karnı acıkır, meydanda askerleri görür onların yemeklerinden yer.
- Bu yemeğin hakkını ödemek için beş yıl askerde kalır.
- Beş yıl sonra oduncuya giderken bir silah, bir kaval, bir gömlek, bir de gümüş oluk verilir.

- Bir gün ormana giderken silahlığı beline takar.
- Odunlarını satıp silahlığın içine üç akçe koyar, o akçeler yüz akçe olur.
- Bu sırrı yalnız karısına söyler.
- Oduncu ölür. Kadın oğlu ile kalır.
- Oğlu da babası gibi odunculuk yapar.
- Babası gibi zengin olamayan oğlu annesine bunun sırrını söylemesini yoksa onu öldüreceğini söyler.

- Kadın silahlıktaki tılsımı söylemez.
- Oğlan padişahın kızı ile evlenmek ister.
- Padişah yüz çuval altın karşılığında kızını vereceğini söyler.

⁷⁵ Tezel, age. ,s.181.

- Oğlan evdeki altınları götürür ama bir çuvalı eksiktir.
- Annesinden sırrı öğrenir altınları padişaha verir.
- Padişah bu sırrı öğrenir oğlanı sokağa atar silahlılığı da alır.
- Oğlan bu kez evdeki başka eşyaları arar annesi kırık bir kaval olduğunu söyler.
- Kavalı alır, çaldıkça kavalıdan askerler çıkar.
- Padişah oğlandan bunun sırrını öğrenir kavalı alır.
- Oğlan babasından kalan gömleği alır, gömleği giyince kendisini padişahın sarayında bulur gömleği çıkarınca eve geri gelir.
- Devamlı bu şekilde saraya gider gelir.
- Padişah ondan kurtulmak için büyücü çağırır.
- Oğlan padişahın kızının odasına girince gömleğini çıkarır, cadı kadın saklandığı yerden gömleği alır. Saraydan kovulur.
- Annesi son olarak gümüş oluğu oğluna verir.
- Oğlan alır, kırdı yanına koyar, birden bir bahçe ve içinde meyve ağaçları ortaya çıkar.
- Bir elma yer, elmayı yiyince başının iki yanında boynuzlar çıkar.
- Bu sırada bir ot bulur, yer, boynuzlar hemen düşer.
- Başka bir ağaca uzanır, armut alır, yer.
- Armudu yiyince eşek olur, otlarken bir ota rastlar, onu yiyince insan olur.
- Bu ottan bir parça alıp cebine koyar.
- Bu sefer de bir derviş olur, başlar zikretmeye.
- Zikrederken önünde bir meclis kurulur meclislikiler saraydaki vezirlerdir.
- Onlara elma yedirir, hepsinin boynuzları çıkar.
- Bu durumdan kurtulmak için yalvarmaya başlarlar.
- Oğlan padişahın kızını verip kendisini padişah yaparlarsa onları kurtaracağını söyler.
- Kendisinden aldıkları eşyaları da geri alır.
- Yediği ottan onlara verir, eski hallerine dönerler.
- Oğlan padişah olur, padişahın kızı ile evlenir.
- Kendisini eşek yapan ottan eski padişaha bir parça yedirir.
- Eski padişah eşek olur, oğlan ondan intikamını alır.⁷⁶

⁷⁶ Naki Tezel, İstanbul Masalları, Alfa Yayınları, İstanbul 2019, s.266.

1.2.45. Üvey Ana

- Padişahın Dünya Güzeli adında bir kızı vardır, kızı annesiz kalınca padişah tekrar evlenir.

- Üvey anne kızı kıskanır cadıya bir kese altın vererek onu ortadan kaldırmasını ister.

- Cadı kadın ve kız dolaşmaya çıkar. Cadı kıza her şeyi anlatır ona eve dönmemesini söyler.

- Kız dağ başında ağlarken arkasına bakar bir saray görür, içeri girer.

- Masada yedi tabak vardır yedisinden birer lokma alır, odalara bakar yedi karyola görür birine yatar uyur.

- Ev sahipleri gelir kızıdan onlara kardeş olmasını isterler o da kabul eder .

- Bu kızın eskiden evinde bir aynası vardır.

- İşi bittikten sonra aynanın karşısına geçerek “Annem mi güzel ben mi?” diye sorar ayna da “Sen güzelsin.” diye cevap verir.

- Bir gün üvey annesi bu aynanın karşısına geçip aynı soruyu sorar.

- Ayna da “Ne sen güzelsin ne ben dünya güzeli güzel.” der.

-Üvey anne kızın yaşadığını öğrenir bir cadı çağırıp onu öldürmesini söyler.

- Cadı kadın yüzük boncuk alır bunlardan birini efsunlar satıcı kılığında kızın evine girer.

- Kızın parmağına yüzüğü takar kız hemen ölür.

- Kardeşler eve gelince kızı ölü bulurlar parmağındaki yüzüğü çıkarınca kız uyanır.

- Üvey anne aynanın karşısına geçip aynı soruyu sorar yine aynı cevabı alır.

- Cadı kadın bu kez bir kuşağı sihirler, kız kuşağı takınca ölür.

- Kardeşleri belindeki kuşağı çıkarır kız dirilir.

- Üvey anne yine ayna ile konuşur aynadan tekrar aynı cevabı alır.

- Cadı bu kez bir elma alır içine afyon doldurur kıza yedirir kız ölür.

- Kardeşleri gelince bakarlar kızın hiçbir yerinde bir şey yok o zaman öldü diye bir dağın tepesine götürürler.

- Kızın kolunda çok parlak bir bilezik vardır.

- Bir gün padişahın oğlu kırlara gezmeye çıkar, bu parlaklığa doğru gider.

- Kızı görür, atının üzerine alır.

- Yolda at sıçradıkça kızın ağzından elmalar dökülür kız canlanır.

- Kız ile Şehzade evlenir padişah babası her şeyi öğrenir üvey anne cezalandırılır.⁷⁷

1.2.46. Altındağ'ın Padişahı

- Zengin tüccarın bir oğlu bir de kızı vardır.
- Bir gün tüccar mal varlığını kaybeder, sadece elinde bir küçük tarla kalır.
- Bu tarlada dolaşırken karşısına çirkin bir cüce çıkar, cüceye durumunu anlatır.
- Cüce, buradan evine giderken yolda ilk rastlayacağı şeyi on iki yıl sonra ona getirmesi karşılığında tüccara altın vereceğini söyler.

-Tüccar kabul eder eve gider karşısına oğlu çıkar. Cüceden bir daha haber alamaz.
- Bir gün damda bir torba altın bulur yeniden zengin olur.
- Seneler geçer oğlu büyür adam cüceyi oğlunu vermek istemez.
- Oğlan cüceye yenilir ve bir gemiye bindirilir gider.
- Gemi bir sarayın önünde durur.
-Saray tamamen boştur, cinler tarafından tutulmuştur.
- Çocuk ,boş sarayın içerisinde bir odada beyaz bir yılanın yattığını görür.
- Bu yılan güzel bir kızdır fakat cinler onu bağlayarak yılan şekline sokmuştur.
- Yılan çocuğu görünce sevinir, ona bu gece on iki siyah cücenin bellerinden zincirler sarkarak geleceğini, cücelerin oğlanın başını keseceğini, asla sesini çıkarmaması gerektiğini, gece yarısında güçleri tükenince serbest kalarak yanına gelip hayat suyu ile yıkayıp tekrar oğlanı hayata döndüreceğini söyler.

- Yılanın bütün söyledikleri çıkar, yılan dilber bir sultan olur.
- Çocuğu hayat suyu ile yıkayarak tekrar hayata getirir, onunla evlenir.
- Sultan çocuğu kendi dağına götürür.
- Çocuk bu dağın padişahı olur, sarayını da altından inşa eder.
- Bir gün ihtiyar babasını hatırlar onu görmeye gideceğini söyler.
- Sultan giderse başına büyük felaketler geleceğini söylese de sultan kocasının gideceğini anlayınca parmağından bir yüzük çıkararak ona verir.

- Bu yüzüğü parmağına takmasını ne zaman bir ihtiyacı olursa parmağından çıkartıp istediğini söylemesini ancak babasının önünde kendisini görmek isterim dememesini söyler.

- Padişah yüzüğü parmağına takar parmağından yüzüğü çıkararak “Babamın yanında olmak isterim.” der ve babasının yanına gider.

⁷⁷ Tezel, age. ,s.239.

- Çocuk başından geçenleri anlatır babası Altındağ'ın padişahı olduğuna inanmaz.
- İspatlamak için yüzüğünü çıkarır karısı ile çocuğunun gelmesini ister her ikisi de gelir fakat sultan umutsuzluğa kapılır.
- Bir gün padişahla sultan gölün kenarına gezmeye gider.
- Sultan sözünü tutmadığı için kocasından intikam almak ister.
- Kocasını uyurken parmağındaki yüzüğü yavaşça çıkarır çocuğu ile beraber kendi sarayında olmayı diler.
- Padişah uyandığı zaman karısını bulmaya çıkar bir dağa gelir.
- Burada üç devin kavga ettiğini görür, devler miras için kavga etmektedir.
- Bu miras bir kılıç bir saat bir çift de çizmedir.
- Kılıca ne zaman “kılıcım kalk” denirse kılıç kalkar istenilen adamın başını keser.
- Saate kim sahipse ne olmak isterse olur, çizmeleri giyen istediği yere ne kadar uzak olursa olsun gider.
- Padişah bunları duyar saati alır bir sinek olmak ister ve bir sineğe dönüşür.
- Sonra kılıçla çizmeyi alıp Altındağ'da olmayı ister gözünü açınca kendini Altındağ'da bulur.
- Sarayı dinleyince içeriden çalgı sesleri geldiğini duyar, sultanın başka bir şehzade ile evlendiğini öğrenir.
- Sultan sofrada ne yerse ne içerse padişah elinden alır. Görünmez olur.
- Sultan korkar odasına gider padişah da takip eder.
- Padişah saati çıkarır kendi haline döner.
- Sultan padişahın geldiğini görünce evlenmekten vazgeçer.⁷⁸

1.2.47. Yeşil İnci

- Bir tüccar hacca gitmeye karar verir, kızlarına ne istediklerini sorar.
- Büyük kız elmas küpe, ortanca elmas iğne, en küçük de yeşil inci ister.
- Eğer getirmezse yolda kalmasını söyler, babaları yola çıkar.
- Dönüşte Yeşil İnci'yi bulamaz.
- Vapuruna biner ama vapur bir türlü hareket etmez, adam iner Yeşil İnci'yi aramaya başlar.
- Yeşil İnci'nin Yemen padişahının oğlu olduğunu öğrenir.
- Yeşil İnci'nin sarayına gider durumu anlatır.

⁷⁸Tezel, age., s.230.

- Yeşil İnci onunla gelemeyeceğini söyler ve ona üç kutu verir, adam memleketine döner.

- Küçük kızına kutuları verir, kız kutuları alıp yola çıkar.

- Birinci kutuyu açar, meydanda bir saray kurulur.

- İkincisini açar kırk bir tane halayık çıkar kızı saraya götürür.

- Üçüncü kutuyu açar, billurdan bir köprü kurulur köprü'nün üstünden bir atlı gelir, bu atlı Yeşil İnci'dir.

- Yeşil İnci kıza köprü'nün üstündeyken kutuyu kaparsa kendisinin öleceğini, bu yüzden kapamaması gerektiğini söyler.

- Zaman geçer, ablaları kızı ziyarete gelir.

- Onun nasıl zengin olduğunu merak ederler, bir tanesi üç kutuyu görür.

- Kutuların biri kapalı ikisi açıktır kapalı alıp kapalıyı açıp kapar bir şey göremez.

- Kız günlerce Yeşil İnci'yi göremez kutulara bakar, durumu anlar, yola çıkar.

- Yolun kenarında ağacın üstünde iki kuşun ağacın altında oturan devin ensesindeki yağın Yeşil İnci'yi iyi edeceğini söylediklerini duyar, kız kuş dilini anlamaktadır.

- Devi öldürür, ensesindeki yağı alır.

- Bezirgan kılığına girip dolaşmaya başlar, Yeşil İnci'nin sarayına gelir, yağı Yeşil İnci'nin vücuduna sürer.

- Onu iyi eder, padişah karşılığında kıza ne istediğini sorar.

- O da nişan yüzüğü ile tesbihini ister, kız meydana gider kutuları açar sarayın içine girer.

- Yeşil İnci atın üstünde kılıcını sallaya sallaya gelir, kız yüzüğü takıp tesbihi çekmeye başlar.

- Bunu gören Yeşil İnci kıza bunları nereden bulduğunu sorar, kız da başından geçenleri anlatır ve onunla evlenir.⁷⁹

1.2.48. Kırk Haramiler

- Kasım ile Ali Baba iki kardeştir, Kasım zengin Ali Baba fakirdir.

- Ali Baba her gün ormana gider kestiği odunları şehre götürür, satar.

- Bir gün ormanda odun keserken uzaktan Kırk Haramileri görür reisleri çalılıklar ile örtülü bir kapının önünde “Açıl susam açıl.” der kapı açılır içeri girenler işleri bitince reisleri yine “Kapan susam kapan.” der kapı kapanır.

⁷⁹ Tezel, age., s.220.

- Ali Baba ağaçtan iner “Açıl susam açıl der kapı açılır.
- Ali baba içerisinde hazinelerle dolu olduğunu görür heybesini altınla doldurur.
- Dışarı çıkınca “Kapan susam kapan” der kapı kapanır.
- Eve gelir karısına her şeyi anlatır altınları tartmak için Kasım'dan bir terazi ister.
- Kasım'ın karısı bunu merak eder terazinin bir gözüne bal sürer.
- Ali Baba işi bitince teraziyi geri verir balın bir tane altın yapışmıştır, Kasım ve karısı her şeyi anlar.
- Ertesi gün Ali Baba'dan her şeyi öğrenir zengin olmayı düşünerek ormana gider.
- Kaya'nın önüne gelir “Açıl susam açıl” der kapı açılır.
- İçeri girer, geri dönecekken kapıda ne söyleneceğini unutur o içerideyken haramiler gelir onu orada öldürürler.

1.2.49. Üç Limon Kızı

- Padişah senede bir gün sarayın karşısındaki çeşmeden yağ ile bal akıtır.
- Bir kadın çeşmeye gelir testilerini yağ ile bal doldurmaya başlar.
- Padişahın oğlu muziplik olsun diye kadının testisini kırar kadın da “Üç limon kıza aşık ol.” diye beddua eder.
- Şehzade günden güne sararıp solar, derdini babasını anlatır.
- Üç limon kızı aramak için yola çıkar yolda bir derviş rastlar, derviş onun yerini öğretir.
- Dağın arkasında bir dikenli gül bahçesi olduğunu bahçeye “Ne güzel gül bahçesi” diyerek gülünden koparıp toplamasını, biraz ileride bulanık bir dere göreceğini dereye “Ne kadar berrak su.” diyerek bir parça su içmesini, daha ileride köpeğin önündeki otu atın önüne, atın önündeki eti köpeğin önüne koymasını, açık kapıyı kapatıp kapalı olanı da açarak içeri girmesini söyler.
- Burasının devin evi olduğunu, bahçesindeki limon ağaçları arasında sadece üç limonlu ağacın limonlarını koparıp kaçmasını yolda limonları keserse yalnız sulu yerde kesmesi gerektiğini de söyler.
- Şehzade yola çıkar, denilenleri yapar.
- Dev şehzadeyi görür. Kapıya, köpeklere, atına emir verse de onlar şehzadenin yaptığı iyilikler karşısında ona zarar vermezler.
- Şehzade yolda limonun birini keser, içinden kız çıkar fakat su bulamadığı için kız ölür.
- Biraz gittikten sonra tekrar birini keser, o da ölür.

- Bir havuz kenarında son limonu keser, kızı hemen havuzun içine atar.
- Kız sonra silkinerek ayın on dördü gibi güzel bir kız olur.
- Kız şehzadeye “Sakın annene ve babana alnından öptürme sonra beni unutursun.” diye tembihler.
- Annesi ve babası saraya gelince şehzadeyi alnından öper.
- Kız havuzun yanında bir kavak ağacı görür “Eğil kavak ağacı.” der kavak ağacı eğilir.
- Kız da üstüne çıkarak oturur.
- Arap hizmetçi çeşmeye su almaya gider, o sırada havuzda güzel bir kızın gölgesini görür.
- Kız “Eğil kavak ağacı eğil” der Arap kız yanına çıkar oturur.
- Dilber kız Arap kıza tılsımının ne olduğunu sorar o da “Benim tılsımım başımdaki toplu iğnedir, eğer bu iğneyi başımdan çekerlerse kuş olup uçarım.” der.
- Arap kızı kandırır onun kıyafetlerini kendisi giyer, konuşurlarken kızın başını kaşırmış gibi yapar ve toplu iğneyi çeker alır, kız kuş olup uçar gider.
- Birkaç gün sonra Şehzade’nin aklına kız gelir ve kızın olduğu ağaca gider.
- Arap, şehzadeyi kandırır onunla evlenir.
- Düğünden sonra sarayın bahçesine her gün beyaz bir güvercin gelir ve bahçivana “Bahçivan, padişahın oğlu uyuyorsa uyusun yağ ile bal olsun, Arap kızı uyuyorsa uyusun uyansın kan ile irin olsun, bastığı dallar kurusun.” der.
- Her gün ağaçların dalları kurur.
- Şehzade bir gün bahçeye iner bahçivandan her şeyi öğrenir, ona güvercinin yakalamasını söyler.
- Bahçivan güvercini yakalar, şehzadeye götürür.
- Şehzade onu kafese koyar, odasına asar.
- Arap kız hamile kalır, güvercinin etini yemek istediğini söyler.
- Şehzade güvercini keser, kuşun kanı yere damlar ve orada kocaman bir selvi ağacı çıkar.
- Arap kızı güvercin etinden yer bu sefer de selvi ağacından çocuğuna beşik ister.
- Beşik yapılır, servi ağacının parçaları yerde durur.
- Bir kadın bu parçaları ister, parçaları alarak eve gelir.
- Bu tahtaların arasından bir kız çıkar ortalığı süpürür iyice temizler yemek yapar.
- Kız başından geçenleri kadına anlatır ve onun kızı olur.
- Şehzade bir gün hastalanır, çorba ister.

- Herkes çorba pişirip saraya götürür.
- Kız çorba pişirir şehzadenin kendisine verdiği yüzüğü tasın içine atar.
- Şehzade çorbadan içer, yüzüğü görünce durumu anlar.
- Kadından kızını pencerenin altına getirmesini söyler.
- Şehzade ile kız evlenir, Arap kızı ile çocuğu cezalandırılır.⁸⁰

1.2.50. Eski Anahtar

- Bir memlekette büyük bir kıtlık olur, köylüler iş bulmak için şehre iner.
- Bunların arasında Abbas isminde bir delikanlı vardır.
- Abbas, şehrin biraz dışında eski bir sarayın harabelerinin olduğu yere gelir.
- Uyumak için gözlerini kapar, omzunun üstünde ağır bir şey duyar.
- Gözünü açar bir el görür, bu elin parmakları arasında bir mum yanmaktadır.
- Mumla beraber yürümeye başlar, mumu takip eder.
- Harabelerin altında büyük bir saraya gelir, sofrada karnını doyurur.
- Mum tutan eli takip ederek süslü bir odaya gider, burada bir yatak vardır ve uyumaya başlar.
- Sabah el tekrar görünür, eğer burada üç gece başına ne gelirse gelsin sabrederek uyursa esir bir padişahın kızını kurtarmış olacağını hem de saltanata ereceğini söyler.
- Abbas kabul eder, gece kapı açılır ellerinde sopa ile birkaç adam içeri girer.
- Abbas'ı vücudunda sağlam bir kemik kalmayınca kadar döver.
- Sabah olunca el sihirli bir takım ilaçlarla yiyecek getirir, ilaçların tesiri ile Abbas iyileşir.
- Ertesi gece yine aynı şey olur, sihirli ilaçlar sayesinde delikanlı iyileşir.
- Üçüncü gece Abbas yine dayak yer, o sabah el gelmez içeri güzel bir kız gelir delikanlının vücuduna sihirli bir su sürer ve hiçbir şeyi kalmaz.
- Beraber yemek yerler, kız başından geçenleri anlatır.
- Kız Fas sultanının kızıdır, cinler onu hapsedmiştir.
- Kız Artık tılsımın bozulduğunu babasının sarayına dönmesi gerektiğini oğlanın da arkasından gelmesini söyler.
- Bu sözü söyler söylemez kaybolur.
- Abbas gene kendi fakir haline döner.
- Cebinde parası olmadığı için yayan giderek kızını aramaya başlar.

⁸⁰Tezel, age., s.56.

- Kız saraya gittikten sonra Abbas'ı çok bekler fakat göremeyince başkası ile evlenmeye karar verir.

- Düğün günü Abbas kızın karşısına çıkar.

- Kız kocası olacak padişaha elmas çekmecesinin anahtarını kaybettiğini sonra yenisini yaptırdığını fakat tekrar eski anahtarı bulduğunu şimdi hangisini kullanması gerektiğini sorar.

- Padişah da eskisini kullanmasını söyler.

- Kız başından geçenleri anlatır, Abbas'la evlenir.⁸¹

1.2.51. Muradına Nail Olamayan Dilber

- Fakir bir karı koca para kazanmak için başka bir memlekete giderler.

- Kadın hamiledir, o memleketin ahalisi onlara hamamda bir oda verir.

- Odaya girdikleri sırada kadının sancısı tutar, kocası da ebe bulmak için sokağa çıkar.

- Adam sokaktayken karısı bir kız çocuğu doğurur.

- O sırada hamamın duvarı yarılr içinden üç tane kadın çıkar.

- Kadınlardan biri “Bu kızın yürüdüğü yerde çimenler bitsin.” der, ikincisi “Ağladıkça gözünden inciler dökülsün.” der, üçüncüsü ise “Güldükçe yüzünde güller açılsın.” der.

- Bir muska çıkarıp çocuğun annesine vererek bu muskayı hiç çıkarmaması gerektiğini söyleyip ortadan kaybolurlar.

- Çocuk ağladıkça gözünden incilerin dökülür, fakir karı koca zengin olur.

- Kız büyür, Hitem padişahın oğlu bu kızla evlenmek ister.

- Kız Hitem'e gitmek için arabaya biner, yanında bir kadın ve kızı da vardır.

- Kadın biri tuzlu biri tuzsuz poğaça yapar tuzlu olanı kıza tuzsuz olanı ise kendi kızına yedirir.

- Tuzlu poğaçayı yiyen gelin susar, kadından su ister, kadın da bir gözünü verirse su vereceğini söyler.

- Kız gözünü verir sonra tekrar susar diğer gözünü de vermek zorunda kalır ve kör olur.

-Kadın, kızın gelinlik elbiselerinin kendi kızına giydirir ve öteki kızı da arabadan aşağı atar.

- Bir oduncu kızı bulur kız başından geçenleri ona anlatır.

⁸¹ Tezel, age., s.43.

- İhtiyar adamın yüreği dayanamaz kız evine götürür.
- Evdeki kızlar ona çok iyi bakar, kız ağladıkça gözünden inciler dökülür Oduncu Baba bu incilerle zengin olur.
- Bir gün dört kız aralarında gülerken bu kızın yanağında iki gül açar.
- Kız bu gülleri kopararak Oduncu Baba'ya verir.
- Bunları Hitem padişahının sarayının önünde satmasını "Bir göze bir gül satıyorum." demesini söyler.
- Şehzadenin hanımı pencereden Oduncu Baba'yı görür cebindeki gözleri çıkartır ve gülleri ondan alır.
- Oduncu Baba gözleri kıza getirir, kız gözlerine kavuşur.
- Akşam olunca diğer kız gülleri şehzadeye verir.
- Şehzade gülleri koklar, oduncunun evindeki kız hamile kalır.
- Kız, oduncudan karşığı dağa yeşil bir türbe yaptırtmasını, kapılarının "Muradına eremeyen dilber." diyerek açılıp kapanmasını söyler.
- Oduncu Baba türbeyi yaptırır, şehzadenin karısı kızın oduncunun evinde olduğunu öğrenir.
- Kızın kolundaki muskayı almak için bir koca karı bulur.
- Kocakarı bu kızın bulunduğu eve gelir, gece herkes uyuduktan sonra kızın bileziğini çalarak kaçar.
- Ertesi gün kız ölür, Oduncu Baba kızı kendi vasiyeti üzerine dağa yaptırdığı türbeye götürür ve tabutuyla bırakır.
- Şehzade bir gün dağa dolaşmaya çıkar, yeşil türbeyi görür türbenin önünde durur, kapılar açılıp kapanırken "Muradına eremeyen dilber." diye ses çıkarmaktadır.
- Şehzade tabutun kapağını açar, bakar ki tabutun içinde yanaklarında kırmızı güller dolu bir kız yatmaktadır.
- Oduncu babayı çağırır, bu kızın kim olduğunu sorar.
- Ondan her şeyi öğrenir, cadı kadının kızından bileziği alır ve türbeye gelerek tabuttaki kızın bileğine takar.
- Kız hemen dirilir, şehzade kızı olarak saraya gider kocakarı ile kızını cezalandırır, kızla evlenir.⁸²

⁸² Tezel, age., s.34.

1.2.52. Küfeci

- Bir gün küfeci bir eve yük taşır, geri dönerken çocukların bir yılanı taşıdığını görür.
- O günkü kazancını çocuklara verir ve yılanı alıp eve getirir, yaralarını iyileştirir.
- Yılan iyi olduktan sonra onu tarlaya götürüp bırakır.
- Yılan küfeciye onu takip etmesi için işaret verir.
- Yılanı takip eden küfeci yerde kocaman bir halka görür halkayı tutup hızlıca çeker ve bir kapı açılır.
- Yılan kapıdan içeri girer küfeci de arkasından gider.
- Yılan silkinir güzel bir kız olur.
- Kız küfeciye onu ölümden kurtardığı için bir iyilik yapacağını söyler ve babasının huzuruna çıkarır.
- Babası yılanların padişahı Şahmeran'dır. Küfeci Şahmeran'dan dilinin altındaki çöpü ister.
- Kız, oğlana bu çöpü yere koyunca "çöpelemin" demesini bir Arap'ın geleceğini ona ne isterse emredeceğini söyler.
- Çocuk evine döner, karnın acıkır.
- Çöpü çıkarır ve kızın söylediklerini söyler, Arap çıkar Arap'tan tavuk kızartması ister ve hemen gelir.
- Zaman geçer çocuk padişahın kızına talip olur, padişah çok masraf çıkarır.
- Küfeci Arap'ı çağırarak padişahın istediklerini kırk günde hazırlamasını söyler.
- Padişahın istedikleri olur. padişah şaşırır kızını oğlandan kurtarmak için memleketteki cadı ve sihirbaz bir kadını küfecinin sırrını öğrenmesi için görevlendirir.
- Cadı küpüne biner ve yılanı kamçıyla küfecinin memleketine gelir.
- Küpünü ve kamçısını bir mağaraya saklar ezan vakti küfecinin kapısını çalar.
- Kadın fakir olduğu halde bunları nasıl yaptığını öğrenmek ister, küfeci de her şeyi anlatır ve çöpü gösterir.
- Kadın gece yarısı çöpü oradan alarak kaçır, küpüne binerek padişahın yanına gider.
- "Çöpelemin" der karşısına Arap çıkar, padişah Arap'tan küfeciyi kuyuya atmasını ister.
- Arap, küfeci ve kedisini kuyuya atar.
- Kedi kuyuda fareyi yakalamak ister küfeci izin vermez.

- Bunun üzerine fare ona bir iyilik yapmak ister, küfeci padişahdaki çöpü kendisine getirmesini ister.

- Fareler çöpü alır küfeciye getirir.

- Küfeci çöpü alınca hemen Arap'tan kendisini kuyudan çıkarmasını emreder.

- Eve gelince Arap'ı tekrar çağırır ve padişahı yanına getirmesini Cadı kadını da öldürmesini söyler.

- Padişah gelir onu affeder, Arap padişahı sarayına götürür.

- Padişah saraya gider gitmez kızını kırk odalı köşke gelin götürür böylece ölümden kurtulur, kızı da küfeci ile evlenmiş olur.⁸³

1.2.53. Parmak Kadar Adam

- Çiftlik sahibi aşısına yemek yapmasını emreder.

- Aşçı yemeği hazırlarken ocağın başında parmak kadar bir adam çıkar.

- Aşçıdan karnının aç olduğunu söyler ve yemek ister.

- Aşçı acır ve ona bir kepçe yemek verir.

- Adam eline kepçeyi alınca bir anda tenceredeki yemeğin hepsi ortadan kaybolur.

- Aşçı durumu çiftlik sahibine anlatır, Çiftlik sahibi ocağa bir kazan daha yemek

koymasını cüce gelince de kafasına kepçeyle vurmasını söyler.

- Cüce tekrar gelir ve adamdan yemek ister adam yemek vermek istemez.

- Cüce “bir gün başına bir felaket gelir ben de sana yardım ederim” der ve hasta karısı için bir parça et ister aşçı bir parça et verir cüce gene kepçeyi alınca yemeklerin hepsi kaybolur.

- Efendisi aşçıya çok kızar bir daha yemek verirse onu kovacağını söyler.

- Aşçı üçüncü kez yemek pişirir, cüce yine ortaya çıkar, hasta çocuğu için yarım kaşık yemek ister.

- Aşçı yine dayanamaz ve kepçeyi uzatır yemekler yine kaybolur.

- Çiftlik sahibi aşçıyı kovar, yemek pişirmesi için kahyasını görevlendirir.

- Yemek pişerken cüce gelir, kahya cücenin kafasına vurur, ona yemek vermez.

- Sabah eski aşçı eşyalarını toplayıp dışarı çıkar, birden cüce aşçının karşısına çıkar ve onu takip etmesini söyler.

- Ocağın altında güzel bir eve girerler.

- Cüce, aşçıya bir kutu verir kutunun üstüne vurunca her istediğinin olacağını söyler.

⁸³ Tezel, age., s.30.

- Aşçı kutuyu alır, mutfığa döner, kahyanın karşısına geçer.
- Kutuya vurur bir çuval ekmek ister, önüne ekmekler gelir kahyaya her şeyi anlatır ve onunla vedalaşarak yola çıkar.⁸⁴

1.2.54. Üç Kardeş

- Üç kardeşten en küçüğü Kaya herkes tarafından hor görülen bir çocuktur.
- Bir gün en büyük kardeş ormana odun kesmeye gider, karşısına kısa boylu ve başında boyu kadar külâh bulunan bir adam çıkar.
- Adam çocuktan yiyecek ister, çocuk yiyeceğini vermez odun keserken yaralanır, geri döner.
- Ortanca kardeş odun kesmeye gider, aynı adam yine yiyecek ister, o da yiyecek vermez ve odun keserken yaralanır.
- Son olarak Kaya odun kesmeye gider.
- Karşına aynı adam çıkar yemeğini onunla paylaşır.
- Adam Kaya'ya bir ağaç gösterir ve bu ağacı kesmesini söyleyerek ortadan kaybolur.
- Kaya ağacı keser, kökünden altın tüylü bir kaz çıkar.
- Çok geç olduğu için bir kulübeye misafir olur.
- Kayanın misafir olduğu kulübenin sahibinin üç kızı vardır.
- Kızlar kazdan bir tüy almak isterler ve kaza yapışırlar bu şekilde Kaya ile birlikte yola çıkmak zorunda kalırlar.
- Yolda onları kurtarmaya çalışan bir adam da kaza yapışır.
- Dört kişi bu şekilde giderlerken kralın kızı onları görür.
- Bu kız hiç gülmemektedir, onları görünce gülmeye başlar.
- Kral da bunun üzerine Kaya'yı damat olarak saraya alır kız ile evlendirir.⁸⁵

1.2.55. Üç Arkadaş

- Üç arkadaş padişahın kızına aşık olur.
- İki yıl sonra tekrar buluşma kararı alarak para kazanmak için ayrılırlar.
- Çocuklardan biri iki sene sonunda buluşacakları yere gitmek üzere yola çıkar.
- Yolda bir pazar görür pazardan bir ayna alır ve cebindeki iki sene boyunca kazandığı yüz lirayı bu aynaya verir.

⁸⁴ Tezel, age.,s.27.

⁸⁵ Tezel, age., s.25.

- Aynaya bakınca istediği herhangi bir kimseyi derhal karşısında görmektedir.
- Öteki çocuk da iki sene boyunca yüz yirmi lira kazanmıştır, yolda bir halı satıcısından halı alır.
- Bu halının üzerine binince istediği yere gitmektedir.
- Üçüncü çocuk yüz lira kazanır, bu para ile bir limon alır.
- Limonu kime koklatırsa o kişi derhal dirilecektir.
- Üç Arkadaş buluşur, hepsi aldıkları eşyayı anlatır.
- İlk olarak aynaya bakma kararı alırlar, aynaya bakınca aşık oldukları padişahın kızının teneşirde yattığını görürler ve hemen halıya binip oraya giderler.
- Oraya vardıklarında kız gerçekten ölmüştür.
- Limonu kesip ona koklatırlar, kız dirilir.
- Çocuklar aralarında kavgaya etmeye başlar, bunun üzerine hakime giderler.
- Hakim aynanın ve halının parasını iade eder limonun ise kesildiğini bir daha yerine gelemeyeceğini söyleyerek kızı da limon sahibi oğlana verir.⁸⁶

1.2.56. Sihirli Değnek

- Mustafa adında bir adam ihtiyar ağanın hizmetkarlığını yapmaktadır.
- Bir gün balık tutmaya gider oltasına bir değnek takılır.
- Değneği alıp yastığının altına koyar ertesi gün ağasının yanına gider.
- Geri gelince her yeri tertemiz bulur, bunu anlamak için gizlenir.
- Değneğin içinden bir peri kızı o yokken çıkıp tüm işleri yapmakta olduğunu görür.
- Kız tam geri gideceği zaman Mustafa değneği kırar, bunun üzerine kız balıklar padişahının kızı olduğunu söyler.
- Mustafa'dan buraya padişahın sarayı gibi bir saray yaptırmasını ister.
- Oğlan denileni yapar, pahalı kumaşlardan elbiseler diktirip dağıtır.
- Padişah buna çok sıkılır oğlanı takip eder.
- Onun bir saraya girdiğini ve çok güzel bir karısı olduğunu görünce kızla kendisi evlenmek ister.
- Adamı çağırıp ondan yeni doğmuş ama üç yaşında olan bir çocuk ister, bitiremeyince de onu öldüreceğini söyler.
- Oğlan karısına her şeyi anlatır karısı da gölün kenarına gidip kardeşinin çocuğuna almasını söyler.

⁸⁶ Tezel, age., s.22.

- Çocuk padişahın huzuruna çıkar ve ona öğüt verir padişah yaptıklarına pişman olur.⁸⁷

1.2.57. İlhan

- Yoksul bir anne oğul vardır, bir gün oğlan ineği satmak için şehre gitmeye karar verir.

- Yolda bir çiftçi görür adamla konuşur.

- Çiftçi ineği alır karşılığında bir sepet fasulye verir.

- İlhan'ın annesi buna çok sinirlenir ve fasulyeleri pencereden dışarı fırlatır.

- Sabah fasulyelerin olduğu yerde bir fasulye ağacı çıkmıştır.

- İlhan hemen ağaca tırmanır ağacın en tepesinde bir kulübe ve dev olduğunu görür.

- Devın elinde bir tavuk vardır, dev tavuğun sırtını sıvazlayıp “yumurtla tavuğum yumurtla.” dedikçe tavuk bir altın yumurtlamaktadır.

- İlhan dev uyuyunca tavuğu alıp aşağı iner böylece çok zengin olurlar.

- Bir gün çocuk yine kulübeye çıkar ve devın elinde bir saz olduğunu görür.

- Bu saz sihirlidir sazı alıp kaçarken saz “Usta yetiş beni kaçırıyorlar.” diye bağırır.

- Bunun üzerinde dev uyanır ağacı keser.⁸⁸

1.2.58. Dev ile Küçük Kız

-Üç kız ormanda kaybolur bir şato görüp oraya giderler.

- Kapıyı çalarlar karşlarına bir dev çıkar.

- Dev kızların büyüğünü ayırır, diğer ikisini bir odaya kilitler.

- Büyük kıza şatoda kırk oda olduğunu kırkinci odaya girmemesi gerektiğini söyler.

- Kız dayanamaz kırkinci odaya girer.

- Dev bunu anlar ve kıza bir kalp vererek bunu yemesini söyler.

- Kız kalbi yemez gizlice çöpe atar.

- Dev kalbe seslenir, kalp de çöpte olduğunu söyler.

- Bunun üzerine dev kızı öldürür, ortanca kızı getirir.

- Bu kıza da aynı şeyleri söyler, kız dayanamaz ve odaya girer.

⁸⁷ Helimoğlu Yavuz, age. ,s.26.

⁸⁸ Helimoğlu Yavuz, age., s.37.

- Dev bu yemesi için kalp verir, kız kalbi çöpe atar, bu kız da ölür.
- Küçük kız gelir, o da yasağa uymaz ve dev ona da yemesi için bir kalp verir.
- Kız bu kalbi gizlice kediye verir.
- Dev kalbe seslenir, kalp bir midede olduğunu söyler.
- Dev bunu duyunca çok sevinir, kızla evlenmek ister.
- Kız bir sandık yaptırarak içine girer ve denizde açılıp saraydan kaçır.
- Bu sandığı bir ülkenin padişahı bulur, padişah kızla evlenir.
- Evlerinin önüne de iki tane sihirli bir aslan koyar.
- Dev kızı bulur, onu almak için köşke gelince aslanlar dev parçalar ve öldürür.⁸⁹

1.2.59. Gül Kız

- Güzel bir kız vardır, bu kız evlidir ama evinde hiçbir iş yapmamaktadır.
- Herkes bu durumdan çok şikayetçidir , kız bir gün çaresizce dua eder.
- Birdenbire evin içinde aydınlık yüzlü bir kadın belirir.
- Ona ölen annesinin yaptığı iyiliklerin karşılığı olarak on peri getirir.
- Bu on perinin her birini kızın on parmağına saklar ve parmaklarını çalıştırmasını boş tutmamasını söyler.
- Kız parmaklarını her oynattığında bir peri çıkıp tüm işleri yapar.
- Kız böylece eşiyle mutlu hayatına devam eder.⁹⁰

1.2.60. Şahmaran

- Padişah ve vezirin çocuğu olmamaktadır.
- Bir gün yaşlı bir gezgin padişaha karşı dağda bir Şahmaran olduğunu onun yavrularından birinin kuyruğunu kestirip yastığın altına koyup yatarsa çocuğunun olacağını söyler.
- Padişah ve veziri Şahmeran'ın iki yavrusunun kuyruğunu kestirip denileni yapar.
- Padişahın Nazlı vezirin de Mehmet adında çocukları olur.
- Nazlı ile Mehmet birbirine âşık olur fakat padişah buna izin vermez.
- Bunun üzerine ikisi kaçır, yorulup uyurlar.
- Şahmaran onları bulur ve ikisinin de yutar.

⁸⁹ Helimoğlu Yavuz, age., s.42.

⁹⁰ Muhsine Helimoğlu Yavuz Bir Varmış Bir Yokmuş/Anadolu Masalları 5, Can Sanat Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2019, s.13.

- Padişah ve adamları bunu görür Şahmaran'ı öldürerek Nazlı ile Mehmet'i kurtarırlar fakat çok yaşamaz ikisi de ölür.⁹¹

1.2.61. Fesleğenci Güzeli

- Bir köyde yaşayan yoksul karı kocanın oğulları vardır.
- Bu oğlan kentte kurulan pazara giderken padişahın kızının elindeki fesleğen çiçeklerini kokladığını görür ve âşık olur.
- Annesi padişahın kızını ister padişah oğlunun Kaf Dağı'nın ardındaki Anka kuşunu getirirse kızını alabileceğini söyler.
- Oğlan Kaf Dağı'na gitmek için yola çıkar.
- Yedi tane dağ aşması gerekmektedir.
- Dördüncü dağda bir kulübe görür ve hemen varıp kapısını çalar.
- Bu kulübede tek başına yaşayan yaşlı bir kadın vardır.
- Oğlan kadına her şeyi anlatır, kadın oğlanın bu cesaretinin karşısında cebinden iki tane çakıl taşını çıkartır ve başı sıkıştığında bu iki çakıl taşını birbirine sürmesini o zaman sıkıntılı durumdan kurtulacağını söyler.
- Oğlan yola çıkar, Kaf Dağı'na ulaşır.
- Bir kafesin içinde duran Anka kuşunu görür.
- Kafesin çevresi dev gibi ejderhalarla çevrilidir.
- İhtiyar kadının verdiği çakıl taşlarını cebinden çıkarıp birbirine sürter ve ejderhalar taş kesilir.
- Hemen kuşu alıp geri döner, padişah bunu görünce kızını oğlana verir.⁹²

1.2.62. Memişoğlan'ın Keçileri

- Memişoğlan adında yoksul bir çoban vardır.
- Bu çoban dört keçisini kırlarda kaval çalarak otlatır.
- Bir gün padişahın kızı mutluluk içinde dans eden keçileri görür ve babasına söyler.
- Babası hemen Memişoğlan'ı sarayına getirtir ona bir kese altın uzatır ve keçilerden birini ister.
- Memişoğlan altını kabul etmez sadece kızının sağ kolunu görmek ister, kız sağ kolunu gösterir keçiyi alır.

⁹¹ Helimoğlu Yavuz, age., s.29.

⁹² Helimoğlu Yavuz, age.,s.87.

- Bu keçi toplayıp zıplamaz, yemeden içmeden öylece durur.
- Padişahın kızı bunun üzerine Memişoğlu'nın diğer keçilerini görür ve babasından bir keçi daha almasını ister.
- Memişoğlu'dan bir kese altın karşılığında bir keçi daha satmasını isterler yine altını kabul etmez, bu kez kızın sol kolunu görmek ister.
- Kız sol kolunu gösterir keçiyi alır.
- Padişahın kızının aldığı keçiler yine oynamaz Memişoğlu'nın keçileri dans edip oynar.
- Padişah kızını evlendirmeye karar verir kızının vücudundaki benin nerede olduğunu bilen delikanlıya kızını vereceğini söyler.
- Memişoğlu da saraya gider onu gören adaylardan biri ona acır bir kese altın verip geri dönmesini söyler.
- Memişoğlu tekrar saraya gelir yine başka birisi bir kese altın verir ve onu geri gönderir.
- Üçüncü sabah tekrar saraya gider, padişahın kızının beninin sağ kolunda olduğunu söyler.
- Padişahın canı buna çok sıkılır bir koşul koyar.
- Eğer kırk tavşanı kırk gün boyunca kırlarda yayıp sulayıp hiçbirini eksiltmeden getirirse kızını ona vereceğini söyler.
- Memişoğlu denileni yapar, kırk günün sonunda hepsini padişaha teslim eder.
- Padişah bunu nasıl yaptığını sorar.
- Memişoğlu da kavalının sihirli olduğunu, onu duyan hayvanların oynayıp bir arada kaldığını söyler ve padişahın kızı ile evlenir.⁹³

1.2.63. Dev ile Padişahın Üç Oğlu

- Padişahın bahçesindeki elma ağacı her yıl üç elma vermektedir.
- Bu elmaları dev yediği için padişahın oğulları devı öldürmeye karar verir.
- Büyük kardeş ve ortanca kardeş devı öldüremez, en küçük kardeş devı yaralar.
- Kardeşleri ile kan izlerini takip ederek gittiği yeri bulurlar, izler onları bir kuyuya götürür.
- Büyük ve ortanca kardeş kuyuya inmeye çalışır ama geri çıkarlar.
- Küçük kardeş kuyuya iner devin yanında bir kız görür.
- Kız devin kızıdır, devı nasıl öldüreceğini oğlana anlatır.

⁹³ Helimoğlu Yavuz, age.,s.81.

- Oğlan da devi öldürür, sakalında saklı olan kırk odanın anahtarını alır ve kızın ortanca kardeşiyle büyük kardeşini de kurtararak yeryüzüne çıkmaya karar verir.
- Kuyunun ağzına gelirler abileri kızları yukarı çeker, küçük kız yukarı çıkmadan önce oğlana üç şey verir ve onları yanından ayırmamasını söyler.
- Herkes çıktıktan sonra sıra oğlana gelince abileri ipi keser, oğlan kuyuda kalır.
- Oğlan kızın verdiği çakmağı çıkar ortaya bir ak bir kara koç çıkar.
- Yanlışlıkla kara koça biner ve yerin dibine gider.
- Oğlan burada bir kartal görür, bu kartalın yavrularını yılandan kurtarır.
- Kartalda kırk tuluk et kırk tuluk su getirirse yeryüzüne çıkaracağını söyler.
- Oğlan kartalın dediklerini aramaya giderken bir kız devin su kaynağının önünü kapadığını ve her gün bir kurban yediğini bugünkü kurbanın da kendisi olduğunu söyler.
- Oğlan devi öldürür, bu sırada kız oğlanın sırtına devin kanını sürer.
- Kız padişahın kızıdır, padişah oğlana bir dilek hakkı verir o da kartalın dediklerini ister.
- Oğlan ile kartal yola çıkar, yolda et biter, oğlan bacağından kesip kartala verir.
- Kartal yeryüzüne çıkınca oğlanın verdiği eti dilinin altından çıkarır ve bacağına yapıştırır.
- Oğlan babasının sarayına varır ve nişanlanacağı kızla babasının evlenmek üzere olduğunu görür.
- Kız padişahıktan evlenmek için oğlana verdiği üç nesneyi istemiştir, böylece oğlanı görecektir.
- Bunlardan biri çakınca ak koç ve kara koç çıkan bir çakmak, biri altın bir tazının altın tavşanı kovaladığı altın bir tepsi üçüncüsü de bir fındığın içinde yer alan makas kesmedik bir giysidir.
- Keloğlan demircinin çakınca ak koçla kara koç çakan çakmağı yapmaya çalıştığını görür ve bir tepsi bir üzüm bir tepsi bir tepsi fındık karşılığında bu çakmağı demirciye verir.
- Kuyumcular çarşısına gider altın tepsiyi bir tepsi üzüm bir tepsi fındık karşılığında verir.
- Terziler çarşısında da aynı şeyleri isteyerek padişahın istediği giysiyi onlara verir.
- Düğünün son günü at yarışları olmaktadır.
- Oğlan tılsımlı bir ata biner ve yarışta abilerinin boynunu kılıçla keser.

- Babası meydana çıkınca ona kıyamaz ve her şeyi anlatıp kızla kendisi evlenir.⁹⁴

1.2.64. Sihirli Buz Çiçeği

- Gülpembe ve Gülbeyaz adında iki kardeş aileleri ile yaşamaktadır.
- Bir gün babaları ormana odun kesmeye gider ama geri gelmez.
- Anneleri kocasını aramaya çıkar fakat ikisi de eve dönmez.
- Kızlar anne ve babasını aramak için ormana gider.
- Dinlenirlerken bir dağ keçisinin yardım istediğini duyarlar.
- Onu sıkıştığı kayalıklardan kurtarırlar, keçinin nasıl konuşabildiğini sorarlar.
- O da büyülendiğini söyler, kızlar yollarına devam eder.
- Yolda yaralı bir kartalın yardım istediğini duyarlar ve ona yardım ederler ona da aynı soruyu sorarlar ve aynı cevabı alırlar.
- Yollarına devam ederken ederler fakat ümitsizliğe düşüp ağlamaya başlarlar.
- Bu sırada karşlarına bir cüce çıkar, yüksek bir dağda bulunan sihirli buz çiçeğini bulurlarsa bu çiçeğin onlara yol göstereceğini söyler.
- Kızlardan dağa ulaşır ama çok dik olduğu için çıkamazlar.
- O sırada yardım ettikleri dağ keçisi gelir ve kızları sırtında dağa çıkarır.
- Dağın en dik yerine gelince bu sefer onlara kartal yardım eder ve dağın tepesine gelirler.
- Kızlar çiçeği bulur ellerine aldıkları anda önlerine bir yol çıkar, yol onları tekrar ormana getirir.
- Çiçek yolu göstermeye devam eder ve bir mağaranın içine girerler.
- Burada anne ve babalarının büyücü tarafından hapsedildiğini görürler.
- Çiçeğin yol göstermesi ile büyücüyü bulurlar çiçeğin ışığının yansıması ile büyücü toz haline gelerek yok olur.
- Büyücünün yok olması ile yaptığı bütün kötü büyüler bozulur.
- Karanlık mağara muhteşem bir saraya dağ keçisi ve kartal da sarayın sahipleri olan iki prens dönüşür, anne ve babaları da kurtulur.
- Prens, büyücünün onları keçi ve kartala dönüştürdüğünü kurtuluşlarının ancak iki güzel kızın elinden olacağını söylediğini anlatır, kızlar ile prensler evlenir.⁹⁵

⁹⁴ Muhsine Helimoğlu Yavuz, Gel Zaman Git Zaman/ Anadolu Masalları 2, Can Sanat Yayınları, 3. Basım, İstanbul 2018, s.45.

⁹⁵ Helimoğlu Yavuz, age., s.60.

1.2.65. Fındık Beyler

- Ülkelerden birinde Fındık Beyler adında beş kardeş yaşamaktadır.
- Bu beş kardeşin mutluluğunu kötü bir cadı kıskanır ve mutluluklarına engel olmak ister.
- Cadı onların evlerini yıkmaya karar verir ve yıkar.
- Bunun üzerine beş kardeş kendilerine yeni ev yapar.
- En küçük kardeş evini bezden, ortanca kardeşler birlikte evlerini saz ve samandan, dördüncü kardeş evini su ve topraktan, abileri ise evini tuğla ve betondan yapar.
- Bu sırada Cadı evindeki küresinden olup biteni izler, süpürgesine atlar ve Fındık Beylerin evlerinin olduğu yere gelir.
- Onların mutluluklarını bozmak için önce en küçük kardeşin evine üfler ev hemen yıkılır.
- Küçük kardeş cadıdan kaçır, ortanca kardeşin evine gelir.
- Cadı bir kez daha üfler ve ortanca kardeşlerin evleri de yıkılır.
- Dördüncü kardeşin evine giderler ama cadı bu evi de yıkar.
- Son olarak en büyük abilerin yanına giderler, cadı üfler ama evi yıkamaz.
- Buna dayanamaz ve hırsından çatlar ölür, kardeşler de cadıdan kurtulur.⁹⁶

1.2.66. Esil ile Yeşil

- Köyün birinde annesi ile yaşayan Ali adında bir genç vardır.
- Ali ve annesi çok yoksuldur.
- Bir gün Ali evlerinin mahzenine iner, orada dedesinden kalma sandığı açır.
- Sandığın içi kitap doludur, bu kitaplardan bir kağıt parçası düşer.
- Kağıtta yazılanları heceleye heceleye okur “Esil Yesil Lef” demesi ile iki cin ortaya çıkar.
- Cinlerden biri ak diğeri karadır. Ak cinin adı Esil kara cinin adı Yeşil’dir.
- Cinler Ali’ye ne istediğini sorar, Ali de çok yoksul olduklarını yoksulluktan kurtulmak istediğini söyler.
- Esil onu dürüst ve başarılı bir insan olmalıyı öğreteceğini ama çok çalışması gerektiğini söyler.
- Ali vaktinin kalmadığını söyleyerek Esil’in gitmesini Yeşil’in ise kalmasını ister.

⁹⁶ Helimoğlu Yavuz, age., s.13.

- Yesil “Alaza Yalaza Zulem” dediği zaman istediği bir hayvana dönüşeceğini, annesinin bu hayvanı kasabadaki pazara götürüp satmasını ancak yuları alıcıya vermemesini, köye dönünce yuları tutup bu sihirli sözü tekrar ederse Ali'nin yine eski haline döneceğini ve böylece çok para kazanacaklarını söyler.

- Ali hemen koşup annesine olanları anlatır.

- Annesi ertesi gün “Alaza Yalaza Zulem” der ve Ali gösterişli bir ata dönüşür.

- Annesi atı pazara götürür ama yuları satıcıya vermez.

- Köye dönünce yanında getirdiği yuları tutup sihirli sözü söyler, Ali tekrar eski haline döner.

- Zaman geçer, Ali ve annesi zengin olur yaşlı bir Tüccar bu işin sırrını öğrenmek ister onları takip eder.

- Annesinden yuları ile birlikte hayvanı satın alır.

- Yaşlı tüccar pazar yerinden çıkar çıkmaz yuları öküzün boynundan çıkarıp hemen oracıkta yakar.

- Böylelikle tekrar insan olma olanağı kalmayan Ali ömrünün geri kalan kısmını öküz olarak geçirir.⁹⁷

1.2.67. Avcı ile Çocukları

- Bir gün Avcı'nın karısı hastalanır, tavşan eti ister.

- Avcı, kızı ve oğlu ile ava çıkar.

- Yolda oğlan çok susar geyik izinden su içer ve bir geyiğe dönüşür.

- Kız ve oğlan ormanda kaybolur kızın cebinde sihirli bir ayna vardır çıkarıp ona bakayım derken aynayı yere düşürür ve hemen orada bir göl oluşur.

- Bir süre sonra kız saçlarını taramak ister cebinden tarağını çıkarır, kız tarağı elinden düşürür kocaman bir orman olur.

- Bu ormandaki meyve ve hayvanlarla karınlarını doyururlar.

- Akşam olunca kız bir ağacın üstüne çıkar ve orada uyur. Sabah padişahın oğlu atını sulamak için pınara gelir fakat at ürker.

- Şehzade eğilip suya bakınca kızın görüntüsünü görür kızı ağaçtan indirmek ister ama kız inmez.

- Bunun üzerine ağacı balta ile kesmeye başlar.

⁹⁷ Muhsine Helimoğlu Yavuz, Esil ile Yesil/Anadolu Masalları 4, Can Sanat Yayınları, 2. Basım, İstanbul 2017, s.11.

- Akşam olur kız, kardeşine olanları anlatır geyik kesilen ağacı üç kere yalayarak yine eski haline getirir.

- Ertesi sabah yine padişahın oğlu ağacı eski haline geldiğini görür kızla konuşur ve kızı saraya götürmeye ikna eder.

- Kız padişahın oğlu ile evlenir, bu sırada kardeşi de eski haline dönüp insan olur.⁹⁸

1.2.68. İhtiyar Balıkçı

- İhtiyar balıkçı bir gün teknesine binip balığa çıkar ve oltasına altın saçlı bir peri kızı takılır.

- Peri kızı balıkçıya yardım etmek için oltaya takıldığını söyler.

- Balıkçı korkar eve gider karısına her şeyi anlatır karısı bunun bir ödül olduğunu söyler.

- Balıkçı ertesi gün yine aynı yere gidip oltasını atar peri kızı yine oltaya takılır.

- Peri Kızı ona ne dilerse yerine getireceğini söyler.

- Balıkçı ailesi ile birlikte yiyebileceği güzel bir yemek ister peri kızı da akşam eve gidince yemeği hazır bulacağını söyler.

- Balıkçı eve dönünce zengin bir sofranın başında karısını ve çocuklarını bulur.

- Ertesi sabah yine aynı yere gider peri kızından bir saray ister, peri kızı dileğinin olacağını söyler.

- Balıkçı evine gidince sarayın yapıldığını görür.

- Bu sefer ihtiyar, peri kızından köyün efendisi olup herkese hükmetmeyi ister.

- Peri kızı balıkçının bencil ve açgözlü olduğunu anlayınca verdiği tüm şeyleri elinden alır ve balıkçıyı eski yoksul hayatına geri gönderir.⁹⁹

1.2.69. Yasemin

- Bir annenin yedi tane oğlu vardır.

- Oğlanlar kendilerinin hiç kız kardeşleri olmadığını öğrenirler ve bunun üzerine annelerini bırakıp giderler.

- Onlar gittikten sonra kadının bir kızı olur ve adını Yasemin koyar.

- Kız büyüyünce kendisinin bir erkek kardeşinin olup olmadığını sorar annesi de yedi tane kardeşinin olduğunu ama kız kardeşleri olmadığı için gittiklerini söyler.

- Kız abilerini bulmak için yola düşer kardeşlerinin yaşadığı kulübeye gelir.

⁹⁸ Helimoğlu Yavuz, age., s.47.

⁹⁹ Helimoğlu Yavuz, age., s.67.

- Ortalığı temizleyip yemek pişirir sonra da uyuyakalır.
- Akşam oğlanlar gördükleri karşısında şaşırırlar içeride Uyuyan kızı görürler ve onun kardeşleri olduğuna öğrenirler.
- Bir gün oğlanlar ava gider kız evde işleri yaparken ocaktaki ateşin söndüğünü görür.
- Ateş bulmak için evden uzaklaşır, dev anasının oturduğu kulübeye gider.
- Ondan ateş ister dev anası kızı tuzağa düşürür onun kanını emer.
- Oğlanlar kardeşlerini bulur, onu devden kurtarırlar.
- Eve götürürlerken kızın ayağına büyü bir çuvaldız batar ve kız ölür.
- Kardeşleri onun neden öldüğünü anlayamaz ve toprağa gömmek istemediklerinden bir tabuta koyup eşeğin sırtına bağlayıp eşeği de serbest bırakırlar.
- Köylüler kızın ölüsünü bulur.
- Kızın ölüsünü yıkayan kadın kızın topuğundaki çuvaldızı görüp çıkarır ve kız hemen dirilir kalkar.
- Kızı köyden biriyle evlendirirler.
- Zaman geçer Yasemin'in bir kızı olur, yedi kardeş bu köyden geçerken bir çocuğu kardeşlerine benzetirler ve onu severler.
- Çocuk annesine her şeyi anlatır, Yasemin abilerine kavuşur.¹⁰⁰

1.2.70. Kötü Kral

- Bir ülkenin çok kötü bir kralı vardır Bu Kural kendi halkı ve komşu ülkelerle iyi geçinemez.
- Bir gün kralın kızı Züleyha hastalanır, Kral tellallar çıkarıp kızını kim iyileştirirse onunla evlendirileceğini duyurur.
- Komşu ülkelerin birinde iyi kalpli bir kral ve oğlu vardır.
- Bu kral kendi ülkesinin yaşlı bilgesini oraya gönderir.
- Yaşlı adam kızın iyileşmesi için Kaf Dağı'ndaki devler ülkesindeki ormandan sihirli otun suyunu içmesi gerektiğini söyler.
- Kralın iyi kalpli oğlu hemen bu otu aramaya çıkar.
- Oğlan burada devleri görür, korkup bir kayanın arkasına saklanır.
- Bu sırada oğlanın yanına bir iyilik perisi gelir ve otu oğlana verip kaybolur.
- Oğlan sevinçle ülkesine döner kız bu otun suyunu içerek iyileşir.

¹⁰⁰ Helimoğlu Yavuz, age., s.72.

- Kötü kral yaptıklarından pişman olur ve kızını bu kralın oğlu ile evlendirir.¹⁰¹

¹⁰¹ Helimoğlu Yavuz, age., s.75.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİHİR KAVRAMI VE ANLATILARDAKİ YERİ

1. SİHİR KAVRAMI VE ÇEŞİTLİ TANIMLARI

Hayatın en önemli olgularından birini oluşturan iyilik ve kötülük insanlığın düşsel ve fiziksel yaşamını etkileyen ve duygusal standartlarını belirleyen kavramlardandır. Bu kavramların sınırlılıkları ve tanımları zaman zaman tartışma konusu olsa da toplumların ve bireylerin ortak ahlak bilincinin oluşmasında oldukça önemlidir.

Bu kavramlardan yola çıkarak insanlık duygularını ve toplumsal normlarını belirlemiş ve bu olguları kazanma ya da kaybetmek için birtakım yollara başvurmuştur. Bu yollardan biri de büyü ya da diğer adıyla sihirdir.

Kelime anlamı olarak “*Tabiat kanunlarına aykırı sonuçlar elde etmek iddiasında olanların başvurdukları gizli işlem ve davranışlara verilen genel ad, afsun, efsun, sihir, füsün, bağı.*”¹⁰² anlamına gelen büyü, Eski Türk dilinde “bügi, bögü” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Sözlükte “*bir şeyi olduğundan başka türlü göstermek, aldatmak, oyalamak; birinin ilgisini çekmek, gönlünü çelmek*” mânalarında masdar olan **sihr** kelimesi “*hile, aldatma; sebebi gizli kalan iş*” anlamlarında isim olarak da kullanılmaktadır (Lisânü’l-‘Arab, “*şhr*” md.; Kāmus Tercümesi, II, 381-383). Râgıb el-İsfahânî’nin açıklamalarından hareketle sihir terimini “*el çabukluğu, göz boyama ve yıldızlı sözler söyleme yoluyla gerçekleştirilen hile ve aldatma işi, şeytanla yakınlık kurup ondan yardım alma ve nesnelerin şeklini değiştirme iddiası*” diye tanımlamak mümkündür.¹⁰³

Toplumların düşünce, inanç ve yaşayışlarına önemli ölçüde etki eden bu eylemin kökeni çok eski tarihlere dayanmaktadır. İnsanların çeşitli amaçlar için başvurdukları sihrin ortaya çıkışını tam anlamıyla tespit etmek ve tarihlendirmek zordur. Gerek tefsir kitaplarına gerekse ilgili kitaplara baktığımızda Bâbilliler döneminde çok yaygın bir şekilde kullanıldığı ve yıldızlarla ilgili çalışmaların ve haberlerin ilk kez Hz. İdris döneminden kaldığı nakledilmektedir. Belki de bu kanaatin sebebi şudur: “Hz. İdris ilk defa kalemle yazı yazan ve yıldızlarla ve hesap işleriyle ilk defa meşgul olan kişidir.”

¹⁰² TDK Güncel Türkçe Sözlük (Erişim Tarihi: 20.12.2021)

¹⁰³ TDV İslam Ansiklopedisi “sihir” (Erişim Tarihi:18.01.2022)

*İbn Aşur, sihrin eski medeniyetlerin kaynağından çıkan bilgilerden olduğunu, bu medeniyetle de doğu şehirlerini kastettiğini, zira Keldan, Bâbil ve Mısır'da aynı dönemde ortaya çıktığını ve Mesih'ten önce kırk yılında bu her iki milletin sihir öğretilerini bildiğine dair bilgiler olduğunu; ayrıca Mısır'da büyüyle ilgili kalıntılar bulunduğunu söylemektedir.*¹⁰⁴

Tüm bu bilgilerin yanı sıra Kur'an' da da bahsedilen, yapılması kesinlikle yasaklanan sihrin Hz. Musa'nın Firavun ile bu konudaki mücadelesi üzerinden örnekendirilmekte olup Bakara sûresinin 102. Âyetinde de geçmektedir.

*Burada Hz. Süleyman'ın hükümlerinin sihre dayandığını söyleyen Yahudiler eleştirilmekte, bazı kişilerin topluma zararı dokunan ve karı kocanın arasını ayırmayı hedefleyen şeyleri öğrendikleri, halbuki Allah'ın izni olmadıkça kimsenin kimseye zarar veremeyeceği bildirilmektedir. Ayette şeytanlar, onlara uyan insanlar, Hârût ve Mârût sihirle ilişkili taraflar olarak gösterilmektedir. Burada şeytanlara tâbi olanlarla Hz. Süleyman (veya Hz. Muhammed) devrinde yaşayan Yahudilerin, Hârût ve Mârût ile de iki meleğin veya Bâbilli iki kralın yahut iki taifenin kastedilmiş olabileceği belirtilmektedir.*¹⁰⁵

Hârût ile Mârût adlı iki meleğin yeryüzüne gönderildikten sonra yaptıkları günahlar yüzünden Allah tarafından cezalandırılıp Babil'de ateş dolu bir kuyuya baş aşağı asılması sonucu insanlarla sihir yoluyla konuşmaya başlamaları ve onlara sihrin nasıl yapılacağını öğretmeleri en yaygın bilinen sihrin ortaya çıkış anlatısıdır.

Dinlerde ve inançlarda kötü yönüyle ele alınan sihrin amacına göre de farklı yaklaşımlar içerdiği bilinmektedir. Örneğin kayıp eşyaları bulma, insanı kötü huylarından arındırma vb. amaçlarla yapıldığında insanlara yardımda bulunan bir eylem olarak görülen sihir, bazı anlatılarda bu özelliği ile karşımıza çıkmaktadır. Katip Çelebi "Keşfü'z Zûnun" adlı eserinde sihrin bir ilim olduğunu savunmaktadır. Simya, parapsikoloji gibi okült uygulamaların temelini oluşturan sihrin bu yönüyle ayrı bir araştırma konusu olduğunu belirtmekte fayda vardır.

¹⁰⁴ Erdoğan Akyüz, Sihir Geleneği ve Kur'an'da Sihir Kavramı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 2017, s.15-16.

¹⁰⁵ TDV İslam Ansiklopedisi "sihir"(Erişim Tarihi:18.01.2022)

1.1. ANADOLU MASALLARINDA SİHİR VE ÇEŞİTLERİ

İnsan hayatını son derece değiştirebilecek ve etkileyebilecek bir eylem olan sihrin diğer toplumlarda olduğu gibi Anadolu toplumunda da önemini koruduğu bilinmektedir. Geçmişten günümüze kadar uzanan süreçte pek çok farklı şekilde sihir yapma ya da sihrin etkilerinden korunma yollarına giden toplumlar bunu sözlü ve yazılı anlatılarına da yansıtmıştır.

Sihri anlatma ve örneklendirmeye en müsait edebi türlerden biri masallardır. Kahramanın diğer dünyalar ve bu dünyada yaşayan varlıklarla iletişime geçmesi ancak olağanüstü bir güçle gerçekleşebilecek bir eylemdir. Bunun en kolay yolunu ise sihir oluşturmaktadır.

Olağanüstülük ve normal dışı varlıklarla muhatap olunması yönüyle sihir ile ortaklık gösteren masallarda, sihrin pek çok türüne rastlamak mümkündür. Çeşitli masallarda bahsedilen sihir iyi amaçla ve kötü amaçla yapılan sihir olarak iki şekilde görülmektedir.

Kahraman sihirli güce ve sihir bilgisine çoğu anlatıda belirli bir erginliğe yani hazır bulunuşluğa erişerek ulaşmaktadır. Kahramanın bir maceraya atılması, normal yaşamının dışına çıkmak istemesi ya da içinde bulunduğu zor durumdan kurtulması ancak bir sihirli güç ile gerçekleşmektedir. Bu sihirli güç kahraman için iyi sihir sayılsa da rakip ya da düşman için kötü sihrin bir örneğidir.

Sihrin türlerine geçmeden önce bu sihirlerin ortaya çıkma nedenlerine, iyilik ve kötülük kavramlarına değinmek gerekir.

Geçmişten günümüze iyilik ve kötülük tartışıl原因miş iki zıt kavramdır. *Kötülük, genel olarak ahlaki (moral), ve doğal (fiziksel, natural) kötülük olarak sınıflandırılır. Metafizik kötülük felsefi literatürde ilk kez Leibniz tarafından kullanılmıştır. Metafizik kötülük kötülüğün potansiyel varlığını merkeze alır. Ahlaki (moral) kötülük insanın iradesi ile gerçekleştirilen kötülükleri karşılar. İnsanın özgür bir varlık olarak ortaya koyduğu eylemlerle ve onların sonuçlarıyla ilgili olan insan kaynaklı kötü durumlar için kullanılır.*¹⁰⁶

Kötülük amacıyla yapılan sihir insanın bilerek gerçekleştirdiği ahlaki kötülükler arasında yer almaktadır. Amacı yapılan kişi üzerinde olumsuz bir durum oluşturmak ve

¹⁰⁶ İbrahim ÖZKAN, Helvacı Güzeli Masalında Kötülük Çeşitleri ve Kötülük Tipleri, TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Araştırmaları Dergisi, Sayı: 24, 2021, s.108-109.

onu güçsüz hale getirmek olan kötü sihirde bu durum kişide geçici bir süre etkili olabildiği gibi bazen de kötü sihre maruz kalanın ölümüyle de sonuçlanabilmektedir. Örneğin, incelemiş olduğumuz “Üvey Ana” adlı masalda üvey annenin kızın güzelliğini kıskanarak onu büyü yoluyla öldürmesi buna örnektir.

Kötülüğün tam zıttı sayılan iyilik ise masallarda temelde vurgulanmak istenen ahlaki kavramdır. Sözlük anlamı “Karşılık beklenilmeden yapılan yardım.”¹⁰⁷ şeklinde karşımıza çıkan iyilik; ahlaki normların oluşmasında, toplumun ve bireyin eğitilmesinde özü oluşturan faktördür. Masalın da bir tür olarak ortaya çıkmasındaki temel amaç yine budur. Masalın sonunda iyilerin kazanması, kötülerin cezalandırılması, masal metinlerinde iyilerin hep yardım görmesi bunun en önemli örneğidir.

Masalda iyi- kötü ayrımının yapılabilmesi için kahraman ilk olarak kötülük ile sınanır. Kahraman, normal hayatında ortaya çıkan olağanüstü, beklenmeyen bu sorunu yine olağanüstü bir güçle çözmek zorundadır. Burada karşısına çeşitli sihirli nesnelerin ve sihir bilgisine sahip kişilerin çıktığı görülmektedir.

Anadolu masallarında sihir bilgisine sahip kişileri Hızır, cadı kadın, yol gösterici ebeveyn ya da bilge kişi, kahramanın sevdiği, kıskanç rakip şeklinde sıralamak mümkündür.

Hızır, yol gösterici bilge kişi ve kahramanın sevdiği gibi yardımcıları iyiliğin birer temsili niteliğinde olurken; üvey anne, cadı kadın, kıskanç rakip ise kötülüğün temsilidir. *Masal içerisindeki olay örgüsünde kötülük; kimi zaman doğruyu göstermek için, kimi zaman kahramanı cezalandırmak için, bazı durumlar kahramanı doğru yola yönlendirmek için karşımıza çıkar. Kahramanın kahraman olabilmesi için bazı durumlarda kötülük unsuru gereklidir. Kötü kahramanlar da masallarda bu şekilde ortaya çıkar.*¹⁰⁸ Bu kişiler kahraman üzerinde sihir yoluyla bir etki kurar ve onu ya tehlikeye ya da kurtuluşa götürür. Sihir yoluyla kahramanın etkilenmesi ya da kahramanın sihir ile sorununu çözmesi için birtakım sihirli nesne ve varlığa ihtiyacı vardır. İncelemiş olduğumuz masallarda geçen sihirli nesneler ya da varlıklar ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır:

¹⁰⁷ TDK Güncel Türkçe Sözlük (Erişim tarihi: 10.08.2022).

¹⁰⁸ Erhan Solmaz- Zehra Akılmak, Özbek Masallarındaki Kötücül Unsurlar Üzerine Bir İnceleme, Gelecek Vizyonlar Dergisi, Cilt:5 Sayı:6, 2021, s.46.

Tablo 1. Sihirli Nesneler

Sihirli Nesneler	Tespit Edilen Sayı
Sihirli iğne	1
Sihirli tahta	1
Sihirli tüy	3
Sihirli kıl	2
Sihirli deri	1
Sihirli tokmak	1
Sihirli tel	1
Sihirli boncuk	1
Sihirli değnek/çubuk	4
Sihirli saç teli	1
Sihirli fırça	1
Sihirli sabun	1
Sihirli silahlık	1
Sihirli oluk	1
Sihirli kuşak	1
Sihirli kılıç	1
Sihirli saat	1
Sihirli çizme	1
Sihirli kutu	2
Sihirli taş	1
Sihirli çakmak	1
Sihirli yular	1
Sihirli çuvaldız	2
Sihirli gömlek	1
Sihirli elbise	2

Tablo 2. Sihirli Ev Eşyaları

Sihirli Ev ve Eşyaları	Tespit Edilen Sayı
Sihirli sahan/çanak	1
Sihirli çekmece	1
Sihirli tarak	1
Sihirli ayna	3
Sihirli halı	1
Sihirli tepsi	1

Tablo 3. Sihirli Müzik Enstrümanları

Sihirli Müzik Enstrümanları	Tespit Edilen Sayı
Sihirli saz	1
Sihirli kaval	1

Tablo 4. Sihirli Bahçeler ve Bitkiler

Sihirli Bahçeler ve Bitkiler	Tespit Edilen Sayı
Sihirli gül	1
Sihirli yaprak	1
Sihirli çiçek	1

Tablo 5. Sihirli Taşıtlar

Sihirli Taşıtlar	Tespit Edilen Sayı
Sihirli küp	2
Sihirli post	1

Tablo 6. Sihirli Meyveler ve Sebzeler

Sihirli Meyveler ve Sebzeler	Tespit Edilen Sayı
Sihirli elma	5
Sihirli biber	1
Sihirli fasulye	1
Sihirli ot	4
Sihirli armut	1

Tablo 7. Sihirli Bedensel Uzuvlar- Hayvan

Sihirli Bedensel Uzuvlar ve Hayvanlar	Tespit Edilen Sayı
Sihirli kuyruk	1
Sihirli kanat	1
Sihirli İçecek	Tespit Edilen Sayı
Sihirli su	1

Anadolu masallarında tespit edilen sihirli nesne ve varlıklar toplamda 65 tanedir. Bunlardan 34 tanesini sihirli nesneler oluştururken 8 tanesini sihirli ev eşyaları, 2 tanesini sihirli müzik enstrümanları, 3 tanesini sihirli taşıtlar, 3 tanesini sihirli bahçeler ve bitkiler, 12 tanesini sihirli meyveler ve sebzeler, 2 tanesini sihirli bedensel uzuvlar ve 1 tanesini ise sihirli içecek oluşturmaktadır.

Kahramanın kılık değiştirmesi, düşmanından kurtulması, yaşadığı dünyaya geri dönmesi ya da ganimet elde etmesi gibi pek çok durumda sihirli nesnelerden ve varlıklardan faydalandığı görülmektedir. Örneğin “ Fesleğenci Güzeli” adlı masalda kahraman düşmanından kurtulmak için cebindeki taşları birbirine sürter ve düşmanı taş kesilir. “ Kötü Kral” masalında kahraman sihirli otun suyunu içer ve içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulur.

Tüm bu incelemeler ve tespitler sonucunda çalışmamızın kaynağı olan masallardan hareketle iyi amaçla yapılan sihirler arasında şunlar gösterilebilir:

1. Kahramanı zorluktan veya düşmanından kurtarmak amacıyla yapılan sihir
2. Çocuk sahibi olabilmek için yapılan sihir.
3. Yolculuk için yapılan sihir.
4. Güç için yapılan sihir.
5. Kılık değiştirmek için yapılan sihir.

Kötü amaçla yapılan sihirler arasında ise şunlar gösterilebilir:

1. İnsanı öldürmek amacıyla yapılan sihir.
2. Kıskançlık, çekememezlikten kaynaklı yapılan sihir.
3. İnsanın kılık değiştirmesine neden olup onu cezalandırmak amacıyla yapılan sihir.
4. Sonsuz uykuya daldırmak için yapılan sihir.
5. Bedenen zarar vermek amacıyla yapılan sihir.

İncelemiş olduğumuz Anadolu masallarında en çok karşılaşılan iyi ve kötü sihir örnekleri bu şekilde olup masalların toplamında bu örnekler çeşitlilik göstermektedir. Yapılan bu sihirlerin yapılış şekillerinden çok amaçlarının ön planda olması tespit etmiş olduğumuz önemli bir detaydır. Masallarda anlatıcının bu detaya çok girmemesi ve sihrin amacına ya da sonucuna odaklanması ise bu eylemin etkisinin bir göstergesidir.

2. ANADOLU MASALLARINDA KAHRAMANIN DÖNÜŞÜM YOLCULUĞU

Masallarda karşımıza çıkan en önemli özelliklerden biri de masal kahramanının bir dönüşüm içerisinde olmasıdır. Hayatına normal şartlar altında başlayan ya da devam eden kahraman zamanla çeşitli etkenler nedeniyle farklı bir hayat standardına geçmektedir. Bunun başlıca nedenlerinden biri de masal kahramanının olağanüstülükleri yaşamaya ya da aktarmaya olan müsaitliğidir.

Kahramanın sadece masalarda değil pek çok anlatı türünde bu değişimini ve dönüşümünü görmek mümkündür. Efsane, destan vb. türlerde olduğu gibi masalarda da ilk olarak kahramanın bu uyanışının ortamı hazırlanır.

Kahraman içinde bulunduğu durumu değiştirmek, amacına ulaşmak için bu dönüşümü gerçekleştirmek zorundadır. Joseph Campbell' a göre kahramanın mitolojik macerasının standart yolu geçiş ayinlerinde sunulan formülün büyütülmüş halidir: ayrılma- erginlenme- dönüş¹⁰⁹ şeklinde tanımlandığı bu süreç kahramanın bir birey olması için gereklidir.

¹⁰⁹Joseph Campbell, Kahramanın Sonsuz Yolculuğu, İthaki Yayınları, İstanbul 2017,s.35.

Büyüyen bireyin ebeveynlerinin otoritesini terk etmesi erginlenmenin en zor ama en başarılı örneğini oluşturmaktadır. Kahraman artık hayata atılırken kendi başına kararlar vermeli ve bunları aile otoritesinden etkilenmeden uygulamalıdır. Kahraman için bir zorunluluk olan bu durum bazen tesadüflerle bazen de bilinçli bir şekilde gerçekleşir.¹¹⁰

Bilinçli gerçekleşen otoriteyi reddetmede en temel sorunu babanın egosu yetersizliği ya da olmaması oluşturmaktadır. Kahraman oluşan bu otorite boşluğunu anlatıda maceraya atılarak ve sonuçta galip gelerek tamamlamaktadır. Gücün sembolü olan baba kahramanın aynı zamanda bir rakibi olarak da karşımıza çıkmaktadır. İncelemiş olduğumuz bazı masallarda babanın kahramanın önüne engeller koyması ya da kahramanın sevdiği kadınla evlenmek istemesi bunun en önemli örneklerinden biridir.

Kahramanın içinde bulunduğu bu durumdan kurtulması için en az rakip kadar güçlü olması gerekir. Bu yüzden çoğu anlatıda kahraman isteyerek bir maceraya ya da diğer anlamıyla güç arayışına gider.

*Bir kahraman olağan dünyadan çıkıp doğaüstü tuhaflıklar bölgesine doğru ilerler. Burada masalsı güçlerle karşılaşır ve kesin bir zafer kazanılır kahraman bu gizemli maceradan benzerleri üzerinde üstünlük sağlayan bir güçle geri döner.*¹¹¹ Bu süreçte kahramanın belli sınavlardan geçmesi ve doğru kararlar alması onu birey olma yolunda etkileyen diğer önemli noktayı oluşturmaktadır. Aile otoritesini aşmayı başarabilen kahraman ikinci olarak bu sınavlarda başarılı olmalıdır.

Dönüşüm, kahramanın yola çıkışı ise ilk olarak Campbell'in "maceraya çağrı" olarak adlandırdığı aşama ile başlar. Çağrılar reddedilemez duruma gelinceye kadar tekrarlanır kahraman isteyerek ya da sezgisel olarak yolunu seçer. Bazı durumlarda kahramanın bu çağrıları reddettiği de görülmektedir. Bu reddediş beraberinde kahramana çeşitli zararlar getirmektedir.

*Çağrıyı reddetmemiş olanlar için, kahramanın yolculuğundaki ilk karşılaşma, maceracıya aşması gereken ejderhalara karşı tılsımlar sağlayan koruyucu bir figürle yaşanır.*¹¹² Bir yardımcı, aracı, kaza ya da tesadüf ile kahraman dönüşümüne atılır.

¹¹⁰ Otto Rank, Kahramanın Doğuş Miti, Pinhan Yayıncılık, İstanbul 2016, s.77.

¹¹¹ Campbell, age., s.35.

¹¹² Campbell, age., s.70

Kocakarı, hayvan, derviş, ihtiyar bu yardımcılardan bazılarıdır. Bu yardımcılar kahramanın yolculuğunda ihtiyaç duyacağı bilgileri, tılsım ya da öğütleri verenlerdir.

“ilk eşiğin aşılması” ve erginlenmenin hazırlayıcısı “balının karnı” olarak adlandırılan kahramanın yeniden doğumundan sonra kahramanın yolculuğu, asıl sınavların olduğu bölümle “erginlenme” ile devam etmektedir.

*Bu bölümde eşiği aştıktan sonra kahraman bir dizi sınavdan geçmek üzere tuhaf biçimde akışkan, belirsiz biçimlerin rüya dünyasında ilerler. Kahraman bu bölgeye girmeden önce karşılaştığı doğaüstü yardımcının önerileri, tılsımları ve gizli araçlarından yardım almaktadır.*¹¹³

Böylece kahraman onu yükseltecek ve amacına ulaştıracak en zorlu aşamaya gelir. “sınavlar yolu” nu aştıktan sonra ise “tanrıçayla karşılaşma” gerçekleşir. Masallarda bu bazen bir şehzade bazen bir peri padişahının kızı ya da bilinmeyen diyarların, ülkenin padişahı, sultanı şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

*Kahraman çeşitli zorluklardan geçerek, değişik sınavlara tabi tutularak iç disiplini sağladıktan sonra dönüş aşamasına geçer. Bu aşama kahramanın içsel yolculuğuna çıkışını tamamladığını yani ruhsal bütünlüğünü sağladığını ve bireyleşme sürecinin sonuna gelindiğini ifade etmektedir.*¹¹⁴

Bazı anlatılarda kahramanın dönüşü reddettiği görülse de masallarda çoğunlukla bunun gerçekleştiği görülmektedir. *Kahramanın macerası, ya kaynağa nüfuz etme ya da birtakım erkek ya da kadın, insan ya da hayvan kişileşmelerin yardımıyla sona erdiğinde maceracının yaşam değiştiren ödülüyle birlikte dönmesi gerekir.*¹¹⁵ Bu ödül kahramanın döndüğünde asıl dünyasında gerçekleştireceği değişim için önemlidir.

Bahsedilen otorite boşluğu ve duygusal boşluk ancak bu ödül ile tamamlanmaktadır. Masallarda bu ödülün yaygın olarak bir eş, bir makam ya da zenginlik olduğu görülmektedir. Erginlenmesini tamamlayan kahraman artık tıpkı babası, ebeveynleri gibi bir makama, güce sahip olmayı hak etmiştir.

¹¹³Campbell, age., s.93

¹¹⁴ Volkan Karagözlü, “Arketipsel Sembolizm Bağlamında Mihr ü Vefa Mesnevisinin İncelenmesi”. Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 2012, s.1419-1420.

¹¹⁵Campbell, age., s.179

Dönüş için kahraman çeşitli güçler yoluyla desteklenir. Kahraman tıpkı erginlenme aşamasında birçok engelle karşılaştığı gibi dönüş yolunda da yine engellerle uğraşmaktadır. *Eğer güçler kahramanı kutsamışsa, artık onların koruması altında ilerler; kutsamamışlarsa kaçır ve takip edilir.*¹¹⁶

“Dışarıdan gelen kurtuluş” bu aşamada dikkat çeker. Kahraman bazen kendisine verilen güçlerle bazen tılsımlı nesnelerle bazen de dışarıdan yani “dünyadan” bir gücün yardımıyla dönüşünü gerçekleştirebilir. “Dönüş eşiğinin aşılması” ile kahraman artık yeni yaşamına geri döner. Bu yaşamı başlangıçtaki yaşamından oldukça farklıdır. Kahraman getirdiği ödülle birlikte hem kendi iç dünyasını hem de dış dünyayı yeniler, değiştirir. Kahraman masallarda genellikle bu dönüşte bir sıfat kazanır. Örneğin birçok Anadolu masalında kahraman ülkesine döner ve padişah olur.

Kahramanın bu aşamalardan geçerek kişisel dönüşümünü ve gelişimini sağlaması masallarda çok sık rastlanılan bir durum olup, masal olaylarının tamamlanmasının da en belirleyici faktörüdür. Kahramanın dönüşü, gidişinde başlayan ya da gitmesine neden olan kaosun çözülmesi anlamına gelmektedir. Değişimini tamamlayan kahraman gereken gücü bulur ve ortadaki haksızlığa, adaletsizliğe, soruna son verir. İyiliğin ve doğrunun temsili konumuna gelir ve okuyucunun çıkarması gereken dersler kahraman aracılığı ile dönüşte anlatıcı tarafından burada işlenir.

Masal kahramanının bu değişimi kahramanın örnek oluşturması için olağanüstülüklerle birleştirilerek karşımıza çıkarılmaktadır. Olağanüstü güçlerle olağanüstü mücadeleler veren kahraman aslında dış dünyanın imkansızlıklarını yıkarken kendi iç dünyasının imkansızlıklarını da böylece yıkmış olmaktadır.

¹¹⁶Campbell, age., s.222

SONUÇ

Masalların toplumun ortak bilincini ve birikimini oluşturması yönüyle halk arasında oldukça yaygın bir sözlü gelenek ürünü olması, bu türün çeşitli aşamalardan geçerek ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gereğini de beraberinde getirmiştir.

Bu incelemelerin başında motif ve tip incelemeleri gelmektedir. Motif ve tip incelemesinden önce masalarda bir sınıflandırmaya gidilmiştir. V. J. Propp ve Ati Aarne'nin yapmış olduğu sınıflandırma çalışmaları, P. Naili Boratav ve W.Eberhard'ın Türk masal sınıflandırması bu alanda yapılan önemli çalışmalardan bazılarıdır.

Masallar daha sonra motif ve tiplere göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuş ve bu alanda Stith Thompsen'in Motif Index of Lıtareture adlı çalışması çoğu masalın sınıflandırılmasına kaynaklık etmiştir.

Çalışmamızda yer alan yetmiş Anadolu masalı da Thompsen'in "sihir" motifine göre incelenmiş olup masalların Motif Index ile örtüşen ve ayrılan yönleri saptanmıştır.

Anadolu masalları toplumun yaşam tarzı, düşünce yapısı ve ortak bilinci hakkında bilgi vermesi yönüyle oldukça önemli bir kaynaktır. Anadolu'nun çeşitli özelliklerini görebildiğimiz bu masallar diğer milletlerin masallarından bir takım yönleriyle ayrılmaktadır.

Thopsen'in sihir motifi içerisinde yer alan bazı maddelerin Anadolu masallarında yer almaması yine masalarda rastlanılan çeşitli dönüşüm ve sihirli nesnelerin Motif Index' te bulunmaması çalışmada tespit edilen iki önemli hususu oluşturmaktadır.

Örneğin "Devin Oğlu" adlı masalda canavarın hayvana dönüşümü, "Eşek Prens" masalında bitkinin insana dönüşümü, " Padişahın Kızı ve Kara Köpek" masalında insanın köpeğe dönüşümü, "Padişah ile Keloğlan" masalında sihirli nesnenin sahibini zorluktan kurtarması, "Padişah ve Üç Oğlu" masalında sihirli nesnenin sahipleri için başka türlü hizmetleri yerine getirmesi ve sihirli nesnenin sahibine ölümsüzlük vermesi yine aynı masalda sihirli nesnenin sahibini zorluktan kurtarması, "Sinem Padişahı" masalında insanın eşeğe dönüşmesi, insanın köpeğe dönüşmesi, sihirli değnek/çubuk, "Ahmak ile Çakmak" masalında sihirli at, "Yılan Bey" masalında post elbise vb. giyme yoluyla dönüşüm ve derinin çıkarılarak büyüünün bozulması, "Menekşe Yapradından İncinen Kızım" masalında perinin her dileği yerine getirmesi, "Zümrüdüanka" masalında sihirli koç, "Nahırcı ile Oğlu", "Yeşil Kuş" ve "Sihirli Oluk" masalında eşeğin insana dönüşmesi ve insanın eşeğe dönüşmesi, "Gölanber Hanım" masalında insanın taşa

dönüşümü, sihirli çekmece, sihirli cümle ile büyüü bozma, “İyilik ve Kötülük” masalında sihirli yaprak, sihirli kıl, “Kara Kedi”, “Arap Lala” masalında kedinin insana dönüşümü, “Keçi Kız” masalında keçinin insana dönüşümü, ,insanın keçiye dönüşümü, sihirli elbiseyi yakarak büyüü bozma, “Kırkinci Oda” masalında hayvanın sihirli varlığa dönüşümü, sihirli nesnenin satın alınması, sihirli post, sihirli varlığı yok etme yoluyla büyüü bozma, “Bir Göze Bir Gül” adlı masalda ağlayınca gözden inciler dökülmesi, gülünce yüzde güller açması, “ Peri Kızı” masalında sihirli söz ile isteneni yaptırma, sihirli saç teli, “Peynir Tulumu” masalında sihirli nesneyi çıkarma yoluyla dönüşüm, “Bacı Bacı Can Bacı” masalında sihirli tarak, sihirli fırça, sihirli sabun, insanın geyiğe dönüşümü, sihir yoluyla nesneyi eski haline getirme, “Arap Lala” masalında sihirli topuz, gerçeğin öğrenilmesi ile büyüün bozulması, “Oduncunun Kızı” sihirli kelimenin söylenmesi, vahşi canavarın hayvana dönüşümü, sihirli nesneyi ortadan kaldırma, “Yeşil Kuş” masalında sihirli kelimenin söylenmesi, sihirli çiçek, “Sihirli Oluk” masalında sihirli oluk, sihirli kaval, sihirli elma, sihirli silahlık, sihirli ot, sihirli armut, “ Üvey Ana” masalında sihirli ayna, sihirli yüzük, sihirli kuşak, sihirli nesneyi ortadan kaldırarak büyüü bozma, “Altındağ’ın Padişahı” masalında insanın yılanı dönüşümü, sihirli su, sihirli yüzük, sihirli kılıç, sihirli saat, sihirli çizme, sihirli nesnenin görünmezlik sağlaması, “Yeşil İnci” masalında sihirli kutu, “ Kırk Haramiler” ve “Üç Limon Kızı” masalında sihirli kelimenin söylenmesi yine “Üç Limon Kızı” masalında bitkinin insana dönüşmesi, sihirli kan, sihirli iğne tespit etmiş olduğumuz sihir motifleridir.

“ Eski Anahtar” masalında sihirli elin yol göstermesi, “ Muradına Nail Olamayan Dilber” masalında yürüyünce yerde çimenler bitmesi, sihirli muska/bilezik, “Küfeci” masalında sihirli küp, “Üç Arkadaş” masalında sihirli halı, sihirli limon, “İlhan” masasında sihirli fasulye, sihirli saz, “Dev ile Küçük Kız” masalında konuşan sihirli kalp, sihirli hayvan/aslan, “Gül Kız” masalında dua yoluyla sihre neden olma, “Şahmaran” masalında sihirli kuyruk, “Fesleğenci Güzeli” masalında sihirli taş, “Dev ile Padişahın Üç Oğlu” masalında sihirli çakmak, sihirli tepsi, “Sihirli Buz Çiçeği” masalında insanın kartala ve keçiye dönüşümü, sihirli nesnenin cadıyı öldürmesi, mağaranın saraya dönüşümü, keçinin insana dönüşümü, kuşun insana dönüşümü, “Fındık Beyler” masalında sihirli nefes, “Esil ile Yesil” masalında insanın ata dönüşümü, sihirli yular, insanın öküze dönüşümü, “Avcı ile Çocukları” masalında insanın geyiğe dönüşümü, sihir yoluyla nesneyi eski haline getirme, “İhtiyar Balıkçı” masalında perinin her dileği yerine getirmesi, “ Yasemin”

masalında sihirli çuvaldız Anadolu masallarında tespit etmiş olduğumuz diğer sihir motiflerini oluşturmaktadır.

Bu motiflerin Thompsen'in Index'inde bulunmamasının nedeni masalların oluşum, gelişim ve yayılma aşamalarının Anadolu olmasıdır. Anadolu coğrafyasında ortaya çıkan bu masallar dünya masallarından bir takım farklılıklar göstermiş olup özellikle sihirli nesne yönünden oldukça çeşitlilik içermesi bunun en önemli göstergelerinden biridir.

Anadolu masallarında tespit edilen sihirli nesne ve varlıklar toplamda 65 tanedir. Bunlardan 34 tanesini sihirli nesneler oluştururken 8 tanesini sihirli ev eşyaları, 2 tanesini sihirli müzik enstrümanları, 3 tanesini sihirli taşıtlar, 3 tanesini sihirli bahçeler ve bitkiler, 12 tanesini sihirli meyveler ve sebzeler, 2 tanesini sihirli bedensel uzuvlar ve 1 tanesini ise sihirli içecek oluşturmaktadır.

Sihirli çuvaldız, ak sakallı, dua yoluyla dönüşüm, sihirli sahan, sihirli yular, sihirli kelimenin söylenmesi Anadolu masallarında rastladığımız sihir motiflerinden bazılarına örnektir. Motifler tespit edilirken Motif Index'te yerini bulamayan pek çok motif "Çeşitli sihirli alametler" kısmında sırasıyla verilmiştir.

Bunun yanı sıra çalışmamızda masallarda geçen sihir çeşitleri ve hangi amaçla yapıldığı hakkında da bilgiler verilmiştir. Masaldaki karakterlerin sihri kullanma amaçları, yapılan bu sihirlerin kahraman üzerindeki etkisi incelenmiş, sonuçta kahramanın sihri bir kurtarıcı araç olarak gördüğü ve iyi sihre ya da kötü sihre maruz kalsa da sonunda bu etkiden kurtulduğu görülmüştür.

Sonuç olarak yapmış olduğumuz çalışmanın Motif Index ile ne derecede uygunluk gösterdiği aradaki benzerliklerin ve farklılıkların Anadolu masallarında ne şekilde karşımıza çıktığı ortaya konulmaya çalışılmış olup masal konusunda yapılacak çalışmalara yeterli desteği sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akyol, E. (2010). *Muğla Masalları Metin İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akyüz, E. (2017). *Sihir Geleneği ve Kur'an'da Sihir Kavramı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Alangu, T. (2020). *Türkiye Folkloru El Kitabı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Alptekin, A. (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alsaç, F. (2017). *Anadolu Masallarında Yapı, İzlek ve Masal Kahramanlarının Tip Tahlili*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ayverdi, İ. (2011). *Kubbealtı Lügati Misalli Türkçe Sözlük*. İstanbul: Mas Matbaacılık.
- Boratav, P.N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P.N. (2021) *Zaman Zaman İçinde* (4. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Campbell, J. (2017). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Demir, N. (2017). *Anadolu Türk Masallarından Derlemeler*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Dilek, İ. (2007). *Altay Masalları*. Ankara: Alp Yayınevi.
- Elçin, Ş. (1998). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eyüboğlu, İ.Z. (2004). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Fedakâr, S. (2011). *Özbek Sözlü Geleneğinde Masallar*. İzmir: Egetan Yayınları.
- Gültekin M. (2013). *Kazan- Tatar Masalları (İnceleme- Metinler)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Günay, U. (1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2017). *Esil ile Yesil/Anadolu Masalları 4* (2. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2018). *Evvel Zaman İçinde/ Anadolu Masalları 1*. İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2018). *Gel Zaman Git Zaman/ Anadolu Masalları 2* (3. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Helimoğlu Yavuz, M. (2019). *Bir Varmış Bir Yokmuş/Anadolu Masalları 5* (3. Basım). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 18.01.2022).
- <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.1.2.2021).
- Karagöz, E. (2016). *Tatar-Başkurt Sihirli Masalları Üzerine Karşılaştırmalı Motif Çalışması (Aktarma – Motif Tespiti (Motif-Index Of Folk Litarature'ye Göre) – Motif Dizini)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karagözlü, V. (2012). Arketipsel Sembolizm Bağlamında Mihr ü Vefa Mesnevisinin İncelenmesi. *Turkish Studies- İnternational Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7, 1419-1420. https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=15427 (Erişim Tarihi: 15.06.2022).
- Odaman, E. (2020). *Anadolu Türk Masalları ile Hint Masallarında Karşılaştırmalı Kadın Tipleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özkan İ.(2021). Helvacı Güzeli Masalında Kötülük Çeşitleri ve Kötülük Tipleri. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Araştırmaları Dergisi*, 24, 108-109. <https://www.academia.edu>. (Erişim Tarihi:15.09.2022).
- Rank, O. (2016). *Kahramanın Doğuş Miti*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Rayman, H. (2010). *Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Sakaoğlu, S. (2010). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sarıyüce, H. (2010). *Anadolu Masalları*. İstanbul: Kapı Yayınevi.
- Seyidoğlu, B. (2006). *Erzurum Masalları*. Erzurum: Dergah Yayınları.
- Solmaz, E. ve Akılmak, Z. (2021). Özbek Masallarındaki Kötücül Unsurlar Üzerine Bir İnceleme. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 5, 46. https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makaledetay&Alan=fen&Id=Hz_yA30BYbO9RkQmllTP (Erişim Tarihi: 15.09.2022).
- Şimşek, E. (2001). *Yukarı Çukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırmaları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tanrıverdi, G. (2021). *Gürcü- Türk Masallarının Karşılaştırılmalı İncelenmesi ve Gürcü Halk Masallarının Türkçe İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Tezel, N. (2019). *İstanbul Masalları*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Tezel, N. (2019). *Türk Masalları* (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Tezel, N. (2019). *Türk Masalları* (2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.

